

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УДК 32
П-50
ББК 66.0

ГЕНИК М.А.

ПОЛІТОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Рекомендовано до друку кафедрою політології Прикарпатського університету імені В.Стефаника, протокол № 6 від 18 лютого 2003 року.

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор **Орест Я. Красівський**
(завідувач кафедри політичних наук, філософії та права Львівського філіалу Української академії державного управління при Президентові України);

доктор гуманітарних наук **Анджей А. Зємба**
(Інститут полонійних та етнічних досліджень Ягеллонського університету та Інститут історії Польської Академії Наук);

доктор історичних наук, професор **Степан Д. Сворак**
(Прикарпатська філія Національної академії внутрішніх справ України).

ВСТУП

АКТУАЛЬНІСТЬ КУРСУ

Суспільно-політичні трансформації, зростання політизації населення, процеси інтеграції та глобалізації, котрі спостерігаються наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть, вимагають осмисленої підтримки широких народних мас, формування їхньої активної громадянської позиції для того, щоб демократичні зміни, зокрема в країнах Центрально-Східної Європи і Україні, стали незворотніми. Цими мотивами продиктоване впровадження на початку 1990-х років курсу політології як обов'язкової дисципліни для вивчення у вищих навчальних закладах України.

МЕТА ВИВЧЕННЯ КУРСУ:

- ознайомлення студентів з основними поняттями, категоріями і проблемами політології;
- вивчення методології, теорії та парадигм політичної науки;
- поглиблення знань студентів з предметів, котрі вивчалися раніше;
- вплив на систематизацію їхніх знань і умінь та сприяння встановленню міжпредметних зв'язків;
- формування активної громадянської і політичної позиції

ЛІТЕРАТУРА

Кваліфікована самостійна робота та підготовка до практичних занять передбачає ознайомлення із фаховою літературою, яку умовно поділено на підручники, довідники і енциклопедії, основну, додаткову та рекомендовану літературу для написання рефератів.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Підручники, посібники, праці класиків політичної думки, збірники документів, матеріали веб-сайтів, технічні засоби навчання, політичні карти, схеми, таблиці і т.п.

РЕФЕРАТИ

Вивчення основних тем курсу передбачає написання студентами рефератів і виступів з науковими повідомленнями на практичних заняттях. Крім підручників, джерел, довідників, енциклопедій, основної і додаткової літератури, рекомендується використання при написанні міждисциплінарних тем спеціальна література. Оскільки значна кількість публікацій існує в електронних версіях, пропонується перелік рекомендованих веб-сайтів основних фахових політологічних журналів, світових засобів масової інформації та окремих інституцій.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ ФАХОВИХ ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ВИДАНЬ:

www.bratstvo.info	“Братство” – додаток до “Політика і Культура”
www.Rada.gov.ua/viche	“Віче”
www.ji-magazine.lviv.ua	“ї”
www.ica.org.ua	“Людина і політика”
www.mid.ru	“Международная жизнь”
www.np.org.ua	“Нова політика”
www.newtimes.ru	“Новое время”
www.pic.com.ua	“Політика і Культура”
www.pltimes.uct.kiev.ua	“Політика і час”
www.politdumka.kiev.ua	“Політична думка”
www.foreignaffairs.org	“Foreign Affairs”
www.polityka.com.pl	“Polityka”
http://pubs.carnegie.ru/P&C/	“Pro et Contra”
http://www.carnegie.ru/ru/pubs/procontra	
http://www.globalaffairs.ru	“Russia in Global Affairs” / “Россия в глобальной политике”
www.universum.org.ua	“Універсум”
http://newright.il.if.ua	“Золотий грифон”
www.perehid.kiev.ua	“Перехід - ІУ”
www.russ.ru/antologinoe	
www.niurr.gov.ua	

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ СВІТОВИХ ЗМІ:

www.angora.com.pl	Angora (Warszawa; Chicago; Dortmund; Toronto; New York)
www.gazeta.pl	Gazeta Wyborcza

http://uamedia.visti.net/golos	Голос України
http://www.day.kiev.ua	День
www.zerkalo-nedeli.com	Дзеркало тижня
www.magazine-deutschland.de	Deutschland
www.facts.kiev.ua	Факти
www.ft.com	Financial Times
www.focus.pl	Focus
www.tygodnikforum.pl	Forum
www.faz.net	Frankfurter Allgemeine Zeitung
http://www.iht.com	International Herald Tribune
www.izvestia.ru	Известия
www.lgz.ru	Литературная газета
www.litrossia.ru	Литературная Россия
www.lemonde.fr	Le Monde
www.newsweek-int.com	Newsweek
www.newsweek.pl	Newsweek (польське видання)
www.nie.com.pl	Nie
www.przeglad-tygodnik.pl	Przeglad
www.przekroj.pl	Przekroj
http://russianstory.com	Правда
www.rzeczpospolita.pl	Rzeczpospolita
http://www.gio.gov.tw	Taipei Journal
http://publish.gio.gov.tw	Taipei Review
www.timesonline.co.uk	The Times
www.timeeurope.com	Time
www.trybuna.com.pl	Trybuna
www.spiegel.de	Der Spiegel
www.washingtonpost.com	Washington Post
www.europesubs.wsj.com	The Wall Street Journal Europe
www.wprost.pl	Wprost

www.warsawvoice.pl The Polish Voice; The Warsaw
Voice
www.wbj.pl Warsaw Business Journal

ВИДИ КОНТРОЛЮ

Основними видами контролю передбачено опитування, написання рефератів, контрольних робіт і тестів. Опитування проводиться на практичних заняттях і передбачає перевірку ступеня засвоєння знань з конкретної теми, володіння основними поняттями і термінами та вміння трансплювати теоретичні знання на реальну суспільно-політичну ситуацію. Тести і контрольні роботи проводяться з метою виявлення знань студентів з окремого блоку тем. Вивчення курсу завершується звичайним чи диференційованим заліком. Програмові вимоги до заліку вміщені наприкінці методичного посібника.

РЕКОМЕНДОВАНІ ПІДРУЧНИКИ ТА НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

- Бандурка А.М., Друзь В.А.** Конфликтология: Учебное пособие для вузов. – Харьков, 1997.
- Бебик В.М.** Політологія. Теорія. Методологія. Практика. – К., 1997.
- Бебик В.М.** Основи теоретичної та практичної політології: Підручник. – К., 1994.
- Белов Г.А.** Политология: Учебное пособие. – М., 1994.
- Бодуен Ж.** Вступ до політології. – К.: Основи, 1995. – 174 с.
- Білоус А.О.** Політико-правові системи: світ і Україна: Навчальний посібник. – К., 1997.
- Борисов Л.П.** Политология: Учебное пособие. – М., 1996.
- Брегеда А.Ю.** Основи політології. – К., 1997.
- Брегеда А.Ю.** Політологія: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К., 1999.
- Бурдые П.** Социология политики / Пер. с фр. – М.: Логос, 1993.
- Гаджиев К.С.** Политическая наука. – М.: Международные отношения, 1994.

- Гаджиев К. С.** Введение в политическую науку: Учебник для высших учебных заведений / 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Логос, 1997.
- Гаєвський Б.** Українська політологія. – К., 1995.
- Гелей С., Пастушенко Р., Рутар С.** Українська політологія: Навчальний посібник – Ч. 1-2. – Львів, 1995 – 1996.
- Гелей С.Д., Рутар С.М.** Основи політології: Навчальний посібник. – К., 1999.
- Гелей С.Д., Рутар С.М.** Політологія. Навчальний посібник. – К: Знання, 1999. – 426 с.
- Геник М.А.** Історія зарубіжної політико-правової думки. Навчальний посібник. – К., 2003. – 63 с.
- Головатий М.Ф.** Політична психологія: Навчальний посібник – К., 2001.
- Гончаров Д.В., Гонгарева И.Б.** Введение в политическую науку. – М.: Юристъ, 1996.
- Демидов В.Й., Федосеев А.А.** Основы политологии: Учебное пособие. – М., 1995.
- Дмитрів І.С., Рудакевич О.М. та ін.** Політологія: Курс лекцій. –Тернопіль, 1998.
- Зеркин О.П.** Основы политологии: Курс лекций. – Ростов н/Д., 1999.
- Каменская Г.В., Родионов А.Н.** Политические системы современности. – М.: Онега, 1994.
- Ковлер А.И.** Исторические формы демократии: проблемы политико-правовой теории. – М.: Наука, 1990.
- Компьютерное моделирование социально-политических процессов. – М.: Интерпракс, 1994.
- Косолапов Н.Л.** Политико-психологический анализ социально-территориальных систем. – М.: Аспект Пресс, 1994.
- Лазоренко О.В., Лазоренко О.О.** Теорія політології: Навчальний посібник. – К., 1996.
- Мадісон В.В., Шахов В.А.** Політологія міжнародних відносин: Навчальний посібник. – К., 1997.
- Макаренков Е.В., Сушков В.И.** Политология. Альбом схем. – М.: Юристъ, 1998. – 208 с.
- Мальцев В.А.** Основы политологии: Учебник для вузов. – М., 1997.
- Матвеев Р.Ф.** Теоретическая и практическая политология. – М.: Изд-во РОСПЭН, 1993.
- Мельник В.А.** Политология: Учебник. – Минск: Высшая школа, 1996.
- Миرونчук В.Д., Хромов В.О.** Основы политологии: Курс лекций. – К., 2000.
- Мурадян А.А.** Дзуликый Янус. Введение в политологию. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – 320 с.
- Мухаев Р.Т.** Политология: Учебник для вузов. – М., 1998.
- Ніконенко В.М.** Політологія (Курс лекцій).– Тернопіль, 1992. – 256 с.
- Основы политической науки: Учебное пособие / Под ред. проф. **В.П.Пугачева.** – М.: Общ-во «Знание» России, 1993. – Ч. 1, 2.
- Основы політології: Підручник / За ред. **Ф.М.Кирилюка.** – К., 1995.
- Основы политологии: Курс лекций / Под ред. проф. **В.П.Пугачева.** – М., 1992.

- Основи політичної науки: Курс лекцій: У 4-х ч. / За ред. **Б.Кухти**. – Львів, 1997.
- Основи політології: Конспект лекцій для студентів усіх спеціальностей: У 2-х частинах. – Львів, 1994.
- Охотский П.З.** Политическая элита и российская действительность. – М.: РАГС, 1996.
- Панарин А.С.** Введение в политологию. – М., 1994.
- Панарин А. С.** Политология: Учебник. – М.: Проспект, 1997.
- Панарин А. С.** Философия политики. – М.: Высшая школа, 1996.
- Піча В.М., Хома Н.М.** Політологія: Конспект лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України. – К., 1999.
- Политическая культура: теория и национальные модели. – М.: Интерпракс, 1994.
- Политическая социология. – Ростов н/Д: Феникс, 1997.
- Политическая теория и политическая практика. – М.: Гитис, 1994.
- Політологія: Історія та методологія / За ред. **Ф.М.Кирилюка**. – К.: Здоров'я, 2000. – 632 с.
- Політологія: Курс лекцій / За ред. **А.А.Радугіна**. – М., 1996.
- Політологія. Курс лекцій / За ред. **І.С.Дзюбка**. – К.: Вища школа, 1993. – 271 с.
- Политология: Курс лекций / Под ред. **М.И.Марченко**. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Зерцало, 1997.
- Политология: Курс лекций / Под ред. **М.И.Марченко**. – М.: Соц. –полит. журнал, 1997.
- Политология: Учебник для вузов / Под ред. **М.А.Василика**. — М., 1999.
- Политология / Под ред. **Г.В.Полуниной**. – М., 1996.
- Політологія / За ред. **О.Бабкіної, В.Горбатенка**. – К., 1998.
- Політологія. Підручник. Вид. 2-ге, перероблене, доповнене, за ред. **О.Бабкіної, В.Горбатенка**. - К., 2001.
- Політологія: Матеріали до семінарських занять / Упорядник **П.П.Марчук**. – Тернопіль, 1998.
- Політологія: Підручник / За ред. **О.І.Семківа**. – Львів, 1994.
- Політологія: Підручник / **І.С.Дзюбка, К.М.Лепківський, В.П.Андрущенко** та ін. – К., 1998.
- Політологія: Навчально-методичні поради студентам усіх спеціальностей для підготовки до семінарських занять.– Івано-Франківськ, 1995.
- Політологія: Навчальний посібник для вузів / Упорядн. та ред. **М.Сазонов**. – Харків, 1998.
- Политология для юристов / Под ред. **Н.И.Матузова** и **Л.В.Мальченко**. – М., 1999.
- Политология: Практикум. – М.: Соц.-полит. журнал, 1993.
- Политология: Учебное пособие / Под ред. **Б.И.Краснова**. – М.: Союз, 1995.
- Право и политика современной России / Под ред. **Г.В.Мальцева, Е.А.Лукашева** и др. – М.: Былина, 1996.
- Політологія у схемах, таблицях, визначеннях / За ред. **І.С.Дзюбка** та ін. – К., 1999.

- Пугачев В.П., Соловьев А.И.** Введение в политологию. – М.: Аспект Пресс, 1995.
- Радугин А.А.** Политология: Курс лекций. – М.: Центр, 1996.
Российская политология: Учебное пособие. – М.: РАГС, 1995.
- Рябов С.Г.** Політологічна теорія держави. – К., 1996. -
- Рябов С., Томенко М.** Основы теории политики: Навчальний посібник. – К., 1996.
- Санистебан Л.С.** Основы политической науки. – М., 1992.
Українська політологія: витоки та еволюція. Навчальний посібник / За ред. **Ф.М.Кирилюка.** – К., 1995.
- Халипов В.Ф.** Власть: основы кратологии. – М., 1995.
- Цыганков П.А.** Политическая социология международных отношений. – М.: Радикс, 1994.
- Чиркин В.Е.** Основы государственной власти: Учебное пособие. – М., 1996.
- Шаран П.** Сравнительная политология / Пер. с англ. – М., 1992. – Ч.1, 2.
- Шляхтун П.П.** Політологія (теорія та історія політичних наук). – К.: “Либідь”, 2002.
- Chmaj M., Żmigrodzki M.** Wprowadzenie do teorii polityki.– Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2001. – 256 s.
- Droit, institutions et systèmes politiques. Mélanges en hommage a Maurice Duverger.**– Paris: Presses Universitaires de France, 1987.– 799 p.
- Hartmann K.** Politische Philosophie.– München: Verlag Karl Alber Freiburg, 1981.– 315 S.
- Grawitz M., Leca J.** Traité de science politique.– Paris: Presses Universitaires de France, 1985.– 4 vol.
- Kasselman M., Krieger J., Joseph W.A.** Introduction to Comparative Politics: Political Challenges and Changing Agendas.– Boston; New York: Houghton Mifflin Company, 2000.– 654 p.
- Lecomte P., Denni B.** Sociologie du politique.– Grenoble: Presses Universitaires de Grenoble, 1992.– 242 p.
- Mayer L.C., Burnett J.H., Ogden S., Tuman J.P.** Comparative Politics. Nations and Theories in a Changing World.– Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 2001.– 423 p.
- Roskin M.G., Cord R.L., Medeiros J.A., Jones W.S.** Wprowadzenie do nauk politycznych.– Poznań: Zysk i spółka, 2001.– 512 s.
- Theen R.H.W., Wilson F.L.** Comparative Politics. An Introduction to Seven Countries.– Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 1996.– 557 p.
- Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce / Pod red. **B.Szmulika, M. Żmigrodzkiego.**– Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2003.– 520 s.
- Zieliński E.** Nauka o państwie i polityce.– Warszawa: Elipsa, 2001.– 260 s.

СЛОВНИКИ, ДОВІДНИКИ І ХРЕСТОМАТІЇ

- Абетка етнополітолога / **Ю. Римаренко** та ін. – К., 1996.
- Абетка українського політика: Довідник / **М.Томенко** (керівник авторського колективу). – К., 1997.
- Анцупов А.Я., Шипилов А.Й.** Словарь конфликтолога. – М., 1995.
- Введение в политологию: Словарь-справочник / Сост. **Г.Л.Купряшин, Г.П.Лебедева** и др. Под ред. **В.П.Пугачева**. – М., 1996.
- Диктаторы и тираны: Энциклопедический справочник. – Смоленск, 1997. – Т.1–2.
- Короткий політологічний словник / За ред. **С.Г.Рябова, З.І.Тимошенка**. – К., 1991.
- Мас-медія України: Довідник. – К., 1995.
- Основы политологии: Краткий словарь терминов и понятий. – М., 1993.
- Исаев И.В., Золотухина Н.М.** История политических и правовых учений России XI–XX вв. – М.: Юристъ, 1995.
- История политических и правовых учений: Учебник для вузов / Под общ. ред. **В.С. Нерсисянца**. – М.: Издат. группа ИНФРА.М-КОДЕКС, 1995.
- Политологический словарь / Под общ. ред. **В.И.Астаховой, Н.И.Панова**. – Харьков: Прапор, 1997. – 199 с.
- Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібн. для студентів вищих навч. Закладів / За ред. **Ю.С.Шемшученка, В.Д.Бабкіна**. Упорядники **В.П.Горбатенко, А.Г.Саприкін**. – К.: Генеза, 1997. – 395 с.
- Политологический словарь: Учебное пособие / Под ред. **В.Ф.Халипова**. – М., 1995.
- Політичний словник / За ред. **В.К.Врублевського, В.М.Мазура, А.В.Мяловицького**. – К.: УРЕ, 1976. – 590 с.
- Політологія. Кінець XIX – перша полов. XX ст.: Хрестоматія / За ред. **О.І.Семківа**. – Львів, 1996.
- Политология: Словарь-справочник / **М.А.Василик** и др. – М., 2000.
- Политология в вопросах и ответах. – М.: Наука, 1994.
- Политология: Энциклопедический словарь / Общ. ред. и сост. **Ю.И.Аверьянов**. – М.: Изд-во Московского коммерческого ун-та, 1993.
- Политическая теория и политическая практика: словарь-справочник / Под ред. **А.Мигولاتьева**. – М., 1994.
- Романюк А.С.** Західна Європа. Політичний довідник. – Львів, 1999.
- Рябов С.Г.** Політологія: Словник термінів і понять. – К., 1996.
- Рябов С.П.** Політичні вибори: Короткий словник-довідник. – К., 1994.
- Страны мира: Краткий политико-экономический справочник / Под ред. **С.И.Иванова**. – Л., 1997.
- Страны Ближнего Востока: Справочник / **А.И.Черников** и др. – К., 1990.
- Тадесвян З.В.** Словарь-справочник по социологии и политологии. – М., 1996.
- Українська соціально-політична думка в XX ст: документи і матеріали / Упорядн. **Т.Гунчак, Р.Соляник**. – К., 1993.

- Халипов В.Ф., Халипова Е.В.** Власть. Политика. Государственная служба: Словарь. – М., 1996.
- Халипов В.Ф.** Власть: Кратологический словарь. – М., 1997.
- Хто є хто в європейській та американській політології: Малий політологічний словник / **Б.Кухта, А.Романюк, М.Поліщук.** – Львів, 1995.
- Хто є хто в українській політиці. – Вип. 1 – 2. – К., 1993 – 1995.
- Хто є хто в Україні. – К., 1997.
- Что есть что в мировой политике. Словарь-справочник. – М.: Прогресс, 1987. – 479 с.
- Шреплер Х.А.** Международные организации: Справочник. – М., 1995.
- Яблонський В.М.** Сучасні політичні партії України: Довідник. – К., 1996.
- Encyklopedia politologii.– Т.І.: Teoria polityki.– Zakamycze: Kantor Wydawniczy, 1999.– 242 s.
- Leksykon politologii / Pod red. **A.Antoszewskiego i R.Herbuta.**– Wrocław: Atla 2, 2002.– 566 s.
- Scruton R.** Słownik myśli politycznej.– Poznań: Zysk i spółka, 2002.– 472 s.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ

- Бор Ф.** Международный Комитет Красного Креста. – Напечатано в России: МКК. – 22 с.
- Бурнашов Г.** Людяність і милосердя. – Івано-Франківськ, 2001.– 61 с.
- Грибанов Э.Д.** Медицина в необычном. – М.: Советская Россия, 1988. – 173 с.
- Кацнельбоген А.** Подвиг милосердия. – М.: Медицина, 1991.
- Лауреаты Нобелевской премии. Энциклопедия / Пер. с англ. В 2-х тт. – М.: Прогресс, 1992.
- Лапичак Т.** Лікар // Енциклопедія українознавства (ЕУ). – Т.4. – С. 1308 – 1309.
- Медична опіка в УПА // Літопис Української Повстанської Армії. – Т. 23. – Торонто; Львів: Літопис УПА, 1992-1993. – 480 с.
- Мицкан Б.** Медична служба у військових з'єднаннях ЗУНР // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2000. – № 6: Західно-Українська Народна Республіка: історія і традиції. – С. 318 – 319.
- Перша допомога. – К.: Скарби, 1999. – 168 с.
- Плющ В.** Медицина // ЕУ. – Т. 4. – С. 1506 – 1509.
- Плющ В.** Медична освіта // ЕУ. – Т.4. – С.1509–1510.
- Плющ В.** Медичні журнали // ЕУ. – Т.4. – С.1510.
- Плющ В.** Охорона здоров'я // ЕУ. Загальна частина. – Т.3. – С.1155–1161.
- Плющ В.** Охорона здоров'я в Україні 1945–66 рр. // ЕУ. – Т.5. – С.1906-1910.
- Смольников О.Ю., Шапочка А.Г.** Красный Крест и международное гуманитарное право в современном мире. – М.: Медицина, 1989. – 42с.
- Українські лікарі Прикарпаття. – Коломия: Вік, 1995. – 91 с.

Усіченко І., Віленський Ю., Заграничний О. І доброта і милосердя (Розповіді про Червоний Хрест України). – К., 1996. – 30 с.

Федак-Шепарович О. Український Червоний Хрест у Львові 1918–19 // Вісті комбатанта. – Торонто, 1961.

ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ п/ п	Тема	К-сть годин								
		Медичний ф-т			Стомат. ф-т			Фармац. ф-т		
		лек ції	сем і- нар и	сам . роб	лек ції	се мі на ри	са м. ро б	лек ції	сем і- нар и	са м ро б
1	Вступ до політології.	2	-	-	2	-	-	2	-	-
2	Історія політичної думки Стародавнього світу і Середньовіччя.	1	-	-	1	-	-	1	1	1
3	Історія політичної думки Нового і Новітнього часу.	1	-	2	1	-	2	1	1	1
4	Історія української політичної думки.	-	2	-	-	2	-	-	2	2
5	Політична система.	2	-	2	2	-	2	2	2	-
6	Держава і громадянське суспільство.	2	-	2	2	-	2	2	-	-
7	Політична влада.	2	-	2	2	-	2	2	-	-
8	Політичні режими.	-	2	-	-	2	-	-	2	2
9	Демократія в політичному житті суспільства	-	-	2	-	-	2	-	-	2
10	Політична діяльність і політичні рішення.	-	2	-	-	2	-	-	2	-
11	Політична еліта і лідерство.	-	2	-	-	2	-	2	-	-
12	Політичні партії і рухи.	-	2	1	-	2	1	-	2	2
13	Національна політика.	2	-	1	2	-	1	2	-	-
14	Політична свідомість.	-	1	2	-	1	2	-	1	1
15	Політична культура.	-	1	2	-	1	2	-	1	1
16	Духовні основи політики.	-	-	2	-	-	2	-	-	2
17	Політичні конфлікти.	-	-	2	-	-	2	-	-	2
18	Світові політико-ідеологічні доктрини.	2	-	2	2	-	2	-	2	2

19	Теорія міжнародної політики, глобалізація.	-	1	2	-	1	2	2	-	2
20	Україна в системі міжнародних відносин	-	1	2	-	1	2	-	-	2
	Всього	14	14	26	14	14	26	16	16	22

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1: Вступ до політології

Суспільно-політична актуальність запровадження предмету “Політологія” до програми дисциплін вищих медичних навчальних закладів України. Структура курсу, характеристика основних джерел, хрестоматій, антологій, підручників та фахової літератури.

Поняття політики як соціального явища, її структура і функції. Класифікація політики. Основні методи і напрямки політики у сфері медицини.

Предмет і об’єкт дослідження політології. Структура, функції, закономірності та категорії політології. Основні принципи і методи дослідження.

Основні етапи розвитку світової політології: філософський, емпіричний, рефлексивний.

Періодизація розвитку української політології: дореволюційний, міжвоєнний, післявоєнний і новітній етапи.

Тема 2: Історія політичної думки Стародавнього світу і Середньовіччя

Релігійно-міфологічний характер перших політико-правових вчень. Характерні риси режимів східної деспотії. Ідея божественного походження влади, держави і законів.

Синкретизм релігійно-політичних вчень Стародавнього Єгипту. Політичні принципи законів Хаммурапі.

Політичні вчення Стародавньої Індії. Освячення кастового поділу у політичному вченні брахманізму. Структура держави за законами Ману. Аналіз політико-правових принципів “Артхашастри” Каутільї. Проблема походження держави і права.

Основні напрямки і школи політичної думки Стародавнього Китаю. Політичні принципи даосизму. Ідеал суспільного устрою у політичному вченні Лао-цзи. Проблема співвідношення політики і моралі у вченні Конфуція.

Патерналізм як обґрунтування необмеженої влади та єдності держави. Методи державного управління у політичній доктрині конфуціанства. Концепція деспотично-бюрократичної держави у вченні Мо-цзи. Політичні аспекти реформ Шан Яна. Вплив політичних факторів на розвиток медицини у Стародавньому світі.

Періодизація розвитку політичної думки Стародавньої Греції. Основні напрямки і школи політичної думки античної Греції. Політичні аспекти реформ Солона. Узалежнення політичних прав громадян від майнового цензу. Ідея компромісу в реформах Солона. Суспільно-політичні погляди Сократа. Співвідношення політики і моралі. Демократія в оцінці Сократа.

Концепція ідеальної держави Платона. Структуризація населення, функції кожного стану. Регламентація всіх сторін життя суспільства. Пошук ідеальної форми правління. Провал спроби імплементації концепції ідеальної держави в Сіракузах.

Патріархальна концепція походження держави за Арістотелем. Класифікація форм правління. Політія як ідеальна форма правління. Теорія розподілу влади. Класифікація права за Арістотелем.

Домінування релігійного напрямку у політичній думці Середньовіччя. Концепція християнської співдружності у вченні Аврелія Августина. Модель світу, ставлення до держави. Християнська держава як зразок “граду земного”. Концепція християнської теократичної держави Томи Аквінського. Класифікація права. Розробка вчення про владу. Томізм як офіційна доктрина католицької церкви. Політичні вчення мусульманського Сходу. Проблема політики і медицини у поглядах Ібн-Рушда.

Зародження прагматичного напрямку політичної науки. Інноваційність поглядів Н.Макіавеллі на політику і політичну науку. Заперечення теологічних концепцій політики. Рушійні сили історії та політики. Зародження ідей етатизму. Класифікація форм держав, діалектика їх взаємозв'язку. Проект об'єднання Італії. Ідеал політичного діяча у поглядах Н.Макіавеллі. Макіавеллізм як політична тактика.

Тема 3:

Історія політичної думки Нового і Новітнього часу

Англійська буржуазна революція як початок Нового часу європейської історії. Нова парадигма політичної науки. Договірна концепція походження держави.

Т.Гоббс як представник політичної думки періоду Англійської буржуазної революції. Проблема виникнення держави, влади і закону. “Війна всіх проти всіх” як первісний стан людства. Відмінність між правом і законом. Функції держави. Класифікація держав. Механістичні уявлення про структуру держави. Визнання права народу на повстання.

Вчення Дж. Локка про державу. Суспільний договір. Невід'ємні права людини. Принцип народного суверенітету, правової держави та розподілу

влади. Класифікація форм правління. Дж.Локк як основоположник доктрини класичного лібералізму.

Ідеї географічного детермінізму Ш.-Л.Монтеск'є. Класифікація законів. Договірна концепція походження держави. Класифікація форм державного правління Ш.-Л.Монтеск'є. Діалектика залежності форми правління від величини території. Принцип розподілу влади.

Ідеї народного суверенітету у політичному вченні Ж.-Ж.Руссо. Розподіл влади. Класифікація форм правління. Право на повстання. Ж.-Ж.Руссо як ідеолог дрібної буржуазії (якобінців).

Імплементация демократичних поглядів Т.Джефферсона у Декларації незалежності. Принцип народного суверенітету. Право народу на повстання. Невід'ємні права людини. Розподіл влади та обмеження виконавчої гілки. Конфедеративний устрій США. Поправки до Конституції США.

Об'єктивно-ідеалістична теорія політики Г.В.Ф.Гегеля. Історія як прогрес духу в усвідомленні свободи. Класифікація світової історії. Види і етапи розвитку права. Структура громадянського суспільства. Розподіл влади. Критика народного суверенітету. Захист демократичних свобод.

Проблема співвідношення політики і моралі у вченні І.Канта. Людина як суб'єкт моральної свідомості. Категоричний імператив. Договірна концепція походження держави. Класифікація права. Типологія форм правління. Розподіл влади. Проект договору про вічний мир.

Соціально-економічні і політичні фактори розвитку медицини у період Нового часу.

Виникнення політології як науки. Теорія раціональної бюрократії та ідеальної типізації М.Вебера. Класифікація авторитетної політичної влади.

Основні напрямки і парадигми політичних вчень XIX – XX ст. Зародження доктрини консерватизму. Проблеми держави права у політичних поглядах Л. де Бональда, О.Шатобріана, Е.Берка, Ж.М. де Местра.

Виникнення і основні етапи розвитку доктрини марксизму. Політичні теорії К.Маркса, Ф.Енгельса, Г.В.Плеханова, В.І.Леніна.

Соціал-демократія, ревізіонізм та анархо-синдикалізм. Зародження доктрини християнської демократії в енцикліках Льва XIII.

Актуалізація теорій націогенезу. Радикальний націоналізм М.О.Барреса. Багатоаспектність поняття держави за Г.Єллінеком. Принцип самовизначення націй за Т.В.Вільсоном. Ідея глобального лідерства США. Проект Ліги Націй. Політична стратифікація суспільств П.Сорокіна. Теорія етноісторії Л.М.Гумільова.

Неоліберальні теорії XX ст. Риси тоталітарного режиму у політичній думці Г.Арендт. Проблема стабільності демократії в політичній думці К.Р.Поппера, Ф.-А. фон Хайєка, С.М.Ліпсета, Й.А.Шумпетера, У.У.Ростоу, Р.Пайпса, Дж.Ролза, Ф.Фукуями. Теорія “третьої хвилі” О.Тоффлера.

Основні напрямки сучасної порівняльної політології. Теорія соціальної солідарності Е.Дюркгейма. Біхевіоризм в політичній теорії Ч.Мерріама. Системно-функціональна теорія Т.Парсонса. Політичний психоаналіз Г.Лассуела. Теорія індустріального суспільства Р.Арона та Д.Белла. Теорія

політичної системи Г.Алмонда та Д.Істона. Теорія соціального конфлікту Р.Дарендорфа. Політична соціологія М.Дюверже.

Тема 4: Історія української політичної думки

Політичні погляди періоду Київської Русі. Основні твори, в котрих розглядалися проблеми держави і політичного устрою, їхня характеристика. Головні політичні ідеї, котрі були там висловлені: обґрунтування єдності держави; необхідність дотримання норм християнської моралі в політиці; проблема співвідношення світської і духовної влади; засудження князівських міжусобиць.

Суспільно-політична діяльність Юрія Дрогобича. Діяльність церковних братств. Суспільно-політичні аспекти міжконфесійної полеміки XVI – XVIII ст.

Концепції української державності періоду Гетьманщини. Державотворчі ідеї П.Конашевича-Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Виговського, І.Мазепи.

Політичні принципи конституції Пилипа Орлика. Мета і обставини прийняття Конституції. Головні політичні умови конституції. Проблема підпорядкування української православної церкви. Встановлення кордонів Української держави. Розподіл державної влади на законодавчу, виконавчу і судову. Позитивні і негативні моменти конституції. Компаративістський аналіз американської і польської конституцій та конституції П.Орлика.

Розвиток лікарської справи в Запорізькій Січі.

Класифікація напрямків української політичної думки XIX-XX ст. за І.Лисяком-Рудницьким, В.А.Потульницьким та С.Лінецьким.

Основні напрямки української політичної думки XIX-XX ст.

Національно-зорієнтоване просвітництво. В.Капніст, Козельський, Каразин, Лукашевич, “Історія русів”. Внесок українських суспільно-політичних діячів у розвиток медицини Російської імперії (Д.Самойлович, Ю.Білопольський, І.Полетика, Я.Чуруківський, Д.Велланський, І.Мечніков).

Основні етапи та ідеї народницького напрямку. Товариство об’єднаних слов’ян. Кирило-Мефодіївське товариство. В.Антонович, М.Грушевський, В.Лашенко, С.Шелухін, І.Багрянний.

Проблема співвідношення політики і моралі у концепціях ліберального напрямку української політичної думки. Політичні погляди М.Драгоманова, М.Туган-Барановського, Б.Кістяківського, М.Славинського, В.Вернадського, А.Кримського, І.Лисяка-Рудницького.

Розробка української національної ідеї національно-державницьким напрямком. Політичні погляди Ю.Бачинського, Л.Цегельського, О.Шульгіна, Є.Чикаленка, І.Франка, С.Дністрянського, В.Старосольського, О.Бочковського, С.Рудницького, О.Ейхельмана, О.Лотоцького, А.Яковліва. Ідея Галичини як українського П’ємонту.

Державотворчі концепції українського консерватизму. Політичні погляди В.Липинського, С.Томашівського, В.Кучабського, О.Назарука, Д.Дорошенка, А.Шептицького.

Концепції української радянської державності в доктрині націонал-комуністичного напрямку. Політичні погляди В.Винниченка, М.Скрипника, М.Хвильового, В.Волобуєва, О.Шумського, В.Елана-Блакитного, О.Любченка, В.Шахрая.

Політична доктрина українського інтегрального націоналізму. Ідейно-політичні концепції М.Міхновського, Д.Донцова, М.Сціборського, Є.Коновальця, А.Мельника, С.Бандери, Л.Ребета, С.Ленкавського, Я.Стецька.

Тема 5: Політична система

Поняття політичної системи. Фактори, що впливають на формування політичної системи. Характерні риси політичної системи. Теорія політичної системи Г.Алмонда. Порівняльне дослідження політичних систем. Складові функціонування політичної системи. Теорія політичної системи Д.Істона. Суть системного методу дослідження. Основні об'єкти дослідження.

Шість основних елементів структури політичної системи. Поділ політичної системи за функціональним критерієм на п'ять підсистем.

Роль і функції ЗМІ як елементу політичної системи. Медичні журнали і газети як вид ЗМІ. Організації лікарів в Україні. Українські лікарські організації в діаспорі і в Галичині.

Головні функції політичної системи.

Типологія політичних систем за Платоном, Аристотелем, Дж. Коулменом, Ж.Бронделем, Г.Алмондом, марксизмом. Варіанти поділу політичних систем.

Проблема трансформації політичних систем. Поняття транзитології. А.де Токвіль та Є.Вятр про трансформацію політичних систем від тоталітаризму до демократії. Дослідження проблем трансформації У.Ростоу. Порівняльний аналіз латиноамериканського і східноєвропейського варіантів переходу до демократії. Головні заходи, котрі необхідно здійснити в процесі трансформації. Особливості трансформації політичної системи в Україні.

Тема 6: Держава і громадянське суспільство

Поняття держави. Головні риси держави. Способи формування держави: грецький, римський, германський. Уявлення про походження держави: як результат Божої волі; як результат суспільного договору; як результат історичного розвитку сім'ї; як результат особливих властивостей людської

психіки; як результат акту насильства; марксистська концепція. Три групи чинників, котрі впливають на формування держави згідно сучасних концепцій. Внутрішні і зовнішні функції держави.

Класифікація форм держави. Поділ держав за формами правління. Спільні і відмінні риси: абсолютної монархії, конституційної (обмеженої) монархії, дуалістичної монархії. Президентські, напівпрезидентські і парламентські республіки. Класифікація держав за формою устрою. Головні ознаки унітарної держави. Головні риси: імперії, федерації, конфедерації. Проблема ефективності адміністративного устрою в Україні. Форми держави за типом політичного режиму. Історичні форми держави. Форми держави за соціально-економічними формаціями.

Характерні ознаки громадянського суспільства. Принципи його функціонування. Духовна, економічна і політична основи громадянського суспільства, його структура. Історичні типи та форми існування громадянського суспільства. Проблеми становлення громадянського суспільства в Україні. Головні риси і ознаки правової держави. Система охорони здоров'я в правовій державі.

Тема 7: Політична влада

Визначення політичної влади. Головні види влади. Поняття політичного інтересу. Особливості політичної влади. Її джерела, засоби здійснення, форми правління і реалізації. Ресурси політичної влади. Функції політичної влади. Проблеми розмежування функцій державної влади і місцевого самоврядування. Проблеми конституційної реформи в Україні. Форми політичної влади. Поняття державної влади та її особливості.

Система охорони здоров'я в СРСП і УРСР. Роль влади в системі охорони здоров'я в сучасній Україні. Міністерство охорони здоров'я в системі органів виконавчої влади.

Індивідуалізована та інституціоналізована влада. Типологія авторитетної влади, розроблена М.Вебером. Визначення традиційної влади та її різновиди. Поняття харизматичної влади, її приклади. Головні риси раціонально-правового типу влади. Проблема легітимації.

Основні концепції влади: біхевіористська, реляціоністська, системна, телеологічна, інструменталістська, структурно-функціональна, конфліктна, марксистська.

Способи завоювання чи досягнення політичної влади. Політична реформа та її різновиди. Види політичних революцій. Поняття контрреволюції. Мілітарний спосіб захоплення влади. Види політичних переворотів.

Тема 8: Політичний режим

Важливість вивчення політичних режимів на етапі трансформації політичного режиму в Україні. Поняття політичного режиму. Головні чинники, котрі визначають політичний режим. Дослідження типів політичних режимів М.Вебером, З.Бжезінським, Х.Аренд, Х.Лінцем. Проблема класифікації політичних режимів. Перехідні типи політичного режиму. Проблема ефективності політичних режимів у політичній думці Богдана Гаврилишина.

Походження терміну тоталітаризм. Тоталітарні концепції Стародавнього світу: Геракліта і Платона. Елементи тоталітаризму у вченнях Бабефа, Сен-Сімона, Руссо. Передумови виникнення і розвитку тоталітаризму. Роль ЗМІ в тоталітарному суспільстві за романом-антиутопією Е.Блера “1984-й”. Риси тоталітаризму за З.Бжезінським, Р.Ароном, Б.Гаврилишином. Тоталітарні режими ХХ століття.

Використання медицини для політичних цілей при тоталітаризмі. антигуманні експерименти на людях у фашистській Німеччині. “Справа лікарів” у період сталінських репресій. Психіатричні лікарні як заклади ув’язнення дисидентів у СРСР.

Поняття авторитаризму. Головні риси авторитаризму. Типи авторитаризму. Класифікація С.Хантінгтоном авторитарних режимів другої половини ХХ ст. Історичні різновиди авторитаризму.

Визначення демократії. Головні риси демократії. Теорія переходу до демократії. Труднощі, котрі мають ці країни.

Проблема дефініції типу політичного режиму в сучасній Україні.

Тема 9:

Демократія в політичному житті суспільства

Поняття демократії. Фактори, які впливають на формування демократії. Історичні форми демократії. Типи демократії: пряма (безпосередня) демократія, представницька демократія. Необхідність поєднання різних форм прямої і представницької демократії. Переваги і недоліки бікамералізму.

Концепції демократії. Античні концепції демократії Платона і Аристотеля. Макіавеллі про необхідність участі в управлінні представників знаті і народу. Оцінка ліберальної демократії як наслідку суспільного договору Б.Спінозою, Дж.Локком, Т.Гоббсом, Ж.-Ж.Руссо, Ш.Л.Монтеск’є. Проблеми демократії у поглядах А. де Токвіля. Риси демократії та основні загрози для неї. Теорія класової демократії К.Маркса. Визначення плюралістичної демократії Г.Ласкі, М.Дюверже, Р.Дарендорфом. Теорія поліархії Р.Даля. Проблема демократії в політичній думці К.Р.Поппера. Риси відкритого і закритого суспільства. Трактатування С.П.Хантінгтоном демократії як явища притаманного західній цивілізації. Ліберальна демократія як остаточний стан суспільства за Ф.Фукуямою, концепція завершення історії.

Основні критерії демократичної організації суспільства. Права людини при демократії. Права хворого та лікарська етика. Проблема евтаназії.

Проблема абортів і клонування людини: суспільно-політичний і релігійний аспект.

Тема 10: Політична діяльність і політичні рішення

Політична діяльність. Визначення політичної діяльності. Суб'єкти політичної діяльності. Типологія політичної діяльності: за ставленням до політичної системи, за формою вияву, за рівнями, за масштабом, за мотивацією, за методом вияву, за стилем, за метою, за рівнем організованості.

Структура політичної діяльності. Політична участь. Політичне функціонування.

Форми участі медиків у політичній діяльності. Участь лікарів в українському національно-визвольному русі. Суспільно-політична діяльність керуючого міністерством народного здоров'я УНР О.В.Корчак-Чепурківського. Громадсько-політична діяльність Маріяна Паньчишина.

Політичне управління. Поняття політичного управління. Типологія політичного управління: за Куртом Левінім, за результативністю, за стилем.

Політичні рішення. Поняття політичного рішення. Типологія політичних рішень. Етапи прийняття рішень (за А.Раппапортом). Демократичні способи прийняття рішень. Порівняльний аналіз процедур ухвалення рішень при різних типах політичних режимів.

Вибори як спосіб прийняття рішення. Типологія виборчих систем. Проблема ефективності виборчих систем. Еволюція виборчої системи в Україні. Проблема реформування виборчої системи в Україні.

Політичний маркетинг. Політичне відчуження. Лоббїзм. Форми і методи лоббїювання.

Тема 11: Політична еліта і лідерство

Поняття політичної еліти. Визначення політичної еліти. Критерії належності до еліти за Ж.Боденом, М.Вебером, Г.Москою, В.Парето, Р.Уільямсом, М.Дюпре, Г.Лассуелом, Дж.Бернгеймом, З.Фрейдом, Е.Фроммом.

Класичні політологічні концепції еліти (за Г.Москою, В.Парето, Р.Міхельсом, В.Липинським, В.Чалідзе, Е.Канетті). Концепція "бунту мас" Х.Ортеги-і-Гасета. Характерні риси еліти. Функції еліти. Принцип циркуляції еліт. Поняття ієрархічної боротьби. Критерії ефективності діяльності еліти. Гарантії проти деградації еліт.

Типологія еліт: за способом реалізації влади (В.Парето); за особистими якостями; за способом добору (К.Мангейм); за зовнішнім оформленням; за галузями контролю; за стилем правління; за ставленням до влади; за рівнем компетенції (масштабом); за відображенням інтересів (субеліти); за

результатами діяльності (ефективністю); за ступенем зв'язків із суспільством. Поняття, структура і функції наукової еліти. Медична еліта в структурі наукової еліти.

Особливості становлення політичної еліти в сучасній Україні.

Політичне лідерство. Поняття політичного лідерства. Функції політичного лідерства. Класифікація лідерства: за типом правління (М.Вебер); за методом здійснення влади; за темпераментом; за тактикою змін (Роберт Такер); соціально-психологічна класифікація. Проблема формування політичних лідерів у сучасній Україні.

Тема 12: Політичні партії і рухи

Поняття і функції політичної партії. Визначення політичної партії. Способи створення політичної партії. Структура політичних партій. Функції політичних партій. Місце і роль партій у функціонуванні політичної системи.

Типологія політичних партій: за структурою і організацією (М.Вебер); за характером діяльності та ідеологічної орієнтації (М.Дюверже); за класовою суттю; за ідеологією; за формою правління; за місцем в системі влади; за правовим статусом; за методами діяльності; за методами поповнення; за типом організаційної структури; за типом членства; за способом комплектації; за місцем у партійній системі.

Партійні системи. Поняття партійної системи. Типологія партійних систем: за кількістю партій; за типом взаємовідносин між партіями. Проблема ефективності партійних систем.

Основні етапи становлення партійної системи в Україні. Політичні партії в Західній Україні (1890-ті –1939 рр.). Проблема структуризації української партійної системи. Сучасні українські політичні партії і блоки.

Участь лікарів у партійній діяльності. Громадсько-політична діяльність Івана Липи у “Братстві Тарасівців”. Суспільно-політична діяльність І.Я.Горбачевського. Іван Куровець – діяч УНДП та державний секретар здоров'я в уряді ЗУНР. Лікар Борис Матюшенко – лідер РУП і УСДРП, міністр народного здоров'я УНР.

Політичні рухи. Поняття громадського об'єднання. Типи громадських об'єднань. Поняття політичного руху. Поняття народного фронту. Класифікація громадських організацій і рухів: за економічними інтересами; за суспільно-політичними інтересами; за методами діяльності і правовим статусом; за місцем докладання зусиль; за видами діяльності; за класовою базою; за ставленням до політичного та економічного устрою; за ступенем організованості; за терміном досягнення мети; за характером мети. Відмінність політичного руху від політичної партії. Роль політичних рухів у трансформації політичних систем Центрально-Східної Європи.

Тема 13: Етнонаціональна політика

Суть етнонаціональної політики і етнонаціональних відносин. Типи етнонаціональних відносин. Рівні етнонаціональних відносин за сферою виникнення протиріч. Суб'єкти етнонаціональних відносин: народ, нація, народність, титульна нація, національні та етнічні меншини. Типологія меншин.

Головні версії генези націй. Духовно-психологічна концепція нації і її головні представники. Трактування нації як психічного явища. Політична концепція нації. Поділ Г.Гегелем націй на історичні і неісторичні.

Історико-матеріалістична концепція. Національне питання у політичній концепції авторитаризму. Поєднання суб'єктивістської та етатистської концепції Е.Смітом, Б.Андерсоном, Р.Шпорлюком. Етнологічна концепція за Е.Смітом. Етапи формування нації згідно даної концепції. Поділ націй Ф.Майнеке на політичні і культурні. Класифікація націй Я.Крейчі та В.Велімска на повномасштабні, політичні та етнічні.

Фактори, котрі впливають на етнонаціональну політику. Основні концепції етнонаціональної політики. Методи концепції самовизначення. Методи державної асиміляції. Екстремістські і неекстремістські методи національної асиміляції. Діяльність міжнародних гуманітарних організацій “Лікарі без кордонів” і “Червоний хрест”.

Тема 14: Політична свідомість

Поняття політичної свідомості. Структура політичної свідомості. Типологія політичної свідомості: за суб'єктами, за соціологічними ознаками, за політичним режимом, за способом відображення. Масова політична свідомість. Громадська думка. Методи виявлення громадської думки. Особливості політичної свідомості посттоталітарних суспільств. Національна свідомість. Внесок лікарів у розвиток національної свідомості українців.

Функції політичної свідомості: когнітивна, прогностична, моделююча, регулятивна, компенсаторна, інтегруюча, репрезентативна, комунікативна.

Політична психологія як напрямок міждисциплінарних досліджень. Психологія політичного лідера. Психологія соціальних груп. Психологія народів. Концепція “психології народів” В.М.Вундта. Менталітет. Специфіка українського менталітету. Психологія мас і натовпу. З.Фрейд про психологію мас. Психологія натовпу у дослідженнях Г.Ле Бона і Е.Канетті.

Політична ідеологія. Політичні цінності як основа політичної ідеології. Класифікація політичних ідеологій. Загальна декларація прав людини про право на пошук, отримання і поширення ідей.

Тема 15: Політична культура

Поняття політичної культури. Походження терміну “політична культура”. Багатоаспектність визначення політичної культури. Політична культура як елемент політичної системи. Співвідношення політичної культури і політичної свідомості. Структура політичної культури. Теорія “соціальної солідарності” Е.Дюркгейма.

Функції політичної культури: представницька, нормативно-регулююча, виховна, комунікативна, прогностична.

Типологія політичної культури: за типом політичного режиму; за рівнями; за субординацією; за сферою застосування; за спрямованістю; за ступенем політичної участі індивіда; за рівнем трансформації; за суспільно-економічними формаціями; за класовим (становим) критерієм; регіональні типи політичної культури. Компаративістський аналіз демократичної і тоталітарної політичної культури.

Формування демократичного типу політичної культури. Поняття демократичного типу політичної культури. Головні ознаки демократичного типу політичної культури. Перехід до демократичного типу політичної культури. Складнощі переходу до демократичного типу політичної культури. Проблеми технократичних суспільств у політичній думці Е.Тоффлера. Особливості становлення політичної культури в Україні.

Тема 16: Духовні основи політики

Проблема співвідношення політики і моралі. Моралістський принцип (Конфуцій, Епіктет, Арістотель, І.Кант та ін.). Проблема співвідношення політики і моралі у поглядах Боеція. Моральність і політика у теорії І.Канта.

Компромісний принцип. Прагматичний принцип (Н.Макіавеллі).

Політичні доктрини основних релігій і церков. Проблема влади у буддизмі. Політична доктрина раннього християнства. Зародження концепції християнської демократії в енцикліках Лева XIII. Проблеми евтаназії, клонування та абортів у суспільно-етичній доктрині католицької церкви. Суспільно-політичні питання у вченні ісламу. Основні положення “Зеленої книги” М.Каддафі. Соціально-політичні проблеми у доктринах основних церков сучасної України. Медичні проблеми у суспільно-політичній доктрині Свідків Єгови.

Політичні цінності. Поняття політичних цінностей. Класифікація політичних цінностей. Функції політичних цінностей. Політичні цінності як основа політичної ідеології. Загальнолюдські цінності. Права людини як політичні цінності. Міжнародні пакти про гарантування прав людини. Проблема захисту прав дитини у міжнародних конвенціях та деклараціях. Право на життя як основоположне право людини. Участь лікарів у антивоєнному і антиядерному русі.

Проблеми екології. Поняття екологічних проблем. Екологічні проблеми в системі глобальних проблем людства. Суспільно-політичні ідеї Володимира Вернадського. Екологічна політика. Роль медицини у вирішенні екологічних проблем. Нобелівські премії у галузі медицини і фізіології.

Тема 17: Політичні конфлікти

Поняття політичної стабільності та політичного конфлікту. Теорії політичного конфлікту. Функції політичного конфлікту. Етапи розвитку політичного конфлікту.

Типологія політичних конфліктів: за об'єктом зіткнення; за причиною виникнення; за наявністю суперечностей; за глибиною антагонізмів; за характером функцій; за рівнями; за масштабом; за суб'єктами; за сферою прояву; за формою перебігу; за поведінкою суб'єктів; за масштабом застосування військової сили.

Методика розв'язання політичних конфліктів. Способи запобігання конфліктам: ухилення, відкладення, переговори, третейський арбітраж, посередництво, поступки, співробітництво. Методи розв'язання політичних конфліктів: морально-правовий (нормативний), силовий, реалістичний, ідеалістичний, інтегративний. Етапи розв'язання політичних конфліктів: інституціоналізація, легітимізація, структурізація, редукція.

Визначення міжнародного конфлікту. Особливості міжнародних конфліктів. Наявність силових структур у суб'єктів. Суверенність і рівність суб'єктів. Недосконалість міжнародного права. Механізм розв'язання міжцивілізаційних конфліктів за С.П.Хантінгтоном. Засоби впливу у світовій політиці. Проблема ефективності миротворчої діяльності ООН. Функції і завдання Організації з безпеки і співробітництва в Європі. Еволюція системи міжнародної безпеки у Центрально-Східній Європі.

Гуманітарна місія медицини під час збройних конфліктів. Суспільно-політична і лікарська діяльність М.І.Пирогова. Медична діяльність сестер милосердя під час Кримської війни. Міжнародний комітет Червоного Хреста. Основні етапи діяльності Українського Червоного Хреста. Медична служба в УГА і УПА. Ю.Липа – лікар УПА.

Специфіка політичних конфліктів у тоталітарних і посттоталітарних суспільствах. Переважання латентної форми. Відсутність основи для консенсусу. Загроза насильницького розв'язання. Особливості політичних конфліктів в Україні.

Тема 18: Світові політико-ідеологічні доктрини

Лібералізм. Визначення лібералізму. Принципи лібералізму. Головні політичні цілі лібералізму. Ідеологи лібералізму. Поняття неолібералізму або

“соціального” лібералізму. Ідеологи неолібералізму. Концепція неолібералізму у політичній думці Ф.А.фон Хайєка. Проблеми системи охорони здоров'я у політичних поглядах лібералів.

Консерватизм. Визначення консерватизму. Принципи консерватизму у політичній теорії Е.Берка та Ж.М.де Местра. Розробка соціальної доктрини католицької церкви в енцикліках Льва XIII. Доктрина консерватизму у політичній думці В.Липинського. Основні засади консерватизму. Головні політичні ідеї консерватизму. Ідеологи консерватизму. Класифікація консерватизму: традиціоналізм; лібертаризм; неоконсерватизм; ортолібералізм; католицький неоконсерватизм; націонал-консерватизм; технократичний консерватизм; політико-екологічний консерватизм; освічений консерватизм. Медичні проблеми в суспільно-політичній доктрині католицької церкви (проблеми абортів, клонування, евтаназії).

Соціал-демократія. Визначення соціал-демократії. Головні політичні ідеї соціал-демократії. Ідеологи соціал-демократії. Основні течії соціалізму. Проблеми громадської медицини у суспільно-політичній діяльності соціалістів-утопістів (Сен-Сімона, Ш.Фур'є, Р.Оуена). Теорії анархізму в політичній думці П.Ж.Прудона та М.О.Бакуніна.

Марксизм. Визначення марксизму. Принципи марксизму. Ідеологи марксизму. Марксистські ідеї Г.В.Плеханова.

Фашизм. Визначення фашизму. Принципи фашизму. Ідеологи фашизму.

Тема 19: Теорія міжнародної політики

Поняття і функції міжнародної політики. Визначення міжнародної політики. Суб'єкти міжнародної політики. Функції міжнародної політики.

Міжнародні відносини. Типологія міжнародних відносин. Принципи міжнародних відносин. Основи дипломатії.

Основні моделі міжнародних відносин. Риси однополярної моделі (за З.К.Бжезинським). Основні ознаки біполярності (за Р.Ароном та Г.Кісінджером). Принцип ядерного стримування. Принципи багатополлярної системи за М.А.Кепленом та С.П.Хантінгтоном.

Основи геополітики. Німецькі геополітичні вчення (Ф.Ратцель, Р.Челлен, К.Гаусгофер). Англійські геополітичні теорії Г.Дж.Маккіндера. Польські геополітичні концепції (Т.Голувко, Л.Василевський, Ю.Мєрошевський). Російська геополітика (В.Цимбурський). Обґрунтування світового лідерства США в американській геополітиці (А.Т.Мехен, Н.Спайкмен, З.К.Бжезинський). З.К.Бжезинський про роль України в американській політиці. Українські геополітичні концепції (С.Рудницький, Ю.Липа).

Характеристика геополітичного положення.

Проблеми інтеграції. Поняття, типи і механізми політичної інтеграції. Особливості політичної інтеграції в Античності і Середньовіччі. Інтеграційні процеси в СРСР. Основні етапи євроінтеграції, договори в Маастріхті і

Шенгені. Особливості інтеграційних процесів у Центрально-Східній Європі. Україна в інтеграційних процесах початку XXI століття.

Суперечливість поняття глобалізації. Глобалізація у міжнародній політиці. Структура і цілі антиглобалістського руху. Глобальні проблеми людства і шляхи їх вирішення. Роль медицини у розв'язання глобальних проблем. Участь лікарів у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Нобелівські премії у галузі медицини і фізіології.

Проблеми міжнародної безпеки. Поняття, структура і класифікація міжнародної безпеки. Організаційні основи міжнародної безпеки. Функції і цілі ОБСЄ. Міжнародний тероризм.

Міжнародні організації. Поняття, структура і регламентація діяльності міжнародних організацій. Міждержавні (міжурядові) організації: Ліга Націй; Організація Об'єднаних Націй. Всесвітня організація охорони здоров'я як спеціалізована установа ООН.

Регіональні міждержавні організації. Неурядові міжнародні організації: партійні Інтернаціонали; спортивні; релігійні; жіночі; молодіжні; правові (Міжнародна Амністія); організації вчених (Пагуошський Рух); гуманітарні.

Міжнародні медичні організації. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. "Лікарі без кордонів". "Лікарі за відвернення загрози ядерної війни".

Тема 20:

Україна в системі міжнародних відносин

Характеристика геополітичного положення (ГПП) України. Статичне ГПП: міжконтинентальне макро-ГПП; континентальне мезо-ГПП; субконтинентально-регіональне мікро-ГПП. Розмір і територіальна композиція. Оцінка рельєфу і гідрографічної мережі. Особливості політичних кордонів. Характер виходу у Світовий океан. Динамічне ГПП: стосовно країн потужного економічного і політичного потенціалу; щодо джерел паливно-енергетичних ресурсів; стосовно дружніх, нейтральних і ворожих держав; щодо вогнищ регіональних конфліктів чи країн, які перебувають у системі міжнародних санкцій; стосовно економічних союзів країн; щодо військово-політичних блоків. Українські геополітичні пріоритети у політичній теорії Ю.Липи.

Формування зовнішньополітичної доктрини української держави. Основні напрямки зовнішньої політики Київської Русі і Галицько-Волинського князівства. Взаємовідносини з Візантією, прийняття християнства. Стосунки з Хозарією. Європейський вектор зовнішньої політики Київської Русі і Галицько-Волинського князівства. Стратегічне значення шляху "з варяг в греки". Боротьба з азіатськими кочівниками.

Зовнішня політика козацької держави. Українсько-російські відносини. Переяславський договір. Стосунки з Польщею. Гадяцький трактат. Взаємовідносини з Кримським ханством і Османською імперією. Взаємовідносини з Швецією, Трансильванією і Молдавією.

Україна у міжнародних відносинах 1917-1923 рр. Взаємовідносини з Антантою. Стосунки з Четвертим союзом. Брестський договір. Українське

питання на Паризькій мирній конференції. Українсько-польський союз 1920 року. Варшавський договір. Зовнішня політика ЗУНР.

Зовнішня політика УРСР. УРСР у дипломатичних відносинах початку 1920-х років. Участь у Ризькій конференції. Ліквідація зовнішньо-політичного відомства УРСР. Відновлення МЗС УРСР у 1944 році. УРСР – член-засновник ООН.

Переваги і недоліки доктрини багатовекторності. Українсько-російські відносини. Україна в зовнішньополітичній доктрині США. Стратегічне партнерство з Польщею. Євроінтеграція – стратегічний вектор української зовнішньої політики. Проблеми української зовнішньої політики у контексті розширення ЄС і НАТО. Україна у контексті процесів інтеграції і глобалізації.

Участь України у міжнародних організаціях. Діяльність України в ООН та її органах. Вступ до європейських структур (ОБСЄ, Рада Європи, Центрально-Європейська Ініціатива). Вимоги щодо вступу в ЄС. Діяльність України в рамках СНД та ГУАМ. Участь України у програмі НАТО “Партнерство заради миру”.

ПРОГРАМА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1: ВСТУП ДО ПОЛІТОЛОГІЇ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політика, політичний інтерес, політична організація, політичні відносини, політична діяльність, політична свідомість, політологія, предмет політології, об’єкт політології, політична теорія, політичні закони, політична філософія, політична соціологія, політичний простір, абсентеїзм.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Політика як соціальне явище:
 - поняття політики;
 - функції політики;

- класифікація політики;
- структура політики.
- 2. Політологія як наука:
 - поняття політології;
 - предмет політології;
 - об'єкт політології;
 - функції політології;
 - структура політології:
 - *загальна структура;*
 - *структура політології як навчальної дисципліни;*
 - *структура політології як науки.*
 - закономірності політології;
 - категорії політології;
 - методи політології:
 - *емпіричні методи;*
 - *загальнологічні методи;*
 - *загальні методи дослідження політичних об'єктів.*
- 3. Основні етапи розвитку політології:
 - світова політологія:
 - *філософський етап;*
 - *емпіричний етап;*
 - *рефлексивний етап;*
 - українська політологія:
 - *дореволюційний етап;*
 - *міжвоєнний етап;*
 - *післявоєнний етап;*
 - *новітній етап.*

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ:

1. Макс Вебер як основоположник політології.
2. Структурні елементи політології.
3. Методи політичних досліджень.
4. Основні етапи розвитку української політології.
5. Соціальні функції лікаря у кодексі Гіппократа.
6. Д.К.Заболотний про роль соціального фактора епідеміології.
7. Політика у сфері медицини: основні методи і напрямки.
8. Діяльність міжнародної організації “Лікарі світу за відвернення ядерної війни”.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Зобразити схематично структуру політики та політології.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

http://ips-dc.org	Institute for Policy Studies
http://www.sipri.se	Stockholm International Peace Research Institute
http://nt1.ids.ac.uk	Institute of Development Studies, Sussex, UK
www.ndi.org	National Democratic Institute for International Affairs
www.unog.ch/unidir	United Nations Institute of Disarmament Research
www.aspr.ac.at	Austrian Study Center for Peace and Conflict Resolution
www.pc.cdnpeacekeeping.org	Pearson Peacekeeping Center
www.pig.org.pl	Panstwowy Instytut Gospodarki
www.ccpdc.org	Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict
www.fes.de	Friedrich Ebert Stiftung
www.fordfound.org	The Ford Foundation
http://agence.francophonie.org	La Francophonie
www.dziennik.pap.pl	Polska Agencja Prasowa

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Бєбик В.** Політика і політична діяльність // Політологічні читання. – 1994. – № 3. – С.115–130.
- Варзар.** Про політичну науку слово правдиве мовимо, – не апологетичне, а історіологічне // Нова політика. – 1997. – № 3. – С.46–50.
- Дєхтярєв А.А.** Прикладная политология (программа учебного курса) // Полис. – 1997. – № 3. – С.169–177.
- Дєгтярєв А.** Предмет и структура политической науки // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 4. – С.63–77.
- Ильин М.В. Коваль Б.И.** Что есть политика и что – наука о политике (Опыт нетрадиционного обзора) // Полис. – 1991. – № 4. – С.103–116.
- Ковалєв А.** Предмет, закони и категории политики как науки // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 5. – С.67–87.
- Коваль Б.И., Ильин М.В.** Власть versus политика // Полис. – 1991. – № 5. – С.152–164.
- Политика как научная дисциплина по Д. Хелду // Полис. – 1991. – № 5. – С.146–152.

- Полохало В.** Политология посткоммунизма в Украине и России (К методологии политического анализа) // Полис. – 1998. – №3. – С.7–16.
- Рябов С.** Політика як соціальне явище // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С.189–222.
- Чучин-Лусов А.Е.** Политика как макрофеномен культуры // Полис. – 1997. – № 4. – С.97–117.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Алексєєнко І.** Нова парадигма гуманізму політичної антропології // Нова політика. –1999. – № 1. – С. 56–58.
- Афонін Є., Гошовська В.** Професійно і цікаво про політику // Віче. –1999. – № 10. – С. 151–157.
- Бляхер Л.Е.** Парадоксы региональной политологии // Полис. – 2001. – № 6. – С. 18–29.
- Вівчарик М.** Виховні можливості політичної науки // Віче. – 1998. – № 7. – С. 156–159.
- Гаджиев К.С.** Опыт введение в политологию // Полис. – 1992. – № 1–2. – С. 96–117.
- Гаджиев К.** О смене общественно-политических парадигм // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1993. – № 1. – С. 30–46.
- Гаджиев К.** Сравнительная политология // Вестник Моск. ун-та. Серия 12. Полит. науки. – 1996. – № 2. – С. 3–21.
- Ганнел Дж. Г.** Политическая теория: эволюция отрасли // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1993. – № 1. – С. 66–82.
- Гаркунов А.В.** Профессионализм в политике как образовательная задача // Полис. – 1999. – №1. – С. 5–10.
- Гуторов В.А.** Философия политики на рубеже тысячелетий: судьба классической трагедии // Полис. – 2001. – № 1. – С. 157–168.
- Ильин В.В.** Политика и жизнь: предпосылки консенсуса // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 6. – С. 16–28.
- Ильин В.В.** О природе политики // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 2. – С. 16–31.
- Ильин М.В.** Сравнительная политология: научная компаративистика в системе политического знания // Полис. – 2001. – № 4. – С. 162–176.
- Камалов М.М.** Системный структурный функционализм. Г. Алмонда как методология сравнительного политического анализа // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 6. – С. 70–79.
- Капустин Б.Г.** Что такое "политическая философия?" // Полис. – 1996. – № 6. – С. 83–97.
- Капустин Б.Г.** Что такое "политическая философия"? (II) // Полис. – 1997. – № 1. – С. 145–157.
- Картунов О., Маруховська О.** Етнополітологія як наука і навчальна дисципліна // Політологічні читання. – 1994. – № 3. – С. 72–114.

- Ковалев А.М.** Многомерность общественного процесса и политика // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 2. – С. 3–13.
- Крадин Н.Н.** Предмет и задачи политической антропологии // Полис. – 1997. – 5. – С. 146–158.
- Левенець Ю.** Позитивізм у системі обґрунтувань політичної філософії // Політична думка. – 2001. – №1–2. – С. 112–132.
- Литвин В.** Заповідь політика – передбачувана політика // Віче.– 1993. – №2. – С. 3–19.
- Лоци Т.** Глобализация, государство, демократия: образ новой полит. науки // Полис. – 1999. –№ 5. – С. 108–120.
- Лузан А.** Філософія науки і сучасна політика // Нова політика. – 1998. – № 2. – С. 49–51.
- Никитина А.Г.** О том, "как возможна", наука политология (Становление и основные методологические проблемы) // Полис. – № 3. – С. 147–157.
- Нужды практики и возможности политологии (заочный "круглый стол") // Полис. – 1991. – № 2. – С. 56–65.
- Попик Я.** Чим не є політична теорія // Нова політика. – 1997. – № 4. – С. 48–50.
- Попик Я.** Філософ і політика // Нова політика. – 1998. – № 3. – С.30–37.
- Поцелуев С.П.** Символическая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме // Полис. – 1999. –№ 5. – С. 94–108.
- Савчук В.** Політекономія: королева соціальних наук чи прислужниця ринку // Віче. – 1995. –№ 1. – С. 49–57.
- Сергієнко Ю., Ямкова З.** Наука політики і політична влада // Віче. – 2000. – №4.– С. 154–155.
- Сумбатян Ю.Г.** К вопросу о предмете политической социологии // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 2. – С. 108–122.
- Туровский Р.Ф.** Основы и перспективы региональных политических исследований // Полис. – 2001. – №1. – С. 138–157.
- Федякин А.В.** "Национальные интересы" как категория политическо́й науки // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 43. – С. 106–119.
- Ортега-и-Гассет Х.** Старая и новая политика // Полис.–1992.– № 3.–С. 133–142.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Бойцова О.** Политическая наука в XX в.: общие характеристики и основные этапы становления // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 1. – С.5–18.
- Васильєв В.** Про політику і політиків // Розбудова держави. – 1993. – № 12. – С. 42–46.
- Габріємен О.** Політична наука в Україні: стан і перспективи // Політична думка. – 2001. – №4. – С. 47–56.
- Гаджиев К.** Методологические принципы политологии // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1994. – № 3. – С. 49–62.

- Дегтярев А.** Методы политологических исследований // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 5. – С.55–65.
- Кабаченко А.П. Павлов Ю.М.** Методологические и исторические основы современной политологии // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 3. – С. 116–129.
- Картунов О.** Головні віхи становлення зарубіжної етнополітологічної думки // Політологічні читання. –1994. – № 4. – С. 190–250.
- Рудич Ф.** Політологія в Україні: теоретичний та практичний контекст // Віче. – 1997. – № 7. – С. 24–97.
- Рябов С.** Структура і функції знань про політику // Політологічні читання. – 1994. – № 1. – С. 167–196.
- Селіванов В.** Правовий прогрес України. Методологічні проблеми дослідження // Віче. – 1998. – №1. – С. 40–61.
- Тупчієнко Л.** Ніхто нам не збудує держави...». Деякі питання зародження та формування науки політики в Україні // Розбудова держави. – 1994. – № 4. – С. 14–20.
- Шутов А.** Прикладная политология: попытка ситематизации // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1994. – № 3. – С. 76–78.

Тема 2:
ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ І
СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ

Політична доктрина, легізм, даосизм, теократія, конфуціанство, деспотія, моїзм, поліс, політія, аристократія, олігархія, демократія, томізм, охлократія, егалітаризм, макіавеллізм.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Політичні вчення Стародавнього Сходу:

- виникнення найдавніших політико-правових вчень;
- їхні характерні спільні риси;
- політична думка Ст.Індії;
- політичні вчення Ст. Китаю (даосизм, конфуціанство, моїзм, легізм);

2. Політичні вчення Стародавньої Греції:

- політичні погляди і реформи Солона;
- питання моральності політики у поглядах Сократа;
- проблема ідеальної держави у політичній думці Платона;
- класифікація форм правління за Арістотелем.

3. Протиборство теологічного і світського напрямків політичної науки в період Середньовіччя:

- проблема теократичної держави у поглядах Аврелія Августина Блаженного;
- класифікація права та питання влади у політичній думці Томи Аквінського;
- проблема співвідношення політики і моралі у поглядах Макіавеллі, поняття макіавеллізму.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ:

1. Політичні ідеї римського стоїцизму.
2. Формування християнської концепції політики.
3. Основні напрямки політичної думки Візантії.
4. Проблема походження держави у поглядах Ібн Хальдуна.
5. Вплив політичних факторів на розвиток медицини у Стародавньому світі.
6. Особливості суспільно-політичного життя Стародавньої Спарти.
7. Проблеми політики і медицини у поглядах Ібн-Рушда (Авероеса).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заповнити таблицю «Класифікація форм правління за Арістотелем»

Правління	Форми держав	
	Доцільні	Недоцільні
Одноосібн е		
Небагато х		
Більшості		

Заповнити таблицю «Класифікація форм правління за Н.Макіавеллі»:

Правління	Форми правління	
	Правильні	Неправильні
Одноосібн е		
Небагато х		
Більшості		

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

- Арон Р.** Этапы развития социологической мысли. – М.: Прогресс-Политика, 1992.
- Данем Б.** Герои и еретики. Политическая история западной мысли. – М., 1967.
- Зейдлер Дж.Л.** Політична думка стародавнього світу. – Львів, 1959.
- Кондзьолка В.В.** Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
- Ручка А.А., Танчер В.В.** Очерки истории социологической мысли. – К., 1992.
- Хома І.** Нарис історії Вселенської Церкви. – Львів: Стрім, 1995.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

- Августин Аврелий.** Исповедь. – М., 1992.
- Антология мировой философии. – Т.1. – Ч.2. – М., 1969.
- Апокрифы древних христиан. – М.: Мысль, 1989.
- Асмус В.Ф.** Платон. – М., 1975.
- Біблія (будь-яке видання).
- Боецій.** Розрада від філософії. – К., 2001.
- Боннар А.** Греческая цивилизация. – М., 1993.
- Вернан Ж.–П.** Происхождение древнегреческой мысли. – М.: Мысль, 1991.
- Виппер Р.** Лекции по истории Греции. Очерки по истории Римской империи. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1995.

- Давидов Ю.Н.** Архитип социальной теории, или социологии «политики» (Аристотельская типология общественных классов и их политических комбинаций) // Полис. – 1993. – №4.
- Енько А.Г.** “Defensor pacis” Марсилия Падуанского и борьба против притязаний папства в начале XVIII века // Вестник Московского университета. – История. – 1964. – №2.
- Кампанела Т.** Город Солнца. – М., 1954.
- Католицизм: Словарь атеиста. – М., 1991.
- Кесиди Ф.Х.** Сократ. – Мысль, 1988.
- Ковальський Я.В.** Папы и папство. – М., 1991.
- Макиавелли Н.** Избранные сочинения. – М., 1982.
- Макиавелли Н.** История Флоренции. – Л., 1973.
- Макиавелли Н.** Государь. – К., 1990.
- Макиавеллі Н.** Флорентійські хроніки. Державець. – К.: Основи, 1998. – 492 с.
- Мор Т.** Утопия. – М., 1978.
- Нерсесьянц В.С.** Платон. – М.: Юридическая литература, 1984.
- Нерсесьянц В.С.** Сократ. – М.: Наука, 1977.
- Ракитская И.Ф.** Политическая мысль итальянского Возрождения. – М., 1984.
- Реале Д., Антисери Д.** Западная философия от истоков до наших дней. – СПб., 1994.
- Протестантизм: Словарь атеиста. – М., 1990.
- Уколова В.И.** "Последний римлянин" Боэций. – М., 1987.
- Хлодовский Р.И.** Кризис в ренессанской Италии и гуманизм Макиавелли: трагедия «Государя» // Из истории социальных движений и общественной мысли. – М., 1981.
- Юсим М.А.** Этика Макиавелли. – М., 1990.

ЛІТЕРАТУРА ДЛІ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ:

- Бергер А.** Политическая мысль древнегреческой демократии. – М., 1966.
- Лінч Дж.** Середньовічна церква. – К., 1994.
- Нерсесьянц В.С.** Политические учения Древней Греции. – М., 1979.
- Разумович Н.** Политическая и правовая культура. Идеи и институты Древней Греции. – М.: Наука, 1989.
- Степанова А.С.** Философия Древней Стои. – СПб, 1995.

Тема 3:

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ

КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ І ТЕРМІНИ:

Політична думка, форма правління, політична концепція, лібералізм, консерватизм, суспільний договір, розподіл влади, конвергенція, пасіонарність, євразійство, суперетнос.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Політичні вчення періоду англійської буржуазної революції:

- поняття суспільного договору;
- політичні погляди Т.Гоббса;
- Дж.Локк – основоположник класичного лібералізму.

2. Французькі політичні вчення ХУІІІ століття:

- уявлення про державу Ш. –Л. Монтеск'є;
- Політичні ідеї Ж.Ж. Руссо.

3. Питання демократії в політичних поглядах Т.Джефферсона:

- головні представники американської політичної думки в період боротьби за незалежність;
- суть політичних поглядів Т.Джефферсона;
- вплив Т.Джефферсона на прийняття Білля про демократичні права.

4. Німецька політична думка ХУІІІ століття:

- головні напрямки і представники німецької політичної думки ХУІІІ століття;
- політичні погляди Гегеля: *три види права; три етапи розвитку права; поняття громадянського суспільства; визначення держави і влади;*
- політичні погляди І.Канта: *поняття політики; класифікація права; класифікація форм правління; проект договору про вічний мир.*

1. Проблеми національно-державного розвитку в політичних теоріях ХІХ-ХХ ст.:

- радикальний націоналізм М.О.Барреса;
- державно-правова концепція Г.Єллінека;
- принцип самовизначення націй у політичній думці В.Вільсона;
- політична стратифікація суспільств у дослідженнях П.Сорокіна;
- проблема етногенезу в політичному вченні Л.М.Гумільова.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Політичні ідеї Реформації.
2. Ідеї правової держави у політичній теорії Дж.Віко.
3. Політичні ідеї Великої Французької буржуазної революції.
4. Основні етапи розвитку політичної доктрини марксизму.
5. Соціально-економічні і політичні фактори розвитку медицини у період Нового часу.
6. Суспільно-політичні погляди Ф.Бекона.
7. “Політична арифметика” Вільяма Петті.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Підготувати компаративістське дослідження на тему: “Проблема розподілу влади у політичній думці Нового часу”

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

- Азаркин Н.Н., Левченко В.Н., Мартышин О.В.** История политических учений. – М., 1994.
- Борисов Л.П.** Краткие очерки истории политических учений. Древний мир. Эпоха Просвещения: Учебн. пособ. – М., 1996.
- Галухина В.** Понятие государственного интереса в философско-мировоззренческой парадигме учения Джона Локка // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 3. – С. 70–102.
- Ерышев А.А.** История политических и правовых учений. – К., 1998.
- История политических и правовых учений / Под ред. **В.С.Нерсесянца.** – М., 1995.
- Мадисон В.В., Ларченко Л.І.** та ін. Історія розвитку політичної думки: Курс лекцій. –К.,1996.
- Медушевский А.** Гражданское общество и правовое государство в политической мысли Германии. // Вестник Московского ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 5. – С. 21–58.
- Себайн Дж., Торсон Г.** Історія політичної думки. – К., 1996.
- Скиба В.Й., Горбатенко В.П., Туренко В.В.** Вступ до політології: Експурс в історію правничо-політичної думки. – К., 1998.
- Утченко С.Л.** Политические учения Древнего Рима. – М., 1977.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

- Ефимова Е.В.** Общество и государство в политической философии И.Г.Фихте // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 1. – С. 104–116.
- Камалов М.М.** Системный структурный функционализм. Г. Алмонда как методология сравнительного политического анализа // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 6. – С. 70–79.
- Левандовський В.** “Захід” і “Схід” як опозиція в європейській соціальній філософії: концепт “орієнтального деспотизму” // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 3–48.
- Мощеяков Е.Н.** Парадигмальныe модели социальной динамики в общественной науке XVIII - XIX вв. Аналитический обзор // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 1. – С. 80–103.
- Соколов А.** Кант і сучасність (концепція правової держави у дзеркалі порівняльного правознавства) // Політологічні читання. – 1995. – № 1. – С. 3–27.

Шелестов Ю.И. К вопросу о генезисе концепций правового государства // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 2. – С. 75–83.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ:

Білінський А. Невдалий марксизм // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 44–66.

Вико Дж. Основания новой науки об общей природе наций. – М.– К., 1994. – 617 с.

Кочетков А. Западная политология и гражданское общество // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1994. – № 3. – С. 68–76.

Прозорова Н. Робесп'єр проти Монтеск'є, або Знову про розподіл влад // Віче – 1995. – № 2. – С. 3–14.

Тема 4:

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

народництво, лібералізм, консерватизм, інтегральний націоналізм, націократія, націонал-комунізм, національна держава.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Політичні погляди періоду Київської Русі.

- перелік політико-правових джерел княжої доби;
- їхні основні політичні ідеї;
- запропоновані форми державного устрою;
- дискусії про співвідношення князівської і церковної влади;
- утвердження міжнародного статусу Київської держави.

2. Політичні ідеї Конституції П.Орлика.

- час ухвалення конституції;
- головна мета цього документу;
- основні політичні умови;
- розподіл влади за Конституцією;
- негативні моменти цього документу.

3. Основні напрямки української політичної думки ХІХ-ХХ ст.

- типологія української політичної думки: за І.Лисяком-Рудницьким; за В.А.Потульницьким;
- типологія української політичної думки за С.Лінецьким;
- *національно-орієнтоване просвітництво*;
- *народницький напрямок*;
- *ліберальний напрямок*;

- національно-державницький напрямок;
- консервативний напрямок;
- національно-комуністичний напрямок;
- інтегрально-націоналістичний напрямок.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Компаративістський аналіз Конституції П.Орлика та американської, польської і французької конституцій ХУІІІ ст.
2. Проблема федералізму в українській політичній думці кінця ХІХ – поч. ХХ ст.
3. Проблема класифікації основних напрямків української політичної думки ХІХ-ХХ ст.
4. Основні етапи розвитку доктрини українського інтегрального націоналізму.
5. Розвиток лікарської справи у Запорізькій Січі.
6. Суспільно-політична діяльність Юрія Дрогобича-Котермака.
7. Внесок українських лікарів у розвиток медицини Російської імперії (Данило Самойлович, Юхим Білопольський, Іван Полетика, Яким Чуруківський, Данило Велланський, Ілля Мечніков).
8. Суспільно-політична та літературна діяльність С.В.Руданського.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заповнити таблицю, використовуючи знання про ставлення напрямків української політичної думки до розв’язання суспільно-політичних проблем:

напрямки української політичної думки	українська державність	соціальне питання	демократичні права	формальні права	державний устрій	національне питання
просвітницький						
народницький						
консервативний						
ліберальний						
національно-державницький						
націонал-						

комуністичний						
інтегрально-націоналістичний						

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.UkrNationalism.org КУН
www.sdpuo.com СДПУ(О)

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Кампо М.** Ідея правової держави Б.Кістяківського і сучасність // Людина і політика. – 2000. – № 3. – С. 79–85.
- Касьянов Г.** Український націоналізм: спроба переосмислення // Віче. – 1997. – № 1. – С. 134–142.
- Кухта Б.** З історії української політичної думки. – К., 1994.
- Малик Я.Й., Вол Б.Д., Гелей С.Д., Трофимович В.В., Чуприна В.М.** Нариси з історії суспільних рухів та політичних партій в Україні (XIX – XX ст.). – Львів: Світ, 2001. – 292 с.
- Хамітов Назіп.** Україна: національна міфологія та національна ідея // Розбудова держави. – 1994. – № 1. – С. 29–32.
- Потульницький В.** Історія української політології. – К., 1992.
- Потульницький В.** Нариси з української політології. – К., 1994.
- Потульницький В.** Теорія української політології. – К., 1993.
- Сергійчик О.** Юрій Липа. Шляхи творчості // Людина і політика. – 2000. – № 2. – С. 73–74.
- Шаповал В.** Від Руської правди до Декларації про державний суверенітет України // Віче. – 2000. – №7.– С. 15–25.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Біденко А.** Сучасні українські реалії теорії анархізму // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 77–82.
- Возьний В.** Шляхи до злагоди С.Дністрянського // Віче. – 1999. – № 5. – С. 142–146.
- Горелов М.** Класократична Україна В'ячеслава Липинського // Віче. – 1995. – №10.– С. 80–90.
- Дмитренко С.** Теорія нації В.Старосольського // Нова політика. – 2000. – № 6. – С.18–21.

- Кармазіна М.** Політична думка України на зламі століть: маловивчені аспекти національної ідентичності // Розбудова держави. – 1996. – № 6. – С. 15–20.
- Кириченко В.** Українська національна ідея та розбудова української державності // Розбудова держави. – 1993. – № 9. – С. 3–8.
- Кириченко В.** Українська та великоруська національні ідеї: співставлення витоків та сенсу // Розбудова держави. – 1994. – № 2. – С. 37–43.
- Кичигіна Н.** Соціалістична концепція В.К. Винниченка крізь призму 90-х // Віче – 1996. – №10. – С. 112–124.
- Коваленко В.** Феофан Прокопович // Вестник Моск. ун-та. Серія 12: Полит. науки. – 1998. – № 6. – С. 83–102.
- Косик В.** Незнищеність ідеї: незалежність України крізь призму часу і в дзеркалі історії // Політика і час. – 1998. – № 5. – С. 73–81.
- Кузик П.** Ідеологія національної трагедії (український націонал-комунізм як продукт антагоністичних світоглядів) // Людина і політика. – 2000. – № 1. – С. 54–57.
- Литвин С.** Одна із спроб С.Петлюри докликатись Європи (невідоме інтерв'ю італійському часопису “Л’ідея націонало”) // Людина і політика. – 2000. – № 1. – С. 22–24.
- Лобовик Б.** Іларіон Київський. Богослов, мислитель, патріот // Віче. – 1998. – №6. – С. 126–135.
- Мейс Д.** Соціалістичні моделі української державності // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 92–106.
- Павко А.** Товариство українських поступовців: маловідомі сторінки // Віче. – 2000. – № 3. – С. 120–128.
- Панченко В.** Повернення Винниченка // Віче. – 1993. – № 2. – С. 131–140.
- Русіч Й.** Нормально, коли в Україні представлені всі відтінки політичної думки // Віче. – 1997. – № 8. – С. 8–22.
- Солдатенко В., Сиволоб Ю.** Витоки і передвісники української ідеї // Віче. – 1993. – №11. – С. 29–46.
- Солдатенко В., Кривошея В.** Революційна Українська партія.// Віче. – 1998. – № 1. – С. 128–140.
- Стрілець В.** Державотворча діяльність українських есерів (квітень 1917 січень 1918 рр.) // Віче. – 1998. – № 8. – С. 138–146.
- Томенко М.** Шляхи до історії ліберальної ідеї в Україні // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 106–110.
- Устименко В.** С.В. Петлюра: ”... Я вірю, що Україна як держава буде” // Віче. – 1995. – № 2. – С. 144–154.
- Яроцький П.** Світоч духовної історії України (про П.Могилу) // Віче. – 1998. – № 8.– С. 147–152.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Бурлачук В.** Історичні спроби моделювання української державності у ХХ столітті ("класократична" версія В.Липинського) // Політична думка. – 1995. – № 1. – С. 103–108.

- Голобуцький О.** Український націоналізм як політичний рух // Розбудова держави. – 1993. – № 6. – С. 46–52.
- Замлинський В.** Пилип Орлик // Віче. – 1994. – № 3. – С. 122–136.
- Камразіна М.** Політична думка України на зломі століть: мальовничі аспекти національної ідентичності // Розбудова держави. – 1996. – № 6. – С. 23–27.
- Круглашов А.** Михайло Драгоманов: державницький виклик ХХ століттю // Віче – 2000. – № 3. – С. 106–119.
- Салтовський О.** Геополітичні сюжети в українській суспільній думці (перша половина ХХ ст.) // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 86–92.
- Ткаченко Ю.** «Батько українських націоналістів» (Микола Міхновський) // Віче. – 1995. – № 11. – С. 127–139.
- Троян С.** Драгоманов у сучасному прочитанні // Віче. – 2000. – № 12. – С. 149–150.

Тема 5: ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політична система; структура політичної системи; політичні відносини; політичні інститути; політичні і правові норми; політичні принципи; політична свідомість; політична культура; транзитологія, інституціоналізація.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Поняття політичної системи:

- визначення політичної системи;
- теорія політичної системи Д.Істона та Г.Алмонда;
- що впливає на формування політичної системи;
- характерні риси політичної системи;
- складові функціонування політичної системи за Г.Алмондом.

2. Структура політичної системи:

- поняття структури політичної системи;
- основні елементи структури політичної системи;
- структура політичної системи за функціональним критерієм.

3. Функції політичної системи.

4. Типологія політичних систем:

- типологія політичної системи за Платоном;
- марксистська типологія політичної системи;
- типологія політичної системи за Дж. Коулменом;
- типологія політичної системи за Ж.Бронделем;

- типологія політичної системи за Г.Алмондом;
- типологія політичної системи за ступенем змін;
- типологія політичної системи за ступенем зв'язків з зовнішнім світом;
- типологія політичної системи за рівнем мілітаризації;
- типологія політичної системи за наявністю всіх складників;
- типологія політичної системи за масштабом;
- типологія політичної системи за відповідністю сучасності;
- типологія політичної системи за політичним режимом;
- типологія політичної системи за формою адміністративного устрою;
- географічні типи політичної системи;
- історичні типи політичної системи;
- типологія політичної системи за моделлю співробітництва.

5. Проблема трансформації політичних систем:

- поняття транзитології;
- А. де Токвіль та Є.Вятр про трансформацію політичних систем;
- основні етапи переходу від тоталітаризму до демократії за У.Ростоу;
- варіанти переходу від тоталітаризму до демократії за Б.Геддес та О'Доннелом;
- основні заходи, котрі необхідно здійснити в процесі трансформації.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Особливості політичних систем у Центрально-Східній Європі.
2. Порівняльний аналіз латиноамериканського і східноєвропейського варіантів переходу до демократії.
3. Особливості трансформації політичної системи в Україні.
4. Компаративістський аналіз трансформації політичних систем України, Росії і Білорусії.
5. Медичні журнали і газети як вид ЗМІ.
6. Організації лікарів в Україні.
7. Українські лікарські організації в діаспорі.
8. Українські лікарські організації в Галичині.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Зобразити схематично структуру політичної системи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.novy.tv

www.trkukr.com

ТРК “Новий канал”

ТРК “Україна”

www.svit.tv	Програма “СвітОгляд”
www.1tv.ru	
www.galychyna.if.ua	“Галичина”
www.gazeta.lviv.ua	“Львівська газета”
www.sdp.pl	“Forum dziennikarzy”
www.gazetapolska.pl	“Gazeta Polska”
www.prawo.lex.pl	
www.gazetaprawna.pl	“Gazeta Prawna”

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Бжезінський З.** Великі перетворення // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 5–15.
- Долженков О.** Чи є пострадянські країни перехідними суспільствами? // Людина і політика. – 2001. – № 2. – С. 43–51.
- Журавський В.** Політична система України: особливості, фактори, чинники права // Віче. – 2000. – № 2. – С. 49–66.
- Нагорняк Т.** Системна трансформація у контексті філософії політики // Нова політика. – 2000. – № 1. – С. 61–64.
- Рутар С.** Держава як основний елемент політичної системи // Розбудова держави. – 1993. – № 7. – С. 57–61.
- Шаповал В.** Основний закон держави // Віче. – 1996. – № 3. – С. 27–34.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Азаров М.** Український вибір: ілюзії чи реалізм // Політична думка. – 2001. – № 3. – С. 133–143.
- Алексєєнко І.** Амбівалентність особистості і політичної системи в умовах кризового соціуму // Нова політика. – 1999. – № 3. – С. 30–32.
- Бистрицький Є.** Політична філософія посткомунізму: горизонти методології // Політична думка. – 1995. – № 1. – С. 3–13.
- Внук В.** Влияние распада биполярного мира на кризис региональных политических систем // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 2. – С. 42–52.
- Володенков С.В.** Модели динамики политических процессов в условиях переходного периода // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 6. – С. 36–47.
- Головаха Є., Пухляк В.** Політична соціалізація в посткомуністичній Україні // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 26–29.

- Зінов'єв О.** Посткомуністична доба // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 14–18.
- Зленко А.** Втілення юридичного вибору // Політика і час. – 2001. – № 1. – С. 7–9.
- Кабаченко А.** Политический процесс и политическая система: источники саморазвития // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 63 – С. 102–119.
- Кононов В.** Україна: 10 років блукань у нетрях агонізуючого індустріального суспільства // Політична думка. – 2001. – № 3. – С. 143–152.
- Крауз В.** Після краху комунізму // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 9–13.
- Кресін О.** Конституція України. Традиційне і нове // Віче. – 1998. – № 9. – С. 47–55.
- Мощеяков Е.** Переходные общественные процессы: вопросы современного исследователя // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 5. – С. 37–43.
- Мороз О.** Від декларації до державності // Віче. – 2000. – № 7. – С. 26–23
- Мухамед Ж.** Марокко на шляху модернізації // Віче. – 2001. – №6. – С. 145–151.
- Погорілко В., Малишко М.** Правова система України – стан та перспективи розвитку // Віче. – 1993. – №9. – С. 21–35.
- Погорілко В., Малишко М.** Стратегія і тактика законотворення // Віче. – 1993. – № 4. – С. 46–55.
- Порошенко П.** Десять років незалежності: у дзеркалі світової політики і економіки // Політична думка. – 2001. – № 3. – С. 72–84.
- Почепцов Г.** Слово, що не є ділом // Віче. – 1996. – № 10. – С. 37–43.
- Пушкарева Г.** Политическая система: синергетический подход // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 6. – С. 32–49.
- Работяжев Н.** Политическая система тоталитаризма: структура и характерные особенности // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 1. – С. 3–23.
- Селіванов В.** Правовий прогрес України. Методологічні проблеми дослідження // Віче. – 1998 – № 1 – С. 40–61.
- Сіденко С.** Гуманітарний капітал в стратегії посткомуністичних перетворень // Політична думка. – 1999. – № 1–2. – С. 61–71.
- Стіт Р.** Верховенство закону чи верховенство суддів: на захист правового плюралізму // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 31–59.
- Суленко М.** І вільній пресі не все дозволено // Віче. – 1993. – № 4. – С. 149–153.
- Чиж І.** Роздержавлення ЗМІ: проблеми і перспективи // Віче. – 1999. – № 1. – С. 3–15.
- Шаповал В.** Конституція є. На черзі – реалізація її норм // Віче. – 1996. – № 10. – С. 3–11.
- Шаповал В.** П'ять років Конституції України: реалії і проблеми // Віче. – 2001. – № 6 – С. 13–23.
- Штика О.** Армія в політичній системі українського суспільства // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 67–82.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Бабкін В.** Сучасна Україна: проблеми становлення та розвитку політичної системи // Віче. – 1998. – № 12. – С. 144–149.
- Білас І.** Право, суспільство, держава: від тоталітаризму до демократії // Розбудова держави. – 1994. – № 3. – С. 35–43.
- Вовканич С.** Інформаційна мобільність нації як ідея // Політологічні читання. – 1994. – № 4. – С. 115–142.
- Гельман В.** Пострадянські політичні трансформації: начерки до теорії // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 3–10.
- Дуцик Д.** ЗМІ як комунікативний засіб між громадянським суспільством та державою // Нова політика. – 2001. – № 2. – С. 11–14.
- Кізіма В.** Метастратегія соціально-політичного життя України (від ідеології тоталітаризму до ідеї тотальності) // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 3–15.
- Лобас В.** Між “диким капіталізмом” і “розвинутим соціалізмом” // Віче. – 1996. – №3. – С. 3–13.
- Овсієнко Н.** Проблема впливу. Зміна суспільства країн колишнього СРСР // Нова політика. – 1999. – № 6. – С. 14–17.
- Пахомов Ю.** Україна на роздоріжжі: вектори і значення перетворень // Політична думка. – 2001. – №3. – С. 50–72.
- Порівняльний аналіз політичних структур Австрії та України // Віче. – 1997. – №11. – С. 150–151.
- Пугачев В.** Средства массовой коммуникации в современном политическом процессе // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 5. – С. 3–16.
- Селіванов В.** Проблеми трансформації власності і прав в Україні // Віче. – 1997. – № 6. – С. 86–100.
- Симон Г.** Трансформація України та Росії після падіння комуністичного режиму: спільне та особливе // Політична думка. – 2000. – № 4. – С. 3–10.
- Шехтемірова О.** Засоби масової інформації та політичні орієнтації громадян України // Нова політика. – 1999. – № 2. – С. 10–14.

Тема 6: ДЕРЖАВА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

держава; правова держава; державна влада; соціальна держава; державний суверенітет; державний апарат; форма держави; форма правління; монархія; республіка; форма державного устрою; унітаризм; федерація; конфедерація, мондіалізм, кондомініум.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

4. Поняття держави:

визначення поняття держави;

- характерні риси держави;
- способи формування держави.

5. Концепції походження держави:

- теологічна;
- патріархальна;
- договірна;
- психологічна;
- насильства;
- марксистська;
- сучасні концепції.

6. Функції держави:

- внутрішні функції держави;
- зовнішні функції держави;

7. Класифікація форм держави:

- За формою правління:
 - монархія:
 - *абсолютна монархія;*
 - *дуалістична монархія;*
 - *конституційна монархія.*
 - республіка:
 - *президентська;*
 - *напівпрезидентська;*
 - *парламентська.*
- За формою устрою:
 - *проста (унітарна) держава;*
 - *імперія;*
 - *федерація;*
 - *конфедерація;*
 - форми держави за типом політичного режиму;
 - історичні форми держави;
 - форми держави за соціально-економічними формаціями.

8. Правова держава і громадянське суспільство.
- визначення громадянського суспільства;
 - характерні ознаки громадянського суспільства;
 - принципи функціонування;
 - основи громадянського суспільства;
 - структура громадянського суспільства;
 - історичні типи громадянського суспільства;
 - форми існування громадянського суспільства;
 - поняття правової держави;
 - ознаки правової держави.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ:

1. Концепція правової держави у політичній думці Чезаре Беккарія.
2. Основні концепції походження держави.
3. Органічна теорія держави Герберта Спенсера.
4. Основні ознаки правової держави.
5. Проблема ефективності адміністративного устрою.
6. Проблеми становлення громадянського суспільства в Україні.
7. Йоганн Петер Франк – основоположник соціальної гігієни.
8. Роль Пироговського товариства у розвитку системи охорони здоров'я.
9. Переваги і недоліки системи земської медицини.
10. Система охорони здоров'я в УНР і ЗУНР.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заповнити таблицю:

№ п / п		держава			
		унітар на	федера ція	конфедера ція	імпер ія
1	прерогативи суб'єктів				
2	законодавчі органи				
3	вертикаль влади				
4	міжнародна політика				
5	громадянство				
6	кордони				
7	армія				

8	валюта				
---	--------	--	--	--	--

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

- Кабінет Міністрів України
www.kmu.gov.ua
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych
www.msz.gov.pl
- Konsulat RP we Lwowie
www.konsulat.lviv.ua
- Ambasada RP w Kijowie
www.polska.com.ua
- Ministerstwo Skarbu Panstwa
www.msp.gov.pl
- Центральна Виборча Комісія
www.cvk.ukr.net
- International Institute for Democracy and Electoral Assistance
www.idea.int
- The Civilian Personnel of Peace-keeping Humanitarian Operations and Election Monitoring Missions, Scuola Superiore di Studi Universitari e di Perfezinamento
www.sssup.it
- Administration and Cost of Elections
www.aceproject.org
- Institute on Governance
www.iog.ca
- Puls Biznesu
www.pb.pl
- Żołnierz Polski
www.zolnierz-polski.pl
- Polska Zbrojna
www.polska-zbrojna.pl

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Древаль Ю.** Парламенти і парламентаризм: уроки і перспективи // Віче. – 1999. – № 11. – С. 35–42.
- Кочетков А.** Западная политология и гражданское общество // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1994. – № 3. – С. 68–76.

- Мацко А.** Держава, право, громадянин // Розбудова держави. – 1995. – № 7–8. – С. 21–23.
- Рутар С.** Держава як основний елемент політичної системи // Розбудова держави. – 1993. – № 7. – С. 57–61.
- Тарасенко В., Сакада М.** Чи був СРСР імперією // Віче. – 1999. – № 10. – С. 107–121.
- Фрицький О.** Сучасна державність, її можливі форми // Віче. – 2000. – № 2. – С. 156–157.
- Ходаківський М.** Громадське суспільство і національна держава // Віче. – 1998. – № 9. – С. 34–47.
- Якушик В.** Типологізація держави // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 275–282.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Ачкасова В.Н., Чугунов А.В.** Городские власти: динамика взаимоотношений в процессе трансформации общества // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 6. – С. 55–64.
- Бабич В.** Професіональний парламент : бути чи небути // Віче. – 1994. – № 2. – С. 68–72.
- Білецька І.** Канада: парламент у системі розподілу функцій влади // Віче. – 1997. – №1. – С. 142–153.
- Бистрицький Є., Білий О.** Державотворення в Україні: шляхи легітимації // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 11–24.
- Бутко М., Мурашко М.** Регіон у дзеркалі державного управління // Віче. – 1997. – № 3. – С. 42–49.
- Вайс Г.** Парламент Австрійської Республіки // Віче. – 1995. – №10. – С. 91–100.
- Гесць В.** Державність України. На шляху до громадянського суспільства // Віче. – 1995. – № 5. – С. 3–16.
- Горобець І.** Індія та Пакистан на межі ХХІ століття: компаративний аналіз внутрішньополітичного становища // Людина і політика. – 2000. – № 5. – С. 20–25.
- Гордієнко Д.** Західноєвропейський досвід соціальної держави // Людина і політика. – 2000. – № 5. – С. 62–65.
- Грабовський С., Шкляр Л.** Від колонії до незалежної держави: початок шляху // Розбудова держави. – 1996. – № 1. – С. 7–13; 1996. – № 2. – С. 9–14, № 3. – С. 19–25.
- Грач Л.** Автономная Республика Крым в политической системе современной Украины // Віче. – 1999. – № 4. – С. 3–22.
- Гулієв А.** На шляху до демократичної, правової, світської держави // Політика і час. – 2001. – № 12. – С. 12–18.

- Долішній М., Вовканич С.** Соціальна, правова держава: новизна погляду // Віче. – 2001. – № 5. – С. 155–158.
- Доморослий В.** Біля витоків українського парламентаризму // Віче. – 1999. – №1. – С. 3–15.
- Дуцик Д.** ЗМІ як комунікативний засіб між громадянським суспільством та державою // Нова політика. – 2001. – № 2. – С. 11–14.
- Елизаров В.** Восточная Европа и Латинская Америка: две модели демократизации // Pro et Contra. – Т.3. № 3. – Лето 1998: На путях к демократии. – С. 99–111.
- Журавльова Г.** Витоки українського парламентаризму // Віче. – 1998. - № 6. – С. 135-141.
- Задоянчук О.** Соціально-політичні аспекти становлення громадянського суспільства в Україні // Людина і політика. – 1999. – № 1. – С. 16–21.
- Заєць А.** Український парламентаризм. Формування та вдосконалення // Віче. – 1999. – № 2. – С. 13–32.
- Заєць А., Тихий В.** Теорія і реальна практика державотворення // Віче. – 2000. – № 9. – С. 156–159.
- Закусило О., Мельниченко В.** Для чого державі президент // Віче. – 1993. – № 12. – С. 18–28.
- Кампо В.** Конституційний контроль. Засади, статус, механізми // Віче. – 1993. – № 6. – С. 3–13.
- Каспэ С.И.** Империи: генезис, структура, функции // Полис. – 1997. – № 5. – С. 31–49.
- Кіс Т.** Інститут президенства України // Нова політика. – 2000. – № 1. – С. 23–31.
- Копсйчиков В., Селіванов В.** Державний устрій. Забезпечити баланс інтересів // Віче. – 1994. – № 7. – С. 33–43.
- Корнієнко В.** Республіка, яку ми обираємо: ідеальна політика чи політичний ідеал? // Віче. – 2000. – № 10. – С. 47–60.
- Кочетков А.** Гражданское общество: проблемы исследования и перспективы развития // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 4. – С. 85–97.
- Кривенко Л.** Парламент без парламентаризму // Віче. – 1997. – №4. – С. 13–32.
- Кривенко Л.** Зміцнення українського парламентаризму: конституційні аспекти // Віче. – 1995. – № 5. – С. 17–31.
- Кривенко Л.** Президент України: еволюція конституційно-правового статусу // Віче. – 1998. – № 10. – С. 77–94.
- Кривенко Л.** Президент України: конституційно-правовий статус // Віче. – 1994. – № 12. – С. 3–17.
- Кривенко Л.** Суверенітет парламенту. Теорія і практика. // Віче. – 1998. – № 3. – С. 32–49.
- Кривенко Я.** Український парламентаризм. До питання конституційних гарантій // Віче. – 1996. – № 11. – С. 35–51.
- 33.Кудряченко А.** Президентура України – на рівень вимог часу // Розбудова держави. – 1996. – № 5. – С. 17–23.

- Кушнар'ов Є.** Держава і місто // Віче. – 1996. – № 4. – С. 35–46.
- Линц Х., Степан А.** «Государственность», націоналізм и демократизация // Поліс. – 1997. – № 5. – С. 9–31.
- Макаров А.** Парламентаризм ще чекає свого розвою // Віче. – 1996. – № 8. – С. 45–58.
- Маціонашвили Т.** Проблемы перестройки социального государства в Западной Европе // Pro et Contra. – Т.6. – № 3. – Лето 2001: Человек в социальном государстве. – С. 105–127.
- Медушевский А.** Мнимый конституционализм // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 3. – С. 21–32.
- Мелкушов А.А.** Особенности государственно-политического устройства Канады // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 3. – С. 103–119.
- Мельниченко В.** Чатовий соціально гармонії – громадянське суспільство // Віче – 2001. – № 8. – С. 12–28.
- Мельник О.** Імпічмент президента. Можливість і доцільність // Віче. – 2000. – № 2. – С. 150–156.
- Метельський Р.** Місцеve самоврядування: побічний ефект // Нова політика. – 1997. – № 4. – С. 5–6.
- Мороз О.** На шляху до державно-правової реформи // Віче. – 1995. – № 1. – С. 3–9.
- Михальченко М.** Час визначитися яку державу ми будемо // Віче. – 1993. – № 3. – С. 3–12.
- Нельга О.** Новий парламентаризм України у контексті професіоналізму // Віче. – 1999. – № 4. – С. 50–69.
- Новак І.** Етикет державного прапора // Людина і політика. – 2001. – № 2. – С. 97–103.
- Огалян Г.** Держава – господар чи нічийний сторож // Віче. – 1993. – № 3. – С. 36–50.
- Павленко С.** Новый федерализм: интрига и контринтрига // Pro et Contra. – Т.2. № 2. – Весна 1997: Распад и рождение государств. – С. 34–46.
- Підгорний С.** Проблеми соціальних держав // Нова політика. – 2001. – № 2. – С. 15–16.
- Підгорний С.** Соціально-правова держава: історичні аспекти становлення // Нова політика. – 2001. – № 3. – С. 20–23.
- Підпригорщук Я.** Соціальна держава // Розбудова держави. – 1996. – № 9. – С. 23–30.
- Погорілко В.** Функції українського парламенту. Від номінального до реального // Віче – 2002. – № 2. – С. 17–20.
- Подколизин А.В.** О политико-правовом пространстве федерализма // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 2. – С. 14–27.
- Ребкало В.** Національна держава. Втеча від самоприниження // Віче. – 1995. – № 6. – С. 22–38.
- Рябов С.** Бікамералізм без федералізму // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 32–43.

- Рябов С.** Конституційний процес чи український експеримент // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 30–38.
- Сієдін М.** Парламентаризм: криза або необхідність переосмислення // Нова політика. – 2001. – № 1. – С. 51–53.
- Сіленко А.** Держава загального добробуту: тернистий шлях до визнання // Нова політика. – 2001. – № 5. – С. 23–27.
- Сіленко А.** Соціальний захист. Політичний вимір // Віче. – 1999. – № 12. – С. 83–89.
- Скомороха В., Тихий В.** Глава держави. Конституційний статус // Віче. – 2000. – № 5. – С. 157–159.
- Скрипнюк О.** Принципи соціальної та правової держави: єдність чи конфронтація // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 137–143.
- Сморгунов Л.В.** Сравнительный анализ административных реформ в западных странах // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 1. – С. 54–57.
- Соколов А.** Кант і сучасність (концепція правової держави у дзеркалі порівняльного правознавства) // Політологічні читання. – 1995. – № 1. – С. 3–27.
- Соловьев А.И., Решетов К.И.** Политическая реклама в коммуникативной стратегии государства // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 3. – С. 62–78.
- Струтинський В.** Україна і Польща на шляхах парламентаризму // Віче. – 1998. – № 9. – С. 115–129.
- Сумбатьян Ю.** Монархия – традиционная форма государственности // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 1. – С. 120–125.
- Сунгуров О.** Організації-посередники в структурі громадянського суспільства // Політична думка. – 1999. – № 4. – С. 43–58.
- Табачник Д.** Парламент України: гарант стабільності чи гальмо розвитку? // Віче. – 1993. – № 1. – С. 86–99.
- Телешун С.** Державний устрій України. Перспективи розвитку // Віче. – 2000. – № 7. – С. 56–67.
- Трипальський В.** Особистість: від соціалізації до самореалізації // Віче. – 1998. – № 1. – С. 149–151.
- Федоренко Г.** Український парламентаризм: історичні паралелі // Віче. – 1998. – № 4. – С. 49–56.
- Федосов П.** Російський бікамералізм у європейському контексті // Політична думка. – 2000. – № 4. – С. 10–31.
- Федчишин М., Фрончко В.** Новий АТУ України і місцеве самоврядування: характер взаємозв'язку // Віче. – 2001. – № 4. – С. 38–46.
- Хмелько В.** Макросоціальні зміни в українському суспільстві // Політична думка. – 2001. – № 3. – С. 33–50.
- Чалий П.** Елемент державності – інститут громадянства // Політика і час. – 2001. – № 1. – С. 38–47.
- Чумаченко Н.** Проблемы региональной политики в Украине // Людина і політика. – 1999. – № 3. – С. 44–49.

- Шаповал В.** Парламентаризм в Україні: пошуки парадигми чи рух до нового? // Віче. – 1997. – № 5. – С. 14–25.
- Шатіло В.** Інститут глави держави // Віче. – 1999. – № 10. – С. 137–145.
- Шемчуженко Ю.** Теоретичні засади розвитку українського парламентаризму // Віче. – 1997. – № 12. – С. 23–30.
- Штика О.** Ідеологія та держава як чинники творення України (засади політико-ідеологічної доктрини) // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 109–140.
- Юхновський І.** Ієрархія державних устроїв Землі // Віче. – 1999. – № 11. – С. 43–48.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Арато Е., Коген Д.** Відродження, занепад та реконструкція концепції громадянського суспільства // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 24–30.
- Бей О.** Як облаштувати федеративну державу. До питання адміністративної реформи в Україні // Політика і час. – 2000. – № 3–4. – С. 72–85.
- Горьовий Л., Ющик О.** Парламент України: проблема управління // Віче. – 1997. – № 4. – С. 33–43.
- Дністрянський М.** Чи потрібно реформувати адміністративно-територіальний устрій України // Політична думка. – 2001. – № 1–2. – С. 28–39.
- Котельников В.** У пошуках національних інтересів: державне будівництво в Україні в контексті світового досвіду // Політична думка. – 2000. – № 4. – С. 41–55.
- Кривенко Л.** Світовий досвід і утвердження парламентаризму в Україні // Віче. – 1996. – № 2. – С. 28–40.
- Лінецький С.** Демократичний ідеал як чинник формування системи духовних цінностей громадянського суспільства // Нова політика. – 1997. – № 3. – С. 13–16.
- Полохало В.** Довгий шлях до громадянського суспільства // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 19–20.
- Сімон Г.** Крах парламентаризму в Білорусії, Росії, Україні // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 59–64.
- Смальков Г.** Формирование гражданского общества // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 4. – С. 26–34.
- Устименко В.** Держаний устрій. Яким він вбачався політичним партіям // Віче. – 1998. – № 6. – С. 141–155.
- Ходаківський М.** Громадянське суспільство як проблема культури // Людина і політика. – 1999. – № 1. – С. 10–16.
- Шелестов Ю.И.** К вопросу о генезисе концепций правового государства // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 2. – С. 75–83.
- Шинкарук В.** Громадянське суспільство, держава, ідеологія // Розбудова держави. – 1993. – № 5. – С. 51–54.

Тема 7: ПОЛІТИЧНА ВЛАДА

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

кратологія, політична влада, легітимація влади, політичний інтерес, політичне управління, політична координація, соціальний статус, патрімоніалізм, султанізм, типи легітимної влади, політична реформа, політична революція, політичний переворот.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Поняття політичної влади:
 - визначення влади;
 - види влади;
 - політичний інтерес;
 - особливості політичної влади;
 - джерела політичної влади;
 - засоби здійснення політичної влади;
 - форми правління і реалізації політичної влади;
 - ресурси влади;
 - функції влади;
 - форми політичної влади;
 - поняття державної влади;
 - особливості державної влади.
2. Типи авторитетної влади (за М.Вебером):
 - поняття традиційної влади;
 - різновиди традиційної влади;
 - харизматична влада;
 - раціонально-правовий тип;
 - поняття легітимації.
3. Концепції влади:
 - біхевіористська;
 - реляціоністська;
 - системна;
 - телеологічна;
 - інструменталістська;
 - структурно-функціональна;
 - конфліктна;
 - марксистська.
4. Шляхи завоювання або досягнення політичної влади:
 - поняття політичної реформи;
 - способи політичної реформи;
 - поняття політичної революції;
 - види політичних революцій;

- поняття контрреволюції;
- мілітарний спосіб;
- політичний переворот;
- види політичних переворотів.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ:

1. Питання розподілу влади у політичній думці ХУІІ-ХХ ст.
2. Компаративістський аналіз американської і української моделей формування вертикалі влади.
3. Проблеми розмежування функцій державної влади і місцевого самоврядування.
4. Проблема конституційної реформи в Україні.
5. Основні етапи становлення системи медичної освіти в Україні.
6. Система охорони здоров'я в СРСР і УРСР.
7. Роль влади у реформуванні системи охорони здоров'я в сучасній Україні.
8. Міністерство охорони здоров'я у системі органів виконавчої влади.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Намалювати схему взаємовідносин найвищих органів влади в президентській, напівпрезидентській та парламентській республіках.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України
www.cvk.ukr.gov.ua	Центральна Виборча Комісія
www.idea.int	International Institute for Democracy and Electoral Assistance
www.sssup1.sssup.it	The Civilian Personnel of Peace-keeping Humanitarian Operations and Election Monitoring Missions, Scuola Superiore di Studi Universitari e di Perfezionamento
www.aceproject.org	Administration and Cost of Elections
www.iog.ca	Institute on Governance

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Ильин В. Власть (статья 1) // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 3. – С. 10–22.

- Ильин В.** Власть (статья 2) // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 4. – С. 3–18.
- Кривенко Л.** Конституційні моделі легітимації глави держави і баланс повноважень між інститутами влади // Віче. – 2000. – № 9. – С. 19–38.
- Ледяев В.** Власть: концептуальный анализ // Полис. – 2000. – № 1. – С. 97–101.
- Ледяев В.** Формы власти: типологический анализ // Полис. – 2000. – № 2. – С. 6–18.
- Макарычев А.** Учение и политическая власть // Полис. – 1997. – № 3. – С. 89–102.
- Малиновський В.** Співвідношення та взаємозв'язок виконавчої влади та державного управління // Нова політика. – 2001. – № 5. – С. 36–40.
- Сергієнко Ю., Ямкова З.** Наука політики і політична влада // Віче – 2000. – № 4. – С. 154–155.
- Славный Б.И.** Человек и власть // Полис. – 1991. – № 6. – С. 40–55.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Бандурка О., Жуган М.** Кому ж приймати конституцію ? // Віче. – 1994. – № 4. – С. 24–33.
- Баранцева К.** Поділ влад і державна служба // Розбудова держави. – 1995. – № 3. – С. 17–19.
- Барис Б.** Природа власти // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 4. – С. 81–87.
- Баштанник В.** Регіональний рівень. Влада і партії // Віче. – 1999. – № 6. – С. 34–39.
- Богданов І.** Місцеве самоврядування. Нам потрібне нове бачення // Віче. – 1999. – № 3. – С. 88–93.
- Волошинський Б.** Місцеве самоврядування. Здатність до територіальної самоорганізації // Віче. – 1995. – № 10. – С. 26–31.
- Гавриш С.** Парламентаризм на чолі суспільного прогресу // Віче. – 2001. – № 7. – С. 3–18.
- Грищенко І.** Замах на місцеве самоврядування? // Віче. – 1993. – № 1. – С. 45–56.
- Денисов В.** Методологія сучасного парламентаризму // Віче. – 2000. – № 9. – С. 3–19.
- Денисов В.** Парламентаризм і ліберальна традиція індивідуальної особи // Віче. – 2001. – № 1. – С. 65–85.
- Денисов В.** Еволюція управління суспільством і парламентаризм // Віче. – 2001. – № 9. – С. 45–56
- Доморослий В.** Законодавча і виконавча влада: історія проблеми // Розбудова держави. – 1995. – № 12. – С. 14–16.
- Дорошенко Ю.** Політичний статус ЗМІ за системи поділу влади (на тлі посттоталітарних процесів) // Людина і політика. – 1999. – № 2. – С. 5–9.
- Європейська хартія місцевого самоврядування** // Віче. – 2000. – № 3. – С. 43–50.

- Європейська хартія про місцеве самоврядування // Віче. – 1993. – № 6. – С. 33–49.
- Завершинский К.Ф.** Легитимность: генезис, становление и развитие концепта // Полис. – 2001. – № 2. – С. 113–132.
- Іванов М.** Ділити не владу, а відповідальність // Віче. – 1994. – № 5. – С. 72–73.
- Кампо В.** Реформи: принцип сполучених посудин // Віче. – 1995. – № 6. – С. 13–22.
- Коваль Б.И., Ильин М.В.** Власть versus политика // Полис. – 1991. – № 5. – С. 152–164.
- Коваленко А.** Відповідальність виконавчої влади: порівняльно-політологічні аспекти // Віче. – 2001. – № 11. – С. 11–21.
- Коваленко А.** Чим виміряти ефективність влади? // Віче. – 2001. – № 1. – С. 85–92.
- Кононенко Н.** Механізм стримування і противаг // Віче. – 1997. – № 11. – С. 82–95.
- Корнієнко М.** Місцеві Ради. Легітимність надає життя // Віче. – 1993. – № 6. – С. 13–26.
- Кравчук В.** Випробовування владою // Віче. – 1996. – № 2. – С. 57–64.
- Кривенко Л.** Тріада влади. Перша серед рівних // Віче. – 1994. – № 7. – С. 17–33.
- Лавринович О.** Конституційне забезпечення народовладдя України // Віче. – 2000. – № 2. – С. 3–12.
- Лашко О.** Президентська вертикаль: так чи ні // Розбудова держави. – 1995. – № 5–6. – С. 46–50.
- Легальность и легитимность власти // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1994. – № 2. – С. 3–27.
- Мельник О.** Державна влада в контексті конституційної відповідальності // Віче. – 2001. – № 5. – С. 59–64.
- Мельниченко В.** Влада на місцях. Баланс прав і обов'язків // Віче. – 1996. – № 4. – С. 114–115.
- Мороз О.** Влада – щоб дати лад // Віче. – 1993. – № 5. – С. 26–32.
- Намилов В.В.** Власть и противостояние ей // Полис. – 1992. – № 3. – С. 100–113.
- Плющ І.** Розумний баланс влад – запорука стабільності суспільства // Віче. – 1993. – № 5. – С. 3–14.
- Плющ І.** Ради необхідно реформувати на принципах самоврядування // Віче. – 1994. – № 2. – С. 3–15.
- Прийдак М.** Виконавча влада в “автономному” режимі? // Віче. – 1996. – № 5. – С. 64–66.
- Принц Г.** Система державного управління: напрями правових і функціональних змін // Віче. – 2000. – № 6. – С. 33–44.
- Робінсон В.Г.** Україні важливо вдосконалювати природу діалогу між виконавчою і законодавчою владою // Віче. – 1994. – № 7. – С. 43–56.
- Рубцов В., Шиманська Н.** Роль декорацій – чи не образливо для місцевих Рад? // Віче. – 1993. – № 9. – С. 15–17.

- Рудич Ф.** Чи багато влади потрібно владі ? // Віче. – 1994. – № 4. – С. 33–42.
- Руснак Б.** Місцеве самоврядування. Пора знімати декорації // Віче. – 2000. – № 2. – С. 18–29.
- Рябчук М.** Демократія та "партія влади" в Україні // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 37–43.
- Славный Б.Ш.** Проблемы власти: новое измерение // Полис. – № 5. – С. 33–51.
- Смоциньський Б.** Влада і культура. Партнерство не відбудеться? // Віче. – 1996. – № 4. – С. 125–130.
- Скоблик Н.** Відповідальність влади і контроль над нею // Віче. – 2000. – № 7. – С. 146–152.
- Соловьев А.И.** Власть в политическом измерении // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 6. – С. 57–70.
- Степаненко В.** Влада і незалежний громадський контроль // Віче. – 2000. – № 6. – С. 8–21.
- “Третя влада”. Як зміцнити довір’я // Віче. – 1996. – № 5. – С. 75–81.
- Трубін М.** Військовий переворот як соціально-політичний феномен // Нова політика. – 2000. – № 6. – С. 51–56.
- Шаповал В., Журавльова Г.** Феномен парламенту. Спроба наукового тлумачення дефініції // Віче. – 2000. – № 2. – С. 12–18.
- Шевчук В.** Посткомуністичне владоструктурування у контексті веберівської теорії патрикалізму // Людина і політика. – 2000. – № 2. – С. 7–12.
- Шимчушенко Ю.** Сила демократії - у силі влади // Віче. – 1995. – № 6. – С. 3–12.
- Шморгун О.** Чим авторитарна влада відрізняється від диктаторської? // Політологічні читання. – 1994. – № 1. – С. 74–103.
- Шульженко Ф.** Виконавча влада: діяти на підставі і для виконання Закону // Віче. – 1998. – № 3. – С. 3–14.
- Яковина М.** Держава і регіон. Як взаємодіяти владам // Віче. – 1993. – № 9. – С. 17–21.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ

- Бадір А.** Сучасні тенденції реформування місцевого самоврядування в Україні // Нова політика. – 2000. – № 6. – С. 44–50.
- Безсмертний Р.** Самоврядування. Конституційна модель і проблеми повноцінного функціонування // Віче. – 1997. – № 11. – С. 45–56.
- Волонець В., Канаєв О.** Дострокові вибори депутатів і голів Рад – реформування існуючої місцевої влади // Віче. – 1994. – № 4. – С. 18–24.
- Воротін В.** Форми та методи державного управління в умовах глобалізації: досвід країн АТР // Нова політика. – 2001. – № 1. – С. 39–41.
- Дергачов О., Полохало В.** Метаморфози посткомуністичної влади // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 3–11.
- Коваленко А.** Методологічні проблеми функціонального аналізу виконавчої влади // Нова політика. – 2000. – № 6. – С. 35–39.

- Коваленко А.** Уряд та урядова діяльність як базовий елемент функціонування виконавчої влади // Нова політика. – 2001. – № 1. – С. 34–39.
- Ладиченко І.** Україні потрібна цілісна та єдина влада // Нова політика. – 1997. – № 5. – С. 16–17.
- Лазарєва А.** Французька модель: не тільки сім раз відміряти // Віче. – 1994. – № 12. – С. 136–144.
- Мельниченко В.** Розподіл та єдність влади. Зарубіжний досвід та потреби України // Віче. – 2000. – № 9. – С. 136–156.
- Прозорова Н.** Робесп'єр проти Монтеск'є, або Знову про розподіл влад // Віче. – 1995. – № 2. – С. 3–14.
- Сумбатян Ю.Г.** Концепция разделения властей: история и современность // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 2. – С. 3–16.
- Яцунська О.** Місцеве самоврядування, історико-правові аспекти світового та українського досвіду // Віче. – 2000. – №7. – С. 39–48.

Тема 8: ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

Політичний режим, тип політичного режиму, тоталітаризм, авторитаризм, демократичний політичний режим, оруелізм.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Поняття політичного режиму та його класифікація:

- поняття політичного режиму;
- які чинники визначають політичний режим?
- що охоплює поняття політичного режиму?
- від чого залежить політичний режим?
- класифікації політичного режиму.

2. Характеристика тоталітаризму:

- поняття тоталітаризму і походження терміну;
- тоталітарні теорії стародавнього світу і середньовіччя;
- передумови виникнення і розвитку тоталітаризму;
- оруелізм – класичний зразок тоталітаризму;
- риси тоталітаризму за:
- *З.Бжезинським;*
- *Р.Ароном;*
- *В.Якушиком і Б. Гаврилишиним;*
- узагальнені риси;
- приклади тоталітарних держав.

3. Авторитаризм:

- поняття авторитаризму;

- головні риси авторитаризму;
- властивості авторитаризму;
- історичні різновиди авторитаризму;
- авторитарні режими II пол. XX ст. за С.Хантінгтоном;
- типи авторитаризму.

4. Демократія:

- поняття демократії;
- риси демократії;
- теорія переходу до демократії (З.Бжезінський, Гаджієв).

5. Проблема визначення типу сучасного політичного режиму в Україні:

- головні концепції стосовно оцінки сучасного політичного режиму в Україні;
- оцінка типу політичного режиму в Україні С.Лінецьким.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Риси тоталітаризму у політичній теорії З.Бжезінського.
2. Переваги і недоліки авторитаризму.
3. Проблема ефективності політичних режимів у політичній думці Богдана Гаврилишина.
4. Проблема дефініції типу політичного режиму в сучасній Україні.
5. Гуманістичні ідеї Януша Корчака (Генріка Гольшміда).
6. Суспільно-політична і медична діяльність М.М.Бурденка.
7. Літературна, політична і медична діяльність В.Коротича.
8. Використання медицини для політичних цілей при тоталітаризмі

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заповнити таблицю:

	основні параметри політичного життя	політичний режим		
		тоталітарний	авторитарний	демократичний
1	права людини			
2	партійна система			
3	статус опозиції			
4	ідеологія			
5	розподіл влади			
6	правоохоронна система			
7	економічна система			

8	статус ЗМІ			
9	спосіб ухвалення політичних рішень			
10	рівень розвитку громадянського суспільства			

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.amnesty.ch	Amnesty International
www.amnesty.org.uk	Amnesty International
www.amnesty-usa.org	Amnesty International
www.eich.ee	Estonian Institute of Human Rights
www.columbia.edu	International Service for Human Rights
www.lchr.org	Lawyers Committee for Human Rights
www.go.com	Corporate Watch
www.humanrightswatch.org	Human Rights Watch

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Кульчицький С. Еволюція державного устрою в Україні: від тоталітаризму до демократії // Віче. – 1997. – № 1. – С. 21-32.

Рудич Ф. Через авторитаризм к демократическому обществу // Віче. – 1996. – №5. – С. 110–120.

Якушик В. Різновиди політичних режимів // Віче. – 1995. – № 9. – С. 129–134.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Головаха Є. Соціальні патології посткомуністичного суспільства // Політична думка. – 1994. – № 4. – С. 32–38.

Давидова М. Конституціоналізм як гарантія забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні // Людина і політика. – 2001. – № 5. – С. 105–113.

Демократія в Україні: проблеми становлення та перспективи // Політична думка. – 1994. – № 4. – С. 9–11.

Лясота Л. Причини відтворення авторитарних цінностей в Україні // Нова політика. – 2001. – № 5. – С. 55–59.

- Мамфорд Л.** Миф машины // Вестник московского университета. – Серия 12.
- Марский Г.И.** Авторитаризм и демократия: две модели? // Полис. – 1996. – № 6. – С.136–145.
- Медушевский А.Н.** Мнимый конституционализм // Вестник моск. ун-та. Серия 12. Полит. науки. – 1995. – № 2. – С. 42–52.
- Пастухов В.** Парадоксальные заметки о современном политическом режиме // Pro et Contra. – Т.1. № 1. – Осень 1996: Властители России. – С. 6–21. Политические науки. –1992. – №1. – С. 62–81.
- Романюк О.** Посттоталитаризм як соціально-політичний феномен: концептуальні підходи та критерії // Нова політика. – 2001. – № 6. – С.45–49.
- Скиба В.** Бажання здобути свободу негайно є найкращий шлях до рабства // Віче. – 1993. – № 10. – С. 140–151.
- Стегненко О.** Життя диктує: чи не можна узаконити диктатуру // Віче. – 1995. – № 3. – С. 35–39.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Бистрицький Є.** Протодемократія та культурологічні трансформації в Україні // Політична думка. – 1994. – № 4. – С. 18–25.
- Білас І.** Право, суспільство, держава: від тоталітаризму до демократії // Розбудова держави. – 1994. – № 3. – С. 35–43.
- Долженков О.** Сутність політичного режиму України // Нова політика. – 2000. – № 2. – С. 9–11.
- Муляр В.** Авторитарність – не бальзам. Але й не анафема // Віче. – 1993. – № 7. – С.52–60.
- Мясников О.** Авторитаризм. Ще не режим, але вже й не симптоми // Віче. – 1994. – № 3. – С. 12–24.
- Павловський М.** Криза демократії – основа розвитку авторитаризму // Віче. – 2000. – № 4.– С. 40–52.
- Пахарєв А.** Пострадянський авторитаризм: куди йдемо // Віче. – 2001. – № 7. – С. 29–38.
- Работяжев Н.** Политическая система тоталитаризма: структура и характерные особенности // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 1. – С. 3–23.

Тема 9:

ДЕМОКРАТІЯ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

демократія, пряма демократія, представницька демократія, військова демократія, рабовласницька демократія, буржуазна демократія, плюралістична демократія, плебісцитарна демократія, соціалістична демократія, класова демократія, охлократія, теорія поліархії, бікамералізм.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Поняття, типи і форми демократії:
 - поняття демократії;
 - фактори, котрі впливають на формування демократії;
 - форми демократії;
 - типи демократії:
 - *пряма (безпосередня) демократія;*
 - *представницька демократія.*
2. Концепції демократії:
 - демократія – охлократія за Платоном та Аристотелем;
 - поняття демократії за Макіавеллі;
 - ліберальна демократія як наслідок суспільного договору (за Б.Спінозою, Дж. Локком, Т.Гоббсом, Ж. –Ж.Руссо, Ш.Л.Монтеск'є);
 - визначення демократії А. де Токвілем;
 - класова (пролетарська) демократія;
 - поняття плюралістичної демократії;
 - теорія поліархії;
 - демократія як явище, притаманне західній цивілізації (за С.Хантінгтоном);
 - визначення демократії Ф.Фукуями.
3. Основні критерії демократичної організації суспільства.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Переваги і недоліки бікамералізму.
2. Проблеми демократії у поглядах А. де Токвіля.
3. Ліберальна доктрина Дж. С. Мілля.
4. Проблеми демократії у політичній теорії С.М.Ліпсета.
5. Проблема евтаназії.
6. Права хворого та лікарська етика.
7. Проблема абортів: суспільно-політичний і релігійний аспект.
8. Проблема клонування людини: суспільно-політичний і релігійний аспект.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Зобразити схематично механізм ухвалення законів при прямій та представницькій демократії.
2. Продумати позитивні і негативні наслідки запровадження бікамералізму в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.freedomhouse.org Freedom House
 www.ipu.org Inter-Parliamentary Union
 www.sejm.gov.pl Sejm RP

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Гуггенбергер Б.** Теория демократии (словарь полит. понятий). Предисловие А.А. Френкина // Полис. – 1991. – № 4. – С. 136–149.
- Демократія в Україні: проблеми становлення та перспективи // Політична думка. - 1994. - № 4. - С. 9-11.
- Джентіле С., Бурлачук В.** Харизма і демократія: європейські традиції та українські соціополітичні реалії // Політична думка. - 1999. - № 3. - С. 129-146.
- Перепелкин Л.С., Шкаратан О.И.** Переход к демократии в полиэтническом обществе // Полис. - 1991. – №6. – С. 55-69.
- Рудич Ф.** Стабільна демократія і ринкова економіка – невіддільні // Віче. – 1995. - №2. – С. 69-84.
- Трипольський В.** Демократія і влада // Віче. – 1997. - № 1. –С. 7-21.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Баженов А.М. Тоцкий В.П.** Понимать содержание демократии // Полис. - 1992. –№3. – С. 184-186.
- Гельман В.** Демократия избыточная или недостаточная ? // Pro et Contra. – Т.3. № 4. – Осень 1998: Проблемы безопасности. – С. 166–172.
- Голутвина О.** Российская демократия. Будущее без воспоминаний? // Віче. – 1996. - № 4. – С. 105-114.
- Даймонд Л.** Прошла ли "третья волна" демократизации ? // Полис. – 1999. – № 1. – С.10-26.
- Дубовик Н.** Елітизм і популізм у контексті розвитку демократії // Нова політика. – 2001. – № 1. – С.46-47.
- Задирако П.** Важкий шлях до демократії // Політологічні читання. – 1994. – № 1. – С. 197-208.
- Изензе И.** Конституционные права и демократия // Вестник московского университета. – Серия 12: Политические науки. –1992. – № 6. – С. 3-14.
- Каганець І.** Чи приречена демократія на некомпетентність // Віче. – 1996. – № 11. –С. 16-33.
- Калаев Н., Рябов А.** К вопросу о культуре демократии // Вестник Московского университета. – Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 5. – С. 13-20.
- Капустин Б.Г.** Демократия и справедливость // Полис. –1992. – № 1-2. – С. 86-96.
- Кармазіна М.** Патогенез в Україні: бажання демократизації? // Людина і політика. – 2001. – № 4. – С. 29-36.
- Копицын В., Ролдугин Ю.** Общечеловеческое в демократии (социологический аспект) // Вестник Моск. ун-та. – Серия 12.

- Кривенко Л.** Конституційні основи референдуму. Проблеми демократизації // Віче. – 2001. – №2. – С. 78-95.
- Линц Х., Степан А.** "Государственность", национализм и демократизация // Полис. – 1997. – № 5. – С. 9-31.
- Лобанова Л.** У демократії обличчя не жіноче? // Віче. – 1994. – № 3. – С. 98-103.
- Лукаш С.** Політичний плюралізм як принцип конституційності ладу // Віче. – 1997. – № 7. – С. 13-24.
- Наумкіна С.** Формування української еліти та проблеми демократії : динаміка розвитку та взаємодії // Нова політика. – 2000. – № 6. – С. 22-25.
- Оксак О.** Відповідальність проти популізму: виборці, партії та уряд в демократичному суспільстві // Нова політика. - 2000. – № 1. – С.16-22.
- Пантин Н.** Демократический проект в современном мире // Полис. – 2002. – № 1. – С. 176-186.
- Рудич Ф.** Коли проголошують демократію, зайве питати, що ж воно таке // Віче. – 1994. – № 11. – С. 82-95.
- Рябчук М.** Демократія та "партія влади" в Україні // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 37-43.
- Селіванов В.** Парадокси свободи і демократії // Віче. – 2000. – №12. – С. 67-82.
- Трипольський В.** Оголений нерв демократії // Віче. – 1995. – №1. – С. 37-49.
- Федоренко В., Гузенець І.** Всеукраїнський референдум. Уроки на завтра? // Віче. – 1999. – № 10. – С. 11-25.
- Федоренко В.** Референдум чи опитування ? Повернімось у 1991 рік // Віче. – 1998. – № 7. – С. 133-143.
- Федоренко В.** Референдум: те, що як має бути повідомлене..// Віче. – 1998. – №11. – С. 54-61
- Федоренко В.** Юридична сила референдумів, плебісцитів // Віче. – 2000. – № 8. – С. 57-70.
- Шамирн Самир Абдунрахман Хайл.** Демократия и общество в развивающихся странах // Вестник Моск. ун-та. - Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 6. – С. 73-79.
- Шемчушенко Ю.** Сила демократії у силі влади // Віче. – 1995. – № 6. – С. 3-13.
- Шапиро И.** Три способа быть демократом // Полис. – 1992. – № 1-2. – С. 75-86.
- Шимчушенко Ю.** Сила демократії - у силі влади // Віче. – 1995. – № 6. – С. 3-12.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- де **Токвіль А.** Давній порядок і революція. – К., 2000. – 220 с.
- де **Токвіль А.** Про демократію в Америці. – К., 1999. – 587 с.
- Аропов Г.Е.** Надежда для безнадежных // Проблеми медицины. – 2000. – № 3. – С.58-63.
- Грандо А.А., Грандо С.А.** Врачебная этика: Пособие. – К. РИА “Триумф”. – 1994. – 256 с.

- Короткий Т.** Правові аспекти клонування людини // Вісник НАН України. – К., 2002. – № 3. – С. 46-52.
- Лебедева Т.** Два подхода к ревизии классической теории демократии: Мэдисон и Токвиль // Вестник Московского университета. – Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 3. – С. 59-66.
- Маслов А.М.** Проблеми сучасного суспільства. – К., 1997.
- Матчак З.В.** Питання життя і смерті в медицині // Ваше здоров'я. – 1997. – № 4.
- Морозов Г.В.** Медицинская этика и деонтология. – М., 1983.
- Нойрыш А.И.** Правовые и этические проблемы клонирования человека // Государство и право. – М., 1998. – № 11. – С.87-93.
- Павлюк В.Д.** Полегшення страждань чи безвихідне становище // Поліття. – 2001. – № 7.
- Сморгунов Л.В.** Методологические проблемы сравнительного исследования третьей волны демократизации // Вестник моск. ун-та. – Серия 12. Политические науки. – 1997. – № 5. С. 54-68.
- Тумак І.О.** Евтаназія: крок вперед чи назад? – Київ, 1997.
- Царегородцев Г.И., Кармазина Е.В.** Проблема эвтаназии в зарубежной медицинской этике // Вопросы философии. – 1984. – № 12. – С.111-122.
- Чаклун Р.Л.** Причини зменшення чисельності населення // Людина і суспільство. – 1999. – № 1.

Тема 10:

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політична діяльність, політичний процес, політична соціалізація, абсентеїзм, індоктринація, політичне функціонування, типологія політичного управління, компроміс, консенсус, політичне співробітництво, політичний маркетинг, соціальна апатія, соціальна мімікрія.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

І. Поняття політичної діяльності:

- визначення політичної діяльності;
- визначення суб'єкту політичної діяльності;
- типологія політичної діяльності:
- *за ставленням до політичної системи,*
- *за формою вияву,*
- *за рівнями,*

- за масштабом,
- за мотивацією,
- за методом вияву,
- за стилем,
- за метою,
- за рівнем організованості.

II. Структура політичної діяльності:

- варіанти структури політичної діяльності за рівнями;
- структура політичної діяльності розроблена Мілбратом.

III. Політичне управління:

- поняття політичного управління;
- типологія політичного управління:
- за Куртом Левінім,
- за результативністю,
- за стилем.

IV. Політичні рішення:

- поняття політичного рішення;
- типологія політичних рішень за М.Марковим;
- етапи прийняття рішень за А.Раппопортом;
- демократичний спосіб прийняття рішень;
- типологія виборчих систем;
- поняття політичного відчуження;
- поняття лоббізму.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ:

1. Порівняльний аналіз процедур ухвалення рішень при різних типах політичних режимів.
2. Політичний маркетинг.
3. Проблема ефективності виборчих систем.
4. Еволюція виборчої системи в Україні.
5. Проблема реформування виборчої системи в Україні.
6. Суспільно-політична діяльність О.В.Корчак-Чепурівського як керуючого міністерством народного здоров'я УНР.
7. Громадсько-політична діяльність Маріяна Паньчишина.
8. Участь лікарів в українському національно-визвольному русі.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Назвіть переваги та недоліки пропорційної та мажоритарної виборчих систем.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.cvk.ukr.net Центральна Виборча Комісія
k.net

www.idea.int	International Institute for Democracy and Electoral Assistance
www.sssup1.sssup.it	The Civilian Personnel of Peace-keeping Humanitarian Operations and Election Monitoring Missions, Scuola Superiore di Studi Universitari e di Perfezionamento
www.aceproject.org	Administration and Cost of Elections
www.iog.ca	Institute on Governance

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Бакун А.А.** Группы в политике // Полис. – 1999. – №1. – С. 162–168.
- Бебик В.** Політика і політична діяльність // Політологічні читання. – 1994. – №3. – С. 115–130.
- Гаагеперал Л., Шугарт М.С.** Описание избирательных систем // Полис. – 1997. – №3. – С. 114–137.
- Козак В.** Сенс і пріоритети політичної участі // Віче. – 1998. – №1. – С. 119–127.
- Холмская М.Л.** политическое участие как объект исследования // Полис. – 1999. – №5. – С. 170–177.
- Шутов А.** Типология политических процессов (социокультурный контекст) // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1994. – № 2. – С. 28–39.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Абрамова О.** Вибори без вибору // Нова політика. – 1999. – № 1. – С. 32–35.
- Андресюк Б.** Регіональна політика і місцеве самоврядування в контексті виборчого процесу // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 64–68
- Балабан Р.** Початок передвиборної лихоманки // Нова політика. – 2001. – №3. – С.17–79.
- Бадовский Д.В.** Проблема моделирования и прогнозирования результатов региональных выборов // Вестник Моск. ун-та. Серия 12. Политические науки. – 2000. – №4. – С. 55–82.
- Беляков Г.** Соціологія виборів // Віче. – 1994. – №11. – С. 75–85.
- Білоус А.** Пропорційні вибори в Україні: ілюзії чи реалії // Нова політика. – 2001. – №1. – С.2–5.
- Геслі В.** Чинники впливу на голосування українських виборів // Політична думка. – 2000. – № 3. – С. 20–45.
- Голосов Г.В.** Пределы электоральной инженерии: "мешаные несвязанные" избирательные системы в новых демократиях // Полис. – №3. – С. 102–114.
- Завардін О.** Плебісцит по українськи // Нова політика. – 2000. – № 2. – С. 2–3.

- Заяна О.** Як переконати масову аудиторію: психологічні чинники ефективності пропаганди // Нова політика. – 1999. – №1. – С. 28–31.
- Зернецька О.** “Битва розкруток”, і не тільки. Британські вибори 2001 в умовах інформаційної доби // Віче – 2002 – № 2 – С. 12–16.
- Зуева Л.** Выборы: анализ процедур подсчета // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 3. – С. 64–71.
- Ильин М.В., Коваль Б.И.** Личность в политике: "кто играет короля?" // Полис. – 1991. – №6. – С. 127–139.
- Ільїн М., Мелешкіна О.** Вибори 1999–2000 рр. в Росії: трансформація електорального простору і владних відносин // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 64–72.
- Кириченко М.** Політикотворення в Україні: досвід екзистенційного аналізу // Політологічні читання. – 1994. – № 4. – С. 3–35.
- Козак В.** Форми політичної участі громадян у державотворчих процесах // Розбудова держави. – 1998. – № 1–2. – С. 62–70.
- Левчик Д.А.** Основные элементы актуализации имиджа кандидата в депутаты в ходе подготовки и проведения избирательной кампании // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 2. – С. 78–89.
- Лендзел М., Петрище П.** Українська громада у США – група політичного тиску (70 – 80 роки XX століття) // Віче. – 1998. – № 8. – С. 127–137.
- Макаренко В.** Феномен «квазіполітики» и проблема политических объектов // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 2–3. – С. 30–42; 20–33
- Макеев С.** Перспективи соціально–політичного розвитку в програмах основних кандидатів в Президенти України // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 15–19.
- Мельниченко В.** Перемога на та її чинники. Виборча кампанія Президента РФ // Віче. – 1999. – № 6. – С. 126–145.
- Мерло П.** Электронная практика, права человека и общественное доверие к демократической системе // Полис. – 1995. – № 4. – С. 123–131.
- Метельський Р.** Місцеве самоврядування: побічний ефект // Нова політика. – 1997. – № 4. – С. 5–6.
- Мисюнов Д.А.** Политическая символика: между идеологией и рекламой // Полис. – 1999. – №1. – С. 168–175.
- Михальченко М., Цимбалюк П.** Політична ситуація в Україні: перспективи розвитку // Розбудова держави. – 1993. – № 1. – С. 25–30.
- Мисюров Д.А.** Политическая символика: структура и функции // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 1. – С. 43–57.
- Міщенко М.** Влада іміджу // Розбудова держави. – 1998. – № 9–10. – С. 57–64.
- Нельга О.** Вибори як індикатор та чинник національної інтеграції // Нова політика. – 1999. – № 6. – С. 2–9.
- Опришко В., Плішкін В.** Ефективність державного управління. Комплексний погляд // Віче. – 1996. – № 12. – С. 148–153.
- Парахонський Б.** Вибори відбулися, вибори попереду. Попередній аналіз з деяким геополітичним аспектом // Політика і час. – 1998. – № 6. – С. 21–28.

- Пастухов В.Б.** Власть на поле выборов, или игры с нулевой силой //Полис. – 1999. – № 5. – С. 6–17.
- Пляйс Я.** Російські політичні еліти та їхня поведінка у контексті президентських виборів 2000 року // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 44–50.
- Пойченко А.** Вибори. Технологія успіху // Віче. – 1993. – №12. – С. 98–109.
- Поліщук І.** Політичні знання та політичні інтереси громадян у контексті виборчого процесу (вітчизняний та світовий досвід) // Людина і політика. – 2001. – № 4. – С. 87–96.
- Почепцова А.** Телевізійна політична реклама – 98 // Нова політика. –1998. – № 3. – С. 48–53.
- Рибачук М., Фещенко П.** Полюсні стани політичної позиції // Нова політика. – 1997. – № 5. – С. 24–39.
- Рябов С.** Вибори // Політологічні читання. – 1994. – № 3. – С. 269–276.
- Слободянюк Е.** Політичний імідж в виборчій компанії США // Нова політика. –1997. – № 1. – С. 12–14.
- Слободяшок Е.** Виборчі технології "для чайників" і не тільки // Нова політика. –2000. – № 2. – С. 44–46.
- Слободяшок Е.** Соціологічні дослідження – фундамент виборчої кампанії // Нова політика. – 2000. – № 3. – С. 55–59.
- Соколов А.** Вероятностный подход к определению политического риска // Вестник Моск. ун–та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 6. – С. 50–54.
- Старовойтенко Р.** Імідж політичної партії як чинник електорального вибору // Нова політика. – 2001. – № 2. – С. 57–59.
- Толпыго А.К.** Украинские выборы: кандидат и избиратель // Полис. – 2001. – № 4. – С. 86–100.
- Томенко В.** Итоги парламентских выборов в Украине // Полис. – 1998. – № 3. – С. 49–61.
- Томенко М., Мельниченко В., Яблонський В.** Україна напередодні та після виборів // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 36–43.
- Тучков С.М.** Особенности применения технологий паблик рилейшенз в региональной избирательной кампании // Вестник Моск. ун–тета. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 4. – С. 83–96.
- Усович Ю.В.** Человеческое измерение политического управления: К истории постановки проблемы // Вестник Моск. ун–та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 2. – С. 17–33.
- Федосов П.** Роль регіонів у рік великих виборів // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 61–64
- Цвих В.** Сучасні підходи до визначення сутності та меж функціонування груп інтересів(тиску) // Людина і політика. – 2002. – № 1.
- Шевель І.** Соціологічне забезпечення виборчих кампаній // Розбудова держави. – 1998. – № 9–10. – С. 65–71.
- Шевченко Ю.** Политическое участие в России // Pro et Contra. – Т.3. – № 3. – Лето 1998: На путях к демократии. – С. 87–98.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ

- Балаглова А.Н.** Технология избирательной кампании в западной политической науке // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 2. – С. 62–79.
- Бебик В.** Політичний маркетинг // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 198–215.
- Білорус А.** Виборче законодавство та партійна система України в порівнянні з деякими країнами ЄЕС та Східної Європи // Нова політика. – 1999. – № 1. – С. 2–5.
- Мазур О.** Виборча система України: у пошуках оптимального варіанту // Нова політика. – 2001. – № 1. – С. 6–8.
- Мерфин Р.** Технология избирательных компаний в США // Полис. – 1991. – № 3. – С. 125–133.
- Почепцов Г.** Виборчий імідж // Нова політика. – 1998. – № 3. – С. 38–43.
- Ростиашвили К.Д.** Государственное регулирование в либерально-демократической системе // Полис. – 1996. – № 6. – С. 65–83.
- Томенко М.** Політичні технології у виборчій кампанії Президента України // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 50–56.

Тема 11:

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА І ЛІДЕРСТВО

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

еліта, елітаризм, циркуляція еліт, істеблішмент, номенклатура, лідер, лідерство, аристократія, олігархія, інтеріоризація цілей, імпічмент.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

I. Поняття політичної еліти.

- визначення політичної еліти;
- суть еліти (за Ж.Боденом, М.Вебером, Г.Москою, В.Парето, Р.Уільямсом, М.Дюпре, Г.Лассуеном, Дж.Бернгеймом, З.Фрейдом, Е.Фроммом);
- політичні концепції еліти (за Г.Москою, В.Парето, Р.Міхельсом та В.Липинським);
- характерні риси еліти;
- функції еліти;

- критерії ефективності діяльності еліти;
- гарантії проти деградації еліт.

II. Типологія еліт.

- за способом реалізації влади (В.Парето);
- за особистими якостями;
- за способом добору (К.Макгейм);
- за зовнішнім оформленням;
- за галузями контролю;
- за стилем правління;
- за ставленням до влади;
- за рівнем компетенції (масштабом);
- за відображенням інтересів (субеліти);
- за результатами діяльності (ефективність);
- за ступенем зв'язків із суспільством.

III. Політичне лідерство.

- поняття політичного лідера;
- функції політичного лідерства;
- класифікація М.Вебера за типом правління;
- за методом здійснення влади;
- за тактикою змін (Роберт Такер);
- соціально-психологічна класифікація;
- класифікація за темпераментом.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Г.Моска – засновник теорії елітаризму.
2. Принцип циркуляції еліт В.Парето.
3. Концепція “бунту мас” Х.Ортеги-і-Гассета.
4. Особливості становлення політичної еліти в Україні.
5. Проблема формування політичних лідерів в Україні.
6. Поняття, структура і функції наукової еліти.
7. Суспільно-політична діяльність Олександра Олеса.
8. Наукова і громадська діяльність І.М.Сеченова.
9. Суспільно-політична діяльність Володимира Беца.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заповнити таблицю, охарактеризувавши основні типи еліт:

	ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ ЕЛІТ	ТИП ЕЛІТИ	
		ІСТЕБЛІШ МЕНТ	НОМЕНКЛАТУ РА
1	СПОСІБ КОМПЛЕКТАЦІЇ		

2	ЦІННОСТІ		
3	СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ		
4	СПОСІБ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ		
5	ДОСТУПНІСТЬ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ		
6	УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ		

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.kmu.gov.ua
www.cvk.ukrpack.net
www.idea.int

www.sssup1.sssup.it

www.aceproject.org
www.iog.ca
www.medvedchuk.com.ua
www.matvienko.kiev.ua
www.moroz.com.ua
www.oliynyk.kyiv.ua
www.kostenko.gluk.org
www.marchuk.kiev.ua
www.aliyev.com

Кабінет Міністрів України
 Центральна Виборча Комісія
 International Institute for Democracy and Electoral
 Assistance
 The Civilian Personnel of Peace-keeping Humanitarian
 Operations and Election Monitoring Missions, Scuola
 Superiore di Studi Universitari e di Perfezionamento
 Administration and Cost of Elections
 Institute on Governance
 В.Медведчук
 А.Матвієнко
 О.Мороз
 В.Олійник
 Ю.Костенко
 Є.Марчук
 Сайт для дискредитації Г.Алієва

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Анискевич А.** Массы и лидеры в условиях перехода от диктатуры к демократии // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. –1992. – № 2. – С. 35-38.
- Білий О.** Дискурс влади і типи еліт // Політична думка. - 1994. - № 2. - С. 101-105.
- Головинський К.** Політичний лідер та інституційна система влади // Нова політика. – 2000. – № 6. – С. 30-34.
- Красівський О.Я.** Президент Західно-Української Народної Республіки (Євген Петрушевич) // Українська ідея: постаті на тлі революції. – К., 1994.
- Кухта Б., Теплоухова Н.** Політичні еліти і лідери. – Львів, 1996.
- Шульга М.** Еліти в суспільстві: нагальний зміст теоретичної проблеми // Розбудова держави. – 1998. – № 7-8. – С. 13-27.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Бебик В.** Еліта, елітарність, лідерство // Віче – 1993 – № 7 – С. 107–111.
- Валігурський П., Валігурський Ю.** Політологічні виміри української еліти // Віче. – 1998. – № 6. – С. 31–37
- Варзар І., Туренко В.** Борці за "щастя нації" чи політична еліта // Нова політика. – 2001. – № 6. – С. 41–44.
- Вовканич С** Українська національна ідея та її інтелектуальне забезпечення // Людина і політика. – 1999. – № 2. – С. 36–41.
- Гаман–Голутвіна О.** Стратегія розвитку в ціннісному полі російської еліти // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 16–26.
- Гордієнок М.** Концепція політичної еліти В. Липинського, як фактор національно–державної ідентичної України // Нова політика. –1998. – № 2. – С. 44–48.
- Деркач Ж.** Політичний лідер у ретроспективі // Віче. – 1999. – № 1. – С. 15–19.
- Долженков О.** Тіньовий аспект політичного процесу в Україні: феномен адміністративно–економічних кланів // Людина і політика. – 2000. – № 2. – С. 2–6.
- Друзьяка Е.** Влияние региональных правящих элит на массовое политическое сознание (основные подходы к изучению) // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 4. – С. 43–59.
- Дубовик Н.** Елітизм і популізм у контексті розвитку демократії // Нова політика. – 2001. – № 1. – С.46–47.
- Крестєва Ю.** Відносини центральної та регіональної еліт // Нова політика. – 2001. –№ 4. – С. 50–53.
- Кувалдін В.** Боротьба альтернатив олігархічного капіталізму // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 34–37.
- Лапкін В.** Ціннісна диференціація елітотворних і масових груп з урахування політичної динаміки російського суспільства // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 32–39.

- Левченко О.** Формування іміджу політичного лідера та політичної партії // *Нова політика*. – 2000. – № 5. – С.48–51.
- Мендрас М.** Как региональные элиты защищают свою власть // *Pro et Contra*. – Т.5. № 1. – Зима 2000: Центр и регионы России. – С. 63–79.
- Мінк Ж., Шурек Ж.-Ш.** Стратегії адаптації комуністичних еліт // *Політична думка*. – 1994. – № 4. – С. 38–48.
- Мойсеїв І.** Національна еліта, її культурна та політична роль // *Розбудова держави*. – 1996. – № 6. – С. 11–13.
- Мойсеїв У.** Національна еліта, її культура й політична роль // *Розбудова держави*. – 1996. – № 6. – С. 11–14.
- Наумніка С., Козловська Л.** Аналіз розвитку української політичної еліти (1993–1999) // *Нова політика*. – 1999. – № 6. – С. 34–37.
- Наумкіна С.** Формування української еліти та проблеми демократії : динаміка розвитку та взаємодії // *Нова політика*. – 2000. – № 6. – С. 22–25.
- Остапчук А.** Алхимия элиты // *Pro et Contra*. – Т.1. № 1. – Осень 1996: Властители России. – С. 104–111.
- Пахарєв А.** Стиль політичного лідерства: фактори формування та складові // *Нова політика*. – 2001. – № 5. – С.51–54.
- Пахарєв А.** Політична еліта. Формальна? Справжня? // *Віче*. – 1997. – №11. – С.3–14.
- Пляйс Я.** Російські політичні еліти та їхня поведінка у контексті президентських виборів 2000 року // *Політична думка*. – 2000. – № 2. – С. 44–50.
- Погоріла Н., Штоквиш В.** Феномен бюрократії в світлі соціологічного аналізу // *Політологічні читання*. – 1995. – № 1. – С. 269–277.
- Полохало В.** Структура політичних еліт в процесі виборчих кампаній в Україні та Росії: порівняльний аналіз // *Політична думка*. – 1999. – № 3. – С. 3–7.
- Покило І.** Лідерство // *Політологічні читання*. – 1994. – № 1. – С. 268–272.
- Тамаш П.** «Мягкий переход»: роль венгерских элит // *Pro et Contra*. – Т.1. № 1. – Осень 1996: Властители России. – С. 90–103.
- Тулев А.Г.** Политическое лидерство: сущность содержание, функции // *Вестник Моск. ун-та. Серия 12. Политические науки*. – 1999. – № 5. – С. 65–71.
- Турчинов О.** Особливості української олігархії // *Політична думка*. – 2000. – № 3. – С. 13–20.
- Україна: лідерство, еліта, влада // *Політична думка*. – 1994. – № 3. – С. 16–23.
- Херманн М. Дж.** Стили лидерства в формировании внешней политики // *Полис*. – 1991. – № 1. – С. 91–99.
- Чемекова С.** Політична еліта і демократична процедура // *Нова політика*. – 2001. – № 6. – С. 54–56.
- Чорновіл В.** Нам треба подолати хворобу лідерства, щоб успішно будувати Українську незалежну державу // *Віче*. – 1993. – № 7. – С. 17–27.
- Чукот С.** Чого не вистачає правлячій еліті України // *Віче*. – 1999. – № 6. – С. 39–48

Шульга М. Правляча еліта. Що про неї думають в Україні // Віче. – 1997. – № 8. – С.46–52.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Гладкий О. До проблеми політичної еліти України // Нова політика. –1999. –№ 3. –С.43–45.

Головатий С. Проблеми і біль становлення української еліти // Нова політика. –1999. – № 2. – С. 45–49.

Кузнєцова С. Механізм формування політичного лідерства в Україні // Нова політика. – 2001. – № 2. – С.60–62.

Латигіна Н. Елітарні теорії: сучасне бачення // Віче. – 1998. – №8.– С. 119–126.

Наумкіна С. Політичне лідерство як суспільне явище // Нова політика. –2000. – №2. –С. 50–53.

Рыскова Г.М. Политический портрет лидера: вопросы типологии // Вестник Моск. ун–тета. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 3. – С. 109–113.

Фасенко В.В. Политическая элита Украины: противоречия формирования и развития // Полис. – 1995. – № 6. – С. 87–95.

Тема 12: ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політична партія, парламентська партія, легіслатура, партійна система, політична організація, громадсько-політичне об'єднання, партійна коаліція, партійна фракція, парттологія, електорат.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

I. Поняття і функції політичної партії:

суть (визначення) політичної партії;

- способи створення політичної партії;
- структура політичних партій;
- функції політичних партій.

II. Типологія політичних партій:

- поняття типології партій;
- за структурою і організацією (М.Вебер);
- за характером діяльності та ідеологічній орієнтації (М.Дюверже);
- за класовою суттю;
- за цілями та ідеологією;
- за формою правління;
- за місцем в системі влади;
- за правовим статусом;
- за методами діяльності;
- за методами поповнення;
- за типом організаційної структури;
- за типом членства;
- за способом комплектації;
- за місцем у партійній системі;
- за віросповіданням.

III. Партійні системи:

- поняття партійної системи;
- типологія партійних систем:
- *за кількістю партій;*
- *за типом взаємовідносин між партіями.*

IV. Політичні рухи:

- поняття громадського об'єднання;
- типи громадських об'єднань;
- поняття політичного руху;
- поняття народного фронту;
- класифікація громадських організацій і рухів:
- *за економічними інтересами;*
- *за суспільно-політичними інтересами;*

- за методами діяльності і правовим статусом;
- за місцем докладання зусиль;
- за видами діяльності;
- за класовою базою;
- за класоподібною основою;
- надкласові;
- за ставленням до політичного та економічного устрою;
- за ступенем організованості;
- за терміном досягнення мети;
- за характером мети.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Проблема ефективності партійних систем.
2. Основні етапи становлення партійної системи в Україні.
3. Проблема структуризації української партійної системи.
4. Сучасні українські політичні партії і блоки.
5. Політичні партії в Західній Україні (1890-ті – 1939 р.р.).
6. Громадсько-політична діяльність Івана Липи у “Братстві Тарасівців”.
7. Суспільно-політична діяльність І.Я.Горбачевського.
8. Іван Куровець (1863-1931) – діяч УНДП та державний секретар здоров’я в уряді ЗУНР.
9. Лікар Борис Матюшенко – лідер РУП і УСДРП, міністр народного здоров’я УНР.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заповнити таблицю:

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ	ОСНОВНІ ПРОГРАМНІ ПОЛОЖЕННЯ			
	Державний устрій	Соціальна політика	Економічна політика	Зовнішня політика
КПУ				
СПУ				
СДПУ(о)				
НРУ				
ПРП				
“Батьківщина”				
ПЗ				

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.UkrNationalism.org

КУН

www.sdpuo.com	СДПУ(О)
www.tygodniksolidarnosc.com	Tygodnik Solidarnosc
www.nczas.com	Najwyzszy czas (Tygodnik konserwatywno-liberalny)
http://gazeta.razom.org.ua	Без Цензури
www.vv.com.ua	Вечірні Вісті (БЮТ)
www.tovarish.com.ua	Товариш (СПУ)
www.spu.in.ua	Соціалістична партія України
www.slovo-unp.com	Народне Слово (УНП)
www.NarodnaDovira.org	Всеукраїнська партія народної довіри
www.nacija.org.ua	Нація і Держава (КУН)
www.kadimaisrael.co.il	”Кадіма”
www.edinros.ru	“Единая Россия”

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Дунаєва Л.** Тенденції та перспективи модернізації партійно-політичної сфери і утвердження партійної системи в Україні // Людина і політика. – 2001. – № 5. – С. 148–159.
- Корнієвський О.** Є така партія? // Віче. – 1996. – № 12. – С. 65–72.
- Кочетков А.** Политические партии и партийные системы // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 6. – С. 3–17.
- Красівський О.Я.** Проблема автономії в діяльності КПЗУ // Актуальні проблеми історії КПЗУ. – Львів, 1989.
- Махненко М.** Ліві, праві, центристи інтереси і наміри // Віче. – 1997. – № 11. – С. 106–115.
- Пахарєв А.** Багатопартійність і партійна система – поняття не тотожні // Віче. – 2002 – № 2 – С. 3–8.
- Пашков М.** Праві, ліві і “псевдонезалежні” // Віче. – 1994. – № 2. – С. 105–111.
- Примуш С.** Політичні партії: взаємодія з інститутами політичної системи // Віче. – 2000 – № 4 – С. 122–139.
- Примуш М.** Порядок утворення і діяльності політичних партій // Віче. – 2001. – № 5. – С. 143–155.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Афанасьєв М.** Политические партии в российских регионах // Pro et Contra. – Т.5. № 4. – Осень 2000: Российское общество и СМИ. – С. 164–183.
- Балакірєва О., Мельниченко В.** Самореалізація багатопартійності // Віче. – 1998. – № 2. – С. 149–159.
- Баштанник В.** Регіональний рівень. Влада і партії // Віче. – 1999. – № 6. – С. 34–39.

- Бєлашко С.** Специфіка виконання функцій політичних партій у пострадянських суспільствах // Нова політика. – 2001. – № 5. – С.41–43.
- Білінський А.** ОУН: з минулого в майбутнє // Віче. – 1993. – № 6. – С. 99–108.
- Бойко О.** Предтеча Руху: неформальні організації як фактор громадянсько–політичного життя України у період перебудови // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 44–57.
- Бойко О.** Народний рух України: від виникнення ідей масової опозиційної організації до створення її програми // Людина і політика. – 2001. – № 2. – С. 26–35.
- Ващенко К.** Деякі підсумки виборчої кампанії, партії та блоків: регіональний аспект // Нова політика. –1998. – № 2. – С. 14–15.
- Голобуцький О.** Український націоналізм як політичний рух // Розбудова держави. – 1993. – № 6. – С. 46–52.
- Дракохруст Ю., Дракохруст Г.** Громадсько–політична організація Беларусі в оцінці їхніх лідерів // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 84–109.
- Касьянов Г.** Шістедсятники. Дисиденти. Неформали. Знайомі незнайомці. (Архівні матеріали) // Віче. – 1994. – №8. – С. 106–118.
- Кириченко М.** Багатопартійність. Поцес пішов, інша справа – куди // Віче. – 1993. – № 9. – С. 89–103.
- Корнієвський О., Литвин В.** Перехідний етап. Чи робити ставку на політичні партії? // Віче. – 1994. – № 3. – С. 79–91.
- Корнієвський О.** Чи варто розраховувати українським партіям на підтримку молоді? // Віче. – 1998. – №1. – С. 111–118.
- Левченко О.** Формування іміджу політичного лідера та політичної партії // Нова політика. – 2000. – № 5. – С. 48–51.
- Лой О.** Партогенез соціальних інтеграцій у пострадянському суспільстві // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 121–135.
- Мельниченко В.** Політичні партії на правовій орбіті // Віче. – 1996. – №12. – С. 50–65.
- Оксак О.** Відповідальність проти популізму: виборці, партії та уряд в демократичному суспільстві // Нова політика. – 2000. – № 1. – С.16–22.
- Оксак О.** Платформи політичних партій: зміст та критерії порівняльного аналізу // Нова політика. – 2000. – № 2. – С.12–16.
- Примуш М.** Політичні партії як правовий інститут // Нова політика. –2000. – № 5. – С.32–36.
- Примуш М.** Демократія і багатопартійність // Політика і час. – 2001. – № 2. – С.65–72.
- Примуш М.** Вибори. Демократія. Партії // Політика і час. – 2000. – № 5–6. – С. 76–82.
- Примуш М.** Демократія і політичні партії // Віче. – 2000. – № 10. – С. 134–144.
- Рудич С.** Політичні партії Німеччини сьогодні // Віче. – 2000. – № 8. – С. 139–155.
- Старовойтенко Р.** Імідж політичної партії як чинник електорального вибору // Нова політика. – 2001. – № 2. – С. 57–59.

- Тетерук С.** Україна – Росія. Партії і парламентаризм сьогодні // Віче. – 2000. – №2. – С. 66–79.
- Тимошенко Ю.** Фракція “Батьківщина”: подолання системної кризи в Україні можливе! // Віче. – 1999. – № 12. – С. 22–28.
- Устименко В.** Держаний устрій. Яким він вбачався політичним партіям // Віче. – 1998. – № 6. – С. 141–155.
- Хмелько В.** Партійно–політичні та соціально–економічні орієнтації населення України // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 15–31.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Білінський А.** ОУН: з минулого в майбутнє // Віче. – 1993. – № 5. – С. 104–112.
- Білорус А.** Виборче законодавство та партійна система України в порівнянні з деякими країнами ЄС та Східної Європи // Нова політика. –1999. – №1. – С.2–5.
- Примуш М.** Партії і влада.Фактори формування та інституціоналізація політичних партій // Політика і час. – 2000. – № 11–12. – С. 94–101.
- Пуфлер Е.** Партійна система України: особливості формування // Нова політика. –1997. – №1. – С.40–43.
- Чиж І.** Українські соціалісти завжди будуть “лівішими” від європейських // Віче. – 1997. – №6. – С. 112–122.

Тема 13:

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

етнонаціональна політика, етнонаціональні відносини, народ, етнос, нація, народність, титульна нація, національні меншини, етнічні меншини, анклавне розселення, дисперсне розселення, міжетнічний конфлікт, національна свідомість, націоналізм, інтернаціоналізм, ксенофобія, космополітизм, білінгвізм, екстермінація.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

I. Поняття і суть етнонаціональної політики:

- поняття етнонаціональної політики;
- поняття етнонаціональних відносин;
- типи етнонаціональних відносин;
- рівні етнонаціональних відносин (за сферою виникнення протиріч).

II. Суб’єкти етнонаціональних відносин:

- поняття народу (етносу);
- поняття нації;

- поняття народності;
- поняття титульної нації;
- поняття національних меншин;
- поняття етнічних меншин;
- типологія меншин.

III. Концепції нації:

- головні версії генези націй;
- суб'єктивістська концепція нації;
- етатистська концепція нації;
- історико-матеріалістична концепція;
- поєднання суб'єктивістської та етатистської концепції;
- етнологічна концепція;
- типологія нації за Ф.Майнеке;
- типологія нації за Я.Крейчі та В.Велімські.

IV. Концепції і методи етнонаціональної політики:

- концепція національного самовизначення;
- *сецесія*;
- *возз'єднання*;
- державна асиміляція;
- методи державної асиміляції;
- концепція національної асиміляції і методи її проведення;
- екстремістські методи національної політики.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Проблема самовизначення націй у політичній теорії Вудро Вільсона.
2. Нація як “уявна спільнота” у політичній думці Бенедикта Андерсона.
3. Національне питання у політичній концепції австромарксизму.
4. Закон народонаселення Т.Р.Мальтуса.
5. Питання етногенезу у політичному вченні Л.М.Гумільова.
6. Суспільно-політична і медична діяльність І.І.Мечнікова в Одесі.
7. Суспільно-політична діяльність Є.Чазова.
8. Гуманітарна і політична діяльність міжнародної організації “Лікарі без кордонів”.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Законспектувати працю Б.Андерсона “Уявлені спільноти” та виділити основні фактори, які впливали на формування сучасних націй.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

<http://free.ngo.pl/nslo> „Наше Слово” (Варшава)
wo

www.megaone.com/rk „Русский Курьер Варшавы”
w
www.RKW.3w.pl „Русский Курьер Варшавы”
<http://niva.iig.pl> ”Ніва” (Беласток)
<http://www.ausra.pl> “Ausra” (Sejny)
<http://www.punskas.pl> “Ausra” (Sejny)

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Зенгхаас Д.** Етнічні конфлікти: причини та шляхи розв'язання // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 179–188
- Картунов О., Маруховська О.** Етнополітологія як наука і навчальна дисципліна // Політологічні читання. – 1994. – № 3. – С. 72–114.
- Касьянов Г.** Теорії нації та націоналізму. – К., 1999. – 350с.
- Кузик П.** Нація у контексті сучасних наукових досліджень: спроба методологічного розв'язання проблеми // Людина і політика. – 2001. – № 5. – С. 86–96.
- Марченко Г.И.** Методологические подходы к исследованию этнополитических явлений // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 2. – С. 52–61.
- Метельова Т.** Нація у чотирьох вимірах сучасної ідеології, або тоталітаризм і демократизм проти нації // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 279–288.
- Савва М.** Этнический статус в идеологии и политика // Полис. – 1999. – № 4. – С. 141–147.
- Степико М.** Становлення політичної нації // Політика і час. – 2001. – № 4. – С. 8–16.
- Zięba A.A.** Ukraińcy w Kanadzie wobec Polaków i Polski (1914 – 1939). – Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1998. – 401 s.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Антонюк О.** Збереження територіальної цілісності – пріоритетний національний інтерес України // Політика і час. – 2000. – № 9–10. – С. 62–68.
- Антонюк О.** Етнополітика. Проблеми і пріоритети // Віче. – 2000. – №11. – С. 49–57.
- Бадзьо Ю.** Національна ідея і національне питання – десять років невизначеності // Політична думка. – 2001. – №1–2. – С. 3–13.
- Бодрук О.** Національні інтереси // Політика і час. – 2001. – № 12. – С. 52–69.
- Бокач В.** Білоруси в Україні // Віче – 1995 – № 8 – С. 104–112.
- Борусевич О.** Етносоціальні пріоритети українців // Віче. – 1999. – №11. – С. 105–109.
- Варзар І.** Етнічна популяція (етнопопуляція) // Політологічні читання. – 1995. – №1. – С. 245–249.
- Вічарик М.** По шляху консолідації до нації // Розбудова держави. – 1996. – № 2. – С. 14–18.
- Вівчарик М.** Етнополітичні аспекти українського державотворення // Розбудова держави. – 1994. – № 5. – С. 31–40.
- Вівчарик М., Карташов Л.** По шляху консолідації нації // Розбудова держави. – 1996. – № 2. – С. 14–19.
- Вівчарик М.** Етнодержавознавство як наукова дисципліна // Віче. – 2001. – №7. – С. 154–157.

- Вовканич С.** Інформація і нація // Віче. – 1994. – № 8. – С. 63–75.
- Геник М.А.** Класифікація концепцій національної політики у Центрально-Східній Європі // Вісник Прикарпатського ун-ту. Філософські і психологічні науки. – Вип.І. – Івано-Франківськ, 1999. – С. 96–104.
- Голоцван В.** Питання регіональної політики та територіальної цілісності України в дзеркалі преси // Політологічні читання. – 1994. – № 4. – С. 35–42.
14. **Гречка М.** Чи можливе становлення нації без національної ідеї? // Віче. – 1996. – № 12. – С. 81–83
15. **Деревінський В.** Рівноправність національних меншин гарантувалась // Віче – 2001 – № 8 – С. 120–129.
16. **Дмитренко С.** Теорія нації В. Старосольського// Нова політика. – 2000. – № 6. – С.18–21.
17. Етнічність // Віче. – 1996. – №10.– С. 108–111.
- Євтух В.** Югославія. Спроби розв'язання етнічних проблем // Віче. – 2001. – №2.– С. 144–156.
- Елизарова О.** Образы государства и нации в политической культуре современной России // Pro et Contra. – Т.7. № 3. – Лето 2002: Политическая культура. – С. 92–110.
- Єроменко Т., Чирко Б., Калакура О.** Поляки в Україні // Віче. – 1993. – №2. – С.119–130.
- Калиновський Ю.** Кримські татари: переплетіння етнічного з соціальним // Віче. – 1999. – №11. – С. 100–104.
- Картунов О.** Етнополітологія. Данина моді чи вимога часу? // Віче. – 1994. – №.1 – С. 128–137.
- Картунов О.** Націоналізм // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 267–273.
- Картунов О., Кремень В., Маруховська О.** Жодний тип суспільства не має імунітету від етнічних домагань // Віче. – 1998. – № 6. – С. 3–14.
- Корж Ю.** Етнорегіональна структура України // Політологічні читання. – 1995. – № 1. – С. 264–265.
- Костицький М., Годованець В., Ткаченко Т.** Державна мова в Україні // Політична думка. – 2000. – № 3. – С. 114–131.
- Кресіна І., Панібудьласка В.** Етногенеза // Політологічні читання. – 1995. – № 1. – С. 258–264.
- Кривицька О.** Як запобігти міжетнічним конфліктам // Віче. – 1998. – №12. – С.45–53.
- Кривицька О.** “Етнічний антагонізм” лікується толерантністю // Віче. – 2001. – №8.– С. 43–63.
- Лагутин А.В.** Этнические аспекты институционализации политического процесса на Украине // Полис. – 2001. – № 4. – С. 100–108.
- Лисенков М.М.** Национальное и интернациональное в социокультурном процессе // Вестник моск. ун-та. Серия 12. Полит. науки. – 1993. – № 4. – С. 59–68.
- Малахов В.** Вызов национальному государству // Pro et Contra. – Т.3. № 2. – Весна 1998: Россия и ее западные соседи. – С. 141–154.

- Маруховська О.** Врегулювання етнічних конфліктів: наука чи мистецтво? // Віче – 1998 – №1 – С. 12–23.
- Марченко Г.И.** Этнос как объект и субъект политики: социальные основы национальной политики // Вестник Моск. ун–тета. Серия 12: Политические науки. – 1997. – №5. – С. 21–37.
- Мейс Д.** Геополітичні імплікації етнополітики // Політична думка. – 1995. – № 1. – С. 87–97.
- Мигович І.** Закарпатські словаки. Осягнення Батьківщини // Віче. – 1996. – №10. – С. 32–99.
- Мигович І.** Конфліктність з етноконфесійним відтінком.// Віче. – 1997. – № 9. – С. 108–118.
- Нагорна Л.** Радянська національна політика // Політологічні читання. – 1995. – №1. – С. 160–170.
- Нагорна Л.** Парадокси геополітики і пастки етнетики: українсько – російський контекст // Віче. – 1995. – № 9. – С. 33–44
- Надолішній П.** Самоорганізація національних меншин в адміністративній реформі // Віче. – 1999. – № 5. – С. 70–84.
- Национализм и регионализм в политической трансформации Европы // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. –1992– № 6. – С. 62–65.
- Нельга О.** Українці в Литві // Віче. – 1994. – №.8. – С. 104–111.
- Онищенко І.** Національна ідея в націократичному напрямі української політичної думки // Нова політика. –1997. – № 5. – С.19–23.
- Празаускас А.** Национальные меньшинства в посткоммунистических странах // Pro et Contra. – Т.3. № 4. – Осень 1998: Проблемы безопасности. – С. 173–182.
- Радевич–Винницький Я.** Права людини і мовне протистояння в Україні // Розбудова держави. – 1995. – № 5–6. – С. 3–8.
- Рафальський О.** Конституційні засади етнополітики в Україні // Політика і час. – 2000. – № 11–12. – С. 72–81.
- Римаренко Ю.** Етнічне і соціальне // Політологічні читання. – 1995. – № 1. – С. 250–257.
- Рудакевич О.** Суверенітет української нації – головна політична проблема посткомуністичної України // Розбудова держави. – 1996. – № 5. – С. 9–16.
- Рудакевич О.** Суверенітет української нації – головна політична проблема посткомуністичної України // Розбудова держави. – 1996. – № 5. – С. 9–17.
- Рудницька Т.** Етнос.Нація. А коли ж – народ ? // Віче. – 1996. – №2. – С. 94–103.
- Самарців І.** Євреї в Україні // Віче. – 1993. – №11– С. 120–133.
- Свідзинський А.** Проблема формування нації та держави в сучасній Україні // Розбудова держави. – 1997. – № 10. – С. 3–21.
- Стеценко С.** Про українців – мовою етндержавознавства // Віче. – 1998. – № 4. – С. 156–159.
- Ткаченко О.** Проблема мовної стійкості та її джерело // Людина і політика. – 2000. – № 2. – С. 13–20.
- Трибушний О.** Мовна політика в Україні: проблеми і пріоритети // Віче. – 1997. – №9. – С. 99–108.

- Трошинський В.** Еміграція між двома світовими війнами // Віче. – 1997. – №2. – С. 121–126.
- Уткін О.** До громадянської злагоди через етнічний плюралізм // Віче. – 2000. – №4 – С. 22–39.
- Хесли В.А.** Национализм и пути разрешения межэтнических противоречий // Полис. – 1996. – № 6. – С. 39–52.
- Цибуленко М.** Безпека України: чинники нестабільності // Розбудова держави. – 1996. – № 4. – С. 23–28.
- Чмир В.** Українська нація з погляду теорії етногенезу // Політика і час. – 1999. – № 7. – С. 65–73
- Юрійчук Ю.** Сучасний націоналізм та етнічні меншини Словаччини // Віче. – 1999 – №12 – С. 128–135.
- Ярош В.** Міжконфесійні конфлікти розпочалися не вчора // Віче. – 1995. – № 12. – С. 139–145.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Андерсон Б.** Уявлена спільнота // Націоналізм, антологія. – К., 2000.
- Гумилев Л.** Этногенез и биосфера Земли. – М., 2000. – 557с.
- Картунов О.** Головні віхи становлення зарубіжної етнополітологічної думки // Політологічні читання. – 1994. – № 4. – С. 190–250.
- Картунов О.** Західні теорії націй. Плюралізм думок, дефініції понять // Віче. – 1996. – № 6. – С. 80–94.
- Малтус Т.Р.** Дослідження закону народонаселення. – К., 1998.

Тема 14: ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політична свідомість, політична психологія, політична ідеологія, громадська думка, масова політична свідомість, психологія натовпу.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Поняття і типологія політичної свідомості:
 - визначення політичної свідомості;
 - структура політичної свідомості;
 - типологія політичної свідомості:
 - *за суб'єктами;*
 - *за соціологічним аналізом;*
 - *за способом відображення;*
 - *за політичним режимом;*
 - масова політична свідомість і громадська думка.
2. Функції політичної свідомості:
 - когнітивна;
 - прогностична;
 - моделююча;
 - регулятивна;
 - компенсаторна;
 - інтегруюча;
 - репрезентативна;
 - комунікативна.
3. Політична психологія:
 - поняття політичної психології;
 - психологія політичного лідера;
 - психологія соціальних груп;
 - психологія народів і менталітет;
 - психологія мас і натовпу.
4. Політична ідеологія:
 - поняття політичної ідеології;
 - політична цінність як основа політичної ідеології;
 - типологія політичних ідеологій;
 - Загальна декларація прав людини про право на пошук, отримання і поширення ідей.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Методи дослідження масової політичної свідомості.
2. Особливості політичної свідомості посттоталітарних суспільств.

3. Специфіка українського менталітету.
4. Психологія натовпу у дослідженнях Густава Лебона і Е.Канетті.
5. Концепція “психології народів” В.М.Вундта.
6. З.Фройд про психологію мас.
7. Суспільно-політична діяльність Є.І.Озаркевича.
8. Медична служба УГА.
9. Громадсько-політична діяльність С.Подолінського.
- 10.Внесок лікарів Галичини у розвиток національної свідомості українців.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Охарактеризувати основні рівні політичної свідомості.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.zw.com	Zycie Warszawy
www.express.lodz.pl	Express Ilustrowany
www.przelom.pl	Przelom (Chranow)
www.slowoludu.com.pl	Slowo Ludu (Kielce)
www.slowopolskie.pl	Slowo Polskie (Wroclaw)
www.gcnowiny.pl	Nowiny (Rzeszow)
www.podkarpacie.media.pl	Nowe Podkarpacie (Krosno)
http://www.solidarnosc.gda.pl	Magazyn Solidarnosc (Gdańsk)
www.poranny.pl	Kurier Poranny
www.wroclaw.naszemiasto.pl	Gazeta Wroclawska
www.naszemiasto.pl	Gazeta Poznańska
www.dziennik.Krakow.pl	Dziennik Polski
www.dziennikwschodni.pl	Dziennik Wschodni Lubelski
www.gratka.pl ;	Dziennik Baltycki
www.naszemiasto.pl	(Trojmiasto)
www.abc.leszczynskie.net	ABC (Gostyn; Gora; Koscian; Leszno; Rawicz; Wschowa)

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Кривошеїн В.** Політичне світосприйняття: спроба побудови елементарної системи // Людина і політика. – 2001. – № 5. – С. 58–73.
- Макеев С.** Сучасна Україна: громадянська свідомість і політична участь населення // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 10–16.
- Пойченко А.** Психологія політики // Віче. – 1993. – №11. – С. 88–100.
- Руденко Ю.** Політична свідомість: визначення та актуальність дослідження в контексті розвитку вітчизняної політичної науки // Людина і політика. – 2001. – № 4. – С. 107–114.
- Шахтемірова О.** Цілісні орієнтації та політична свідомість // Нова політика. – 1999. – №4. – С. 24–27

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Вовканич С.** Національний та інтелектуальний потенціал державотворення // Розбудова держави. – 1995. – № 10. – С. 15–17.
- Друзьяка Е.** Влияние региональных правящих элит на массовое политическое сознание (основные подходы к изучению) // Вестник моск. ун-та. Серия 12. Полит. науки. – 2001. – № 4. – С. 43–59
- Киямкин И., Тимофеев Л.** Теневой образ жизни (социологический автопортрет постсоветского общества) // Полис. – 2000. – № 5. – С. 121–132.
- Костенко С.** Політичні інтереси і державницька свідомість військовослужбовців // Віче. – 1997. – №2. – С. 43–47.
- Кресіна І.** Національна свідомість: сутність, основні складові та рівні функціонування // Нова політика. –1998. – № 3. – С. 12–14.
- Кравченко В.** Інформаційна політика. Розставимо акценти // Віче. – 1996. – № 8. – С. 31–45.
- Левченко Л.** Психологічні особливості діяльності ЗМІ // Людина і політика. – 2001. – № 2. – С. 103–109.
- Макаренко Е.** Інформаційно–психологічний захист як чинник збереження політичної ментальності нації // Нова політика. –1999. – № 2. – С. 50–55.
- Онуфрійчук М.** Інформаційна безпека: політика і практика // Віче. – 1993. – №11. – С. 15–29.
- Остапенко М.** Політична свідомість студентської молоді в сучасній Україні // Нова політика. –1999. – № 4. – С. 28–32.
- Петренко В.** Комплекс підпорядкованості, або Становлення ЗМІ в незалежній Україні // Віче. – 2001. – №.10.– С. 19–32.
- Татаренко Т.** Специфіка регіональної ідентичності // Нова політика. – 2001. – № 6. – С. 57–62.
- Ухванова–Шмигова І.** Газета та її менталітет (прагматичний аналіз змісту друкованих ЗМІ Беларусі авторитарної та демократичної тенденції // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 48–73.

- Фесенко В.** Політичні покоління Росії та України в посткомуністичній реальності: порівняльний аналіз // Нова політика. – 1997. – № 1. – С. 22–31.
- Щербенко Є.** Громадська думка і де її взяти // Віче. – 1999. – № 6. – С. 3–13.
- Якушик В.** Основне – державнецьке самоусвідомлення // Віче. – 1998. – № 7 – С. 154–156.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ

- Башкирова Е., Федоров Ю.** Лабиринты посттоталитарного сознания // Pro et Contra. – Т. 4. № 2. – Весна 1999: Преобразования в России: итоги десятилетия. – С. 120–143.
- Варивода Я.** Масова свідомість як об'єкт національної безпеки // Людина і політика. – 2001. – № 2. – С. 88–97.
- Вілсон Е.** Національна ідентичність в Україні // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 120–145
- Гаджиев К.С.** Заметки о тоталитарном сознании // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1993. – № 4. – С. 13–32
- Гонський В.** Український патріотизм і формування менталітету нації // Розбудова держави. – 1993. – № 11. – С. 54–56.
- Канетті Е.** Маса і влада. – К., 2001. – 415 с.
- Левченко О.** Масова політична свідомість перехідної доби: українські реалії та перспективи // Нова політика. – 1999. – № 6. – С. 20–22.
- Ольшанский Д.** Посттоталитарное сознание и его лидеры // Вестник моск. ун-та. Серия 12. Политические науки. – 1995. – № 1. – С. 17–27.
- Поліщук І.** Традиційні постанови політичної ментальності українства // Нова політика. – 2000. – № 5. – С. 40–44.
- Поліщук І.** Ментальність українства: політичний аспект // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 86–92.
- Попок А., Шкребтієнко Н.** Розвиток політичної свідомості українців в історичному контексті тоталітарної спадщини // Людина і політика. – 2002. – № 1. – С. 115–120.
- Татаренко Т.** Національна політична ідентичність в Європі та Україні // Нова політика. – 2001. – № 4. – С. 59–61.

Тема 15: ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політична культура, рівні політичної культури, гомогенність політичної культури, субкультура, контркультура, громадянська культура, трансформація політичної культури, політичні традиції, політична поведінка.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

I. Поняття політичної культури:

походження поняття “політична культура”;
визначення поняття “політична культура”;
співвідношення політичної культури і політичної свідомості;
структура політичної культури.

II. Функції політичної культури:

поняття функцій політичної культури;
представницька функція політичної культури;
нормативно-регулююча функція політичної культури;
виховна функція політичної культури;

- комунікативна функція політичної культури;
- прогностична функція політичної культури.

III. Типологія політичної культури:

- поняття типології політичної культури;
- типологія політичної культури за типом політичного режиму;
- ознаки автократичної політичної культури;
- підвиди автократичної культури;
- поняття демократичної політичної культури;
- підвиди демократичної політичної культури;
- типологія:
 - *політичної культури за рівнями;*
 - *політичної культури за субординацією;*
 - *за сферою застосування;*
 - *за спрямованістю;*
 - *за ступенем політичної участі індивіду;*
 - *за рівнем трансформації;*
 - *за суспільно-економічними формаціями;*
- регіональні типи політичної культури;
- класові типи історичної культури;
- поняття громадянської культури.

IV. Формування демократичного типу політичної культури:

- поняття демократичного типу політичної культури;
- головні ознаки демократичного типу політичної культури;
- перехід до демократичного типу політичної культури;
- складнощі переходу до демократичного типу політичної культури.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Проблеми технократичних суспільств у політичній думці Елвіна Тоффлера.
2. Теорія “соціальної солідарності” Еміля Дюркгейма.

3. Компаративістський аналіз демократичної і тоталітарної політичної культури.
4. Особливості становлення політичної культури в Україні.
5. Громадсько-політична діяльність М.Максимовича.
6. Громадсько-політична і наукова діяльність С.П.Боткіна.
7. Суспільно-політична і наукова діяльність П.П.Пелехіна.
8. Медична служба УПА.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Виділити основні риси політичної культури сучасної України.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.knigoboz.ru	Книжное обозрение
www.kulturagz.ru	Культура
www.pic.com.ua	Політика і Культура
www.superexpress.pl	Super Express
www.nowe-panstwo.pl	Nowe Państwo
www.swpw.com.pl	Nowe Kontrasty
www.naszdziennik.pl	Nasz dziennik

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Гаджиев К.С.** Политическая культура: концептуальный аспект // Полис. – 1991. – №6. – С. 69–84.
- Райт Г.** Культура і управління // Політологічні читання. – 1995. – № 1. – С. 80–95.
- Соловьев А.И.** Политическая культура: проблемное поле метатеории // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 2. – С. 31–42.
- Соловьев А.** Политическая культура: проблемное поле метатеории // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 3. – С. 3–14.
- Штерн В.Ю.** Формування демократичної політичної культури – важливий фактор розбудови української держави // Вісник Прикарпатського ун-ту. Філософські і психологічні науки. – Вип.І. – Івано-Франківськ, 1999. – С. 82 – 89.
- Формизано Р.П.** Понятие политической культуры // Pro et Contra. – Т.7. № 3. – Лето 2002: Политическая культура. – С. 111–146.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Ахиезер А.** Специфика российской политической культуры и предмета политологии // Pro et Contra. – Т.7. № 3. – Лето 2002: Политическая культура. – С. 51–76.
- Баталов Э.** Политическая культура России сквозь призму civic culture // Pro et Contra. – Т.7. № 3. – Лето 2002: Политическая культура. – С. 7–22.
- Білий О.** Машини спрощення (соціальна уява і політична поведінка у пострадянській Україні) // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 50–59.
- Бобахо В., Левикова С.** Социально–политические аспекты молодежной субкультуры // Вестник Моск. ун–та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 2. – С. 35–45.
- Лебединська І.** Політична культура молоді на зламі світоглядної парадигми // Нова політика. – 1998. – №3. – С. 15–19.
- Мельвиль А.Ю. Никитин А.И.** Ростки новой гражданской культуры ? // Полис. – 1991. – № 2. – С. 50–56.
- Проскуріна О.** Політична культура та соціальна дійсність// Нова політика. – 2000. –№2. – С.63–65.
- Рудакевич О.** Політична культура України: руйнація та шляхи відродження // Розбудова держави. – 1995. – № 1. – С. 15–20.
- Рудакевич О.** Проблема українізації політичної культури української нації // Розбудова держави. – 1996. – № 9. – С. 79.
- Стегній О.** Ціннісні орієнтації населення в постсоціалістичну добу // Віче. – 1994. – №7. – С. 79–92.
- Степаненко В.** Національно–державне будівництво і проблема соціокультурної ідентичності // Політологічні читання. – 1994. – № 1. – С. 3–21.
- Рябов С.** Основи політичної культури: виборчий процес // Розбудова держави. – 1997. – № 9–10. – С. 58–64; 59–64..
- Шатилов А.** Постсоветские подходы к изучению политической культуры // Pro et Contra. – Т.7. № 3. – Лето 2002: Политическая культура. – С. 183–194.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Буцівицький В.** Проблеми політичної культури в Україні в процесі державотворення // Нова політика. –1999. – № 1. – С. 48–51.
- Лісовий В.** Поняття політичної культури і сучасний стан політичної культури в Україні // Розбудова держави. – 1993. – № 3. – С. 52–57.
- Рудакевич О.** Ментальність і політична культура української нації // Розбудова держави. – 1995. – № 10. – С. 26–30.
- Тоффлер Э.** Метаморфозы власти. – М., 2001. – 670с.
- Тоффлер Е.** Третья хвиля. – К., 2000. – 476с.
- Тоффлер Э.** Шок будущего. – М., 2001. – 558с.

Тема 16: ДУХОВНІ ОСНОВИ ПОЛІТИКИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

моралізм, прагматизм, компроміс, християнська демократія, ісламський соціалізм, буддизм, політичні цінності, загальнолюдські цінності, екологічна політика.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Проблема співвідношення політики і моралі:
 - моралістський принцип (Конфуцій, Епіктет, Аристотель, І.Кант та ін.);
 - компромісний принцип;
 - прагматичний принцип (Н.Макіавеллі).
2. Політичні доктрини основних релігій і церков:
 - проблема влади у буддизмі;
 - політична доктрина раннього християнства;
 - зародження концепції християнської демократії в енцикліках Лева XIII;
 - суспільно-політичні питання у вченні ісламу. М.Каддафі;
 - соціально-політичні проблеми у доктринах основних церков сучасної України.
3. Політичні цінності:
 - поняття політичних цінностей;
 - класифікація політичних цінностей;
 - функції політичних цінностей;
 - політичні цінності як основа політичної ідеології;
 - загальнолюдські цінності.
4. Проблеми екології:
 - поняття екологічних проблем;
 - екологічні проблеми в системі глобальних проблем людства;
 - екологічна політика;
 - роль медицини у вирішенні екологічних проблем.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Міжнародні пакти про гарантування прав людини.
2. Проблема співвідношення політики і моралі у поглядах Боеція.
3. Моральність і політика у теорії І.Канта.

4. Проблема захисту прав дитини у міжнародних конвенціях та деклараціях.
5. Участь лікарів у антивоєнному і антиядерному русі.
6. Нобелівські премії у галузі медицини і фізіології.
7. Суспільно-політичні ідеї Володимира Вернадського.
8. Медичні проблеми у суспільно-політичній доктрині Свідків Єгови.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Проаналізувати основні положення політичних доктрин церков в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

http://www.voxdomini.com.pl	Vox Domini
www.kai.pl	Wiadomosci Katolickiej Agencji Informacyjnej
http://www.viva.com.pl	Viva!
www.tygodnik.onet.pl	Tygodnik Powszechny (католицька газета)
www.antislavery.org	Anti-Slavery International
www.ngo.pl/temida	Centrum Praw Kobiet
www.unhchr.ch	Committee on the Rights of the Child
www.childrensdefence.org	Children's Defence Fund
www.crin.org	Child Rights Information Network
www.freethechildren.org	Free the Children
www.dksm.gov.ua	Державний комітет у справах сім'ї та молоді
www.dcssm.gov.ua	Державний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Європейська конвенція з прав і основних свобод людини в українському законодавстві // Віче. – 1998. – №10. – С. 43–47.
- Загальноукраїнська декларація основних прав і свобод людини та громадянина. // Віче. – 1993. – №7. – С. 28–37.
- Красівський О.** За українську державу і Церкву. Громадська та суспільно-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького в 1918–1919 рр. – Львів, 1996. – 84 с.

- Рогожина Н.Г.** Экологическая политика на рубеже веков: центр–периферия // Вестник Моск. ун–тета. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 3. – С. 22–44.
- Топов А.В., Зуева Л.А.** Ценности в политике // Вестник Моск. ун–тета. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 1. – С. 3–12.
- Шахтемірова О.** Цілісні орієнтації та політична свідомість // Нова політика. – 1999. – №4. – С. 24–27.
- Швиденко А.** Екологія і держава // Розбудова держави. – 1993. – № 2. – С. 25–30.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Білий О.** Нігілізм та політичні фантоми посткомуністичної доби // Політична думка. – 1994. – № 4. – С. 11–18.
- Біляцький, Хахлюк А.** Білля про права людини праці // Віче. – 2000. – № 3. – С.129–144.
- Боришевський М,** Духовність у державотворенні // Розбудова держави. – 1996 – №2. – С. 19–21.
- Васильев А.** «Зеленая политика»: проблемы и структура // Pro et Contra. – Т.7. № 1. – Зима 2002: Экология и политика. – С. 84–93.
- Волинка К.** Проблема збереження прав і свобод особи в Україні // Людина і політика. – 2000. – № 1. – С. 64–68.
- Грушанська Н.** Інститут депутатської етики. Поняття та сутність // Віче. – 1999. – №4. – С. 45–50.
- Гуляев В.** На шляху до соціальної згоди // Політологічні читання. – 1995. – № 1. – С. 277–281.
- Демиков А.И.** Порядок, как полит. ценность // Полис. – 1992. – №2. – С. 145–145.
- Дилигенський Г.** Индивидуализм старый и новый (личность в постсоветском социуме) // Полис. – 1999. – № 3. – С. 5–16.
- Етнічні проблеми несовершенного знания в политологии // Вестник Моск. ун–та. Серия 12: Политические науки. – 1993. – № 2. – С. 74–89.
- Іванов І.** Соціально-етичні фактори консолідації українського суспільства // Нова політика. –1999. – № 3. – С. 58–61.
- Іванов В.** Зловживання свободою слова: дві сторони законодавчої моделі // Віче. – 1999. – №11. – С. 129–156.
- Іванченко В.** Жорстокий. Кривавий. Багатоликий. Таким постає перед цивілізованим світом міжнародний тероризм // Політика і час. – 2000. – № 1–2. – С. 56–63.
- Корнієнко В.** Політичний ідеал та політична істина // Нова політика. –2000. – № 2. –С. 59–62.
- Корнієнко В.** Політичний ідеал як проблема вибору // Людина і політика. – 2001. – № 2. – С. 139–151.
- Костенко Н.** Мас-медіа у виборах: ціннісні орієнтації політичної сфери // Політична думка. – 1999. – № 4. – С. 100–120.

- Костенко Н.** Українські мас-медіа та свобода інформації // Політична думка. – 1994. – № 4. – С. 48–57.
- Котов В., Никитина Е.** Экология: кризис защитных механизмов // Pro et Contra. – Т.3. № 4. – Осень 1998: Проблемы безопасности. – С. 87–98.
- Мацко А.** Держава, право, громадянин // Розбудова держави. – 1995. – № 7–8. – С. 21–23.
- Мерло П.** Электронная практика, права человека и общественное доверие к демократической системе // Полис. – 1995. – № 4. – С. 123–131.
- Муромцев С.** Право и справедливость // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1993. – № 4. – С. 74–81.
- Опришко О.** Головний обов'язок держави. Проблеми реалізації принципів та норм міжнародного права щодо прав людини в Україні // Політика і час. – 2001. – № 3. – С.53–62.
- Павленко О.** Останнє слово – за правом // Віче. – 1993. – № 10. – С. 42–50.
- Пилон Р.** Права личности, демократия и конституционный порядок: об основах легитимности. // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. –1992. –№ 2. – С. 58–71.
- Пиріг Л.** Демографічна спрямованість як основа державної політики України // Розбудова держави. – 1993. – № 9. – С. 23–25.
- Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества // Полис. – 1997. – №4. – С. 6–33.
- Прокопчук І.** Сутність та структура свободи // Людина і політика. – 2000. – № 1. – С. 30–34.
- Рибчук М., Фещенко П.** Світогляд і політичне самовизначення особи // Віче. – 1997. – № 8. – С. 98–109.
- Саламатов В.** Проблема соціальної згоди: результати експертного дослідження // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 73–84.
- Семененко М.** На часі – політика моральності // Віче. – 1999. – № 3. – С. 95–104.
- Семененко М.** Політика ненасильства: концептуальний аспект // Нова політика. – 2000. – № 3. – С. 31–36.
- Толпиго О.** Політична боротьба та політична свобода // Політологічні читання. – 1994. – № 4. – С. 84–96.
- Чермних В.** Права людини в Україні // Нова політика. – 2001. – № 1. – С.15–21.
- Шумський П., Табашок Г.** Права людини. Знати, щоб захищати // Віче. – 2001. – № 3. – С. 39–47.
- Яницкий О.** Российская экополитика в трех измерениях // Pro et Contra. – Т.7. № 1. – Зима 2002: Экология и политика. – С. 7–32.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Бозций.** "Утешение философией" и другие трактаты. – М., 1990.
- Глушникова Е.** Генезис экополитологии: зарубежный опыт // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 4. – С. 83–87.

- Гура В.** Глобалізація і проблеми людини // Політика і час. – 2001. – № 2. – С. 14–19.
- Єшкілев В.** Політично–культурна дихотомія України: постмодерністичний аспект // Людина і політика. – 2001. – № 6. – С. 140–147.
- Конвенція про захист прав і основних свобод людини // Віче. – 1998. – №.10. – С. 3–42.
- Соловьев А.** Политика и мораль. Грани очеловеченного дискурса // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 1. – С. 37–47.

Тема 17: ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політичний конфлікт, латентний конфлікт, міжнародний конфлікт, ескалація конфлікту, політична стабільність, дестабілізація.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Поняття політичного конфлікту:
 - визначення політичного конфлікту і політичної стабільності;
 - теорії політичного конфлікту;
 - функції політичного конфлікту;
 - етапи розвитку політичного конфлікту.
2. Типологія політичних конфліктів:
 - за об'єктом зіткнення;
 - за причиною виникнення;
 - за наявністю суперечностей;
 - за глибиною антагонізмів;
 - за характером функцій;
 - за рівнями;
 - за масштабом;
 - за суб'єктами;
 - за сферою прояву;
 - за формою перебігу;
 - за поведінкою суб'єктів;
 - за об'ємом використання військової сили.
3. Методика розв'язання політичних конфліктів:
 - способи запобігання конфліктам:
 - ухилення;
 - відкладення;
 - переговори;
 - третейський арбітраж;
 - посередництво;
 - поступки;

- *співробітництво;*
 - методи розв'язання політичних конфліктів:
 - *морально-правовий (нормативний);*
 - *силовий;*
 - *реалістичний;*
 - *ідеалістичний;*
 - *інтегративний;*
 - етапи розв'язання політичних конфліктів:
 - *інституціоналізація;*
 - *легітимізація;*
 - *структуризація;*
 - *редукція.*
4. Особливості міжнародних конфліктів:
- визначення міжнародного конфлікту;
 - наявність силових структур;
 - суверенність і рівність суб'єктів;
 - недосконалість міжнародного права;
 - механізм розв'язання міжцивілізаційних конфліктів за С.П.Хантінгтоном;
 - засоби впливу у світовій політиці.
5. Специфіка політичних конфліктів у тоталітарних і посттоталітарних суспільствах:
- переважання латентної форми;
 - відсутність основи консенсусу;
 - насильницьке розв'язання;
 - особливості політичних конфліктів в Україні.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Особливості політичних конфліктів у посттоталітарних суспільствах.
2. Функції і завдання Організації з безпеки і співробітництва в Європі.
3. Еволюція системи міжнародної безпеки у Центрально-Східній Європі.
4. Етно-релігійні і політичні причини конфліктів у колишній Югославії.
5. Проблема ефективності миротворчої діяльності ООН.
6. Медична діяльність сестер милосердя під час Кримської війни.
7. Суспільно-політична і лікарська діяльність М.І.Пирогова.
8. Юрій Липа – лікар УПА.
9. Міжнародний комітет Червоного Хреста.
10. Основні етапи діяльності Українського Червоного Хреста.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Виділити основні риси політичних конфліктів в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.ndi.org	National Democratic Institute for International Affairs
http://nt1.ids.ac.uk	Institute of Development Studies, Sussex, UK
www.ccpdc.org	Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict
http://www.sipri.se	Stockholm International Peace Research Institute
www.unog.ch/unidir	United Nations Institute of Disarmament Research
www.aspr.ac.at	Austrian Study Center for Peace and Conflict Resolution
www.pc.cdnpeacekeeping.org	Pearson Peacekeeping Center
http://ceip.org	Carnegie Endowment for International Peace
www.sssup1.sssup.it	The Civilian Personnel of Peace-keeping Humanitarian Operations and Election Monitoring Missions, Scuola Superiore di Studi Universitari e di Perfezionamento
www.bbn.gov.pl	Biuro Bezpieczenstwa Narodowego

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Глобальный конфликт XXI в. // Полис. – 2001. – № 6. – С. 131–140.
- Котигоренко В.** Етнічний конфлікт: наукове і політичне бачення // Нова політика. – 2001. – № 5. – С. 47–50.
- Нэх В.** Политический конфликт, технология имитирования, регулирования, разрешения // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 5. – С. 43–60.
- Преториус Р.** Теория конфликта. // Полис. – №5. – С. 139–142.
- Толстов С., Чумаков В.** Конфліктність в сучасній системі міжнародних відносин // Нова політика. – 1999. – № 5. – С. 32–35.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Дворкин В.** Ядерное сдерживание: взгляд в будущее // Pro et Contra. – Т.3. № 4. – Осень 1998: Проблемы безопасности. – С. 45–52.
- Дзвінчук Д.** Конфлікти та спроба їх подолання // Віче. – 1999. – № 5. – С. 11–16.
- Іванченко В.** Жорстокий. Кривавий. Багатоликий. Таким постає перед цивілізованим світом міжнародний тероризм // Політика і час. – 2000. – № 1–2. – С. 56–63.

- Камінський Є.** Конфліктність у світі і проблеми стабілізації розвитку України // Розбудова держави. – 1998. – № 3–4. – С. 85–93.
- Коляденко В.** Технології регулювання конфліктів // Нова політика. – 1997. – № 5. – С. 30–34.
- Кривицька О.** Вектори етноконфліктного потенціалу в Україні // Нова політика. – 2001. – № 1. – С. 54–55.
- Кривицька О.** Як запобігти міжетнічним конфліктам // Віче. – 1998. – № 12. – С. 45–53.
- Куць О.** Права людини і права нації як політологічна проблема // Розбудова держави. – 1994. – № 6. – С. 53–58.
- Литвин В.** Центризм. Місце злагоди змінити не можна // Віче. – 1994. – № 1. – С. 89–107.
- Максименко В.** Идеологема *civil society* и гражданская культура // Pro et Contra. – Т. 4. № 1. – Зима 1999: Теневые отношения. – С. 113–128.
- Маруховська О.** Врегулювання етнічних конфліктів: наука чи мистецтво? // Віче. – 1998. – № 1. – С. 12–23.
- Мацієвський Ю.** Конфліктологія: що та як вивчати? // Людина і політика. – 2000. – № 1. – С. 25–29.
- Мельниченко В.** Терези політичної стабільності // Віче. – 1995. – № 2. – С. 118–130.
- Мушакодзи Кунхиде.** Политическая и культурная подопека конфликтов и глобальное управление // Полис. – 1991. – № 3. – С. 3–27.
- Нэх В.** Политические переговоры: организация и процедура проведения // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 4. – С. 59–74.
- Павловський М.** Конфлікти та консенсус в українській політиці // Нова політика. – 1999. – № 1. – С. 6–9.
- Пацук Ю.** Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві // Людина і політика. – 1999. – № 2. – С. 48–50.
- Пикаев А.** Российско-американский контроль над стратегическими вооружениями и международная безопасность // Pro et Contra. – Т. 5. № 2. – Весна 2000: Россия – США – мир. – С. 20–39.
- Пирожков С., Ситник П.** Консолідація українського суспільства: ідейні засади // Віче. – 1995. – № 2 – С. 16–26.
- Прокопчук І.** Конфлікт цінностей свобода / рівність в умовах демократії // Нова політика. – 2000. – № 1. – С. 65–67.
- Прокопчук І.** Імовірність конфлікту цінностей “свобода/демократія” // Віче. – 2000. – № 4 – С. 140–148.
- Рашковский Е.** «Кавказский меловой круг»: трагические судьбы региона // Pro et Contra. – Т. 7. № 3. – Лето 2002: Политическая культура. – С. 163–182.
- Рязанова Л.** Конфліктний потенціал ісламу. Чи існує він? // Віче. – 2001. – № 11. – С. 108–121.
- Сазонов И.А.** Политический экстремизм и проблема его категориального осмысления // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 2. – С. 107–116.

- Саффер П.** Війна у сучасному світі. // Віче. – 1997. – № 7. – С. 150–152.
- Семиноженко В.** Тероризм: сучасні гуманітарні виклики та відповіді // Політика і час. – 2001. – № 11. – С. 3–8.
- Телешун С.** Поверхи і підвалини конфліктів // Віче. – 1996. – №9. – С. 117–124.
- Шлаєн О.** Аллах акбар? (Міжнародний тероризм і небезпека загальнолюдських цінностей // Політична думка. – 2001. – № 4. – С. 98–108.
- Шушпоннікова О.** Аналіз соціальної напруженості як етапу в процесі розвитку конфлікту // Нова політика. – 2000. – № 5. – С. 63–67.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ

- Зенгхаас Д.** Етнічні конфлікти: причини та шляхи розв'язання // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 179–188.
- Лысенко В.Н.** Региональные конфликты в странах СНГ: опыт урегулирования // Полис. – 1998. – № 2. – С. 147–158.
- Мигович І.** Конфліктність з етноконфесійним відтінком // Віче. – 1997. – №9. – С.108–118.
- Паносокирський Ю.А.** Политико–правовые механизмы предотвращения и урегулирования конфликтов в рамках ОБСЕ // Полис. – 1998. – № 5. – С. 165–170.
- Рудяков П.** «Балканська криза» (1991–2001 р.р.): характер, особливості, наслідки // Політична думка. – 2001. – №.1–2. – С. 77–89.
- Яцько А.** Тероризм як форма політичної боротьби // Політика і час. – 2002. – № 1. – С. 68–78.

Тема 18:

СВІТОВІ ПОЛТИКО-ІДЕОЛОГІЧНІ ДОКТРИНИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

політична доктрина, політична ідеологія, лібералізм, неолібералізм, консерватизм, традиціоналізм, лібертаризм, неоконсерватизм, соціал-демократія, марксизм, фашизм, екстремізм.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Лібералізм:
 - поняття лібералізму;
 - принципи лібералізму;
 - головні політичні цілі лібералізму;

- ідеологи лібералізму;
 - поняття неолібералізму або “соціального” лібералізму;
 - ідеологи неолібералізму.
2. Консерватизм:
- поняття консерватизму;
 - принципи консерватизму;
 - головні політичні ідеї консерватизму;
 - ідеологи консерватизму;
 - класифікація консерватизму:
 - *традиціоналізм;*
 - *лібертаризм;*
 - *неоконсерватизм;*
 - *ортолібералізм;*
 - *католицький неоконсерватизм;*
 - *націонал-консерватизм;*
 - *технократичний консерватизм;*
 - *політико-екологічний консерватизм;*
 - *освічений консерватизм.*
3. Соціал-демократія:
- - поняття соціал-демократії;
 - головні політичні ідеї соціал-демократії;
 - ідеологи соціал-демократії;
4. Марксизм:
- поняття марксизму;
 - принципи марксизму;
 - ідеологи марксизму.
5. Фашизм:
- поняття фашизму;
 - принципи фашизму;
 - ідеологи фашизму.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Розробка соціальної доктрини католицької церкви в енцикліках Льва XIII.
2. Доктрина консерватизму у політичній теорії Едмунда Берка та Жозефа Марі де Местра.
3. Доктрина консерватизму у політичній думці В.Липинського.
4. Концепція лібералізму у політичній думці Ф.А.фон Хайєка.
5. Основні течії соціалізму.
6. Марксистські ідеї Г.В.Плеханова.
7. Теорії анархізму в політичній думці П.Ж.Прудона та М.О.Бакуніна.
8. Медичні проблеми в суспільно-політичній доктрині католицької церкви (проблеми абортів, клонування, евтаназії).

9. Проблеми громадської медицини у суспільно-політичній діяльності соціалістів-утопістів (Сен-Сімона, Ш.Фур'є, Р.Оуена).
10. Проблеми системи охорони здоров'я у політичних поглядах лібералів і соціалістів: компаративістський аналіз.
11. Переваги і недоліки систем безплатної і страхової медицини.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заповніть таблицю про бачення і спосіб розв'язання суспільно-політичних проблем сучасності основними ідеологічними доктринами

	ОСНОВНІ ІДЕОЛОГІ ЧНІ ДОКТРИН И	СИСТ ЕМА ВЛАД И	ПРАВ А ЛЮД ИНИ	СОЦІА ЛЬНЕ ПИТАН НЯ	НАЦІОН АЛЬНЕ ПИТАНН Я	МЕТОД И ДОСЯГ НЕН-НЯ МЕТИ
1	КОНСЕРВ АТИЗМ					
2	ЛІБЕРАЛІ ЗМ					
3	ХРИСТІЯ НСЬКА ДЕМОКР АТІЯ					
4	СОЦАЛ- ДЕМОКР АТІЯ					
5	МАРКСИЗ М					
6	ФАШИЗМ					

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.socialistinternational.org Socialist International
www.icl-fi.org Spartacist League US, "Workers Vanguard" (троцькісти)

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Гарбузов В.Н.** Консерватизм: понятие и типология // Полис. – 1995. – № 4. – С. 60–69.
- Мухарьянов Н.** Национализм, демократия, этнопопулизм // Вестник Моск. унта. Серия 12: Политические науки. – 1995. – № 3. – С. 15–20.
- Соловьев А.И.** Политическая идеология: логика исторической эволюции // Полис. – 2001. – №2. – С. 5–24.
- Харахаш Б.** Націоналізм: ідеологія чи доктрина // Розбудова держави. – 1998. – № 3–4. – С. 50–63.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Бистрицький Є.** Чому націоналізм не може бути наукою // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 30–35.
- Білоус А.** Якого кольору ідеологія // Віче. – 1993. – № 6. – С. 80–91.
- Вівчарик М.** Національна ідея в контексті розбудови незалежної держави // Розбудова держави. – 1993. – № 11. – С. 5–9
- Гавриленко І.** Ідеологічна ситуація в Україні. Ресурси соціальної взаємодії // Віче. – 1997. – № 4. – С. 3–12.
- Гавриленко І.** Чи потрібна державі ідеологія? // Віче. – 1996. – № 4. – С. 46–54.
- Демидюк Д.** Націоналізм як вища форма національної свідомості // Розбудова держави. – 1994. – № 6. – С. 25–29.
- Демчук П.** Державна ідеологія та ідеологічна робота держави // Розбудова держави. – 1994. – № 5. – С. 13–20.
- Демчук П.** Про “зло” націоналізму” та “добро” інтернаціоналізму” // Віче. – 1993. – №5. – С. 92–103.
- Демчук П.** Бродить привид більшовизму ? // Віче. – 1994. – №2. – С. 83–92.
- Заболоцький В.** Базисна тріада мета ідеології і ліберальна складова // Людина і політика. – 2001. – № 4. – С. 140–148.
- Картунов О.** Націоналізм // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 267–273.
- Касьян В.** А «ізми» видно, не старіють...// Віче. – 1994. – № 7. – С. 92–102.
- Кизима В.** Від стратегії “коливання” до мегастратегії лібералізму // Віче. – 1994. – № 4. – С. 3–18.
- Кривошеєнко О.** Деякі тенденції розвитку політико–ідеологічної сфери життя сучасної України // Нова політика. – 2000. – № 5. – С.45–47.
- Линц Х., Степан А.** "Государственность", национализм и демократизация // Полис. – 1997. – № 5. – С. 9–31.
- Матвеев В.А.** Идеология без трагедий и баррикад // Полис. – 1991. – №1. С. 99–110.
- Матц У.** Идеологии как детерминанта политики в эпоху модерна // Полис. 1992. – № 1–2. –С. 130–143.
- Медведчук В.** Соціал–демократична модель суспільного розвитку: передумови становлення в Україні // Політична думка. – 1999. – № 4. – С. 14–30.

- Метельова Т.** Нація у чотирьох вимірах сучасної ідеології, або тоталітаризм і демократизм проти нації // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 279–288.
- Миллер А.И.** Национализм как теоретическая проблема // Полис. – 1995. – № 6. – С. 55–61.
- Миллер А.И.** «Украинский вопрос» в политике властей и русском общественном мнении: Вторая половина XIX века. – СПб.: Алетейя, 2000. – 267 с.
- Мороз О.** “Науковий націоналізм” на державному рівні? // Віче – 1994 – № 3 – С. 25–33.
- Муляр В.** Не капіталізм і не соціалізм. Що ж тоді? // Віче. – 1994. – №12. – С. 3–17.
- Национализм и регионализм в политической трансформации Европы. // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. –1992. – № 6. – С. 62–65.
- Новикова Л.И.** В поисках новой идеологии // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1993. – № 5. – С. 58–62.
- Пойченко А** Ідеологія бідності, або Прогноз за Пителимом Сорокінім // Віче. – 1993. – №7. – С. 99–106.
- Ремаренко Ю.** Націоналізм: "плюс" чи "мінус" ? // Нова політика. –1998. – №3. – С. 41–43.
- Сиземская И.К.** Идеология – фактор социального консенсуса // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1993. – № 5. – С. 62–65.
- Сіменко А.** Соціал–демократична політика: нові підходи // Нова політика. – 2001. – №6. – С.17–20.
- Солонько Л.** Імперська складова «української ідеології» та пострадянська бюрократія // Політична думка. – 2001. – № 1–2,– С.13–28
- Туренко В.** Філософія ненасильства в контексті проблеми націоналізму // Людина і політика. – 2001. – № 6. – С. 122–128
- Харахаш Б.** Націоналізм як філософська концепція і політичний принцип // Розбудова держави. – 1998. – № 1–2. – С. 54–61.
- Цыганков А.Л.** Идеология и политическая нестабильность общества // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1993. – № 5. – С. 55–58
- Цымбурский В.** Сколько цивилизаций? (С Ламанским, Шпенглером и Тойнби над глобусом XXI века) // Pro et Contra. – Т.5. № 3. – Лето 2000: Россия и ее южные соседи. – С. 173–197.
- Щербина В.** Чи знайдемо ідею котра нас об'єднає // Віче. – 1997. – №11. – С. 15–20.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

- Висоцький О.** Зародження соціал-демократії в Україні і міжнародний соціалістичний рух // Політологічні читання. – 1994. – № 2. – С. 96–119.

- Гордієнко М.** Творчий потенціал консервативної орієнтації // Віче. – 1998. – №1. – С. 30–39.
- Гошовський М.** Політична доктрина марксизму: ілюзії і реальність // Віче. – 1994. – №5. – С. 18–29.
- Мейс Д.** Соціалістичні моделі української державності // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 92–106.
- Метельова Г.** Лібералізм чи націонал–демократизм // Розбудова держави. – 1995. – № 12. – С. 19–21.
- Мочалов Л.О** Формировании идейно–политической доктрины “нового лейборизма” в Великобритании // Вестник Моск. ун–та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 1. – С. 65–72.
- Скиба В.** Консерватизм – не лайливе слово // Віче. – 1993. – № 4. – С. 136–148.
- Томенко М.** Шляхи до історії ліберальної ідеї в Україні // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 106–110.
- Туренко В.** Геополітика та націонал–соціалізм // Нова політика. – 2001. – №5. – С.44–46.

Тема 19: ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

міжнародна політика, міжнародні відносини, дипломатія, однополярність, біполярність, багатополарність, геополітика, геополітичне положення, інтеграція, глобалізація, антиглобалістський рух, міжнародна організація, міжнародна безпека, міжнародний тероризм.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Поняття і функції міжнародної політики:
 - визначення міжнародної політики;
 - суб'єкти міжнародної політики;
 - функції міжнародної політики.
2. Міжнародні відносини:
 - типологія міжнародних відносин;
 - принципи міжнародних відносин;
 - основи дипломатії.
3. Основи моделі міжнародних відносин:
 - риси однополярної моделі (за З.К.Бжезинським);
 - основні ознаки біполярності за Р.Ароном та Г.Кісінджером;
 - ядерне стримування ;
 - принципи багатополарної системи за Мортонем А.Кепленом та С.Хантінгтоном.
4. Основи геополітики:
 - німецькі геополітичні вчення (Ф.Ратцель, Р.Челлен, К.Гаусгофер);
 - англійські геополітичні теорії Г.Дж.Маккіндера;
 - польські геополітичні концепції (Т.Голувко, Л.Василевський, Ю.Мерошевський);
 - російська геополітика (В.Цимбурський);
 - обґрунтування світового лідерства США в американській геополітиці (А.Т.Мехен, Н.Спайкмен, З.К.Бжезинський);
 - українські геополітичні концепції (С.Рудницький, Ю.Липа);
 - характеристика геополітичного положення.
5. Проблеми інтеграції та глобалізації:
 - поняття, типи і механізми політичної інтеграції;
 - особливості політичної інтеграції в Античності і Середньовіччі;
 - інтеграційні процеси в ЄС;
 - основні етапи євроінтеграції, договори в Маастріхті і Шенгені;
 - особливості інтеграційних процесів у Центрально-Східній Європі;
 - Україна в інтеграційних процесах початку ХХІ століття;
 - суперечливість поняття глобалізації;
 - глобалізація у міжнародній політиці;

- структура і цілі антиглобалістського руху;
 - глобальні проблеми людства і шляхи їх вирішення;
 - роль медицини у розв'язанні глобальних проблем;
 - Нобелівські премії у галузі медицини.
6. Проблеми міжнародної безпеки:
- поняття, структура і класифікація міжнародної безпеки;
 - організаційні основи міжнародної безпеки;
 - функції і цілі ОБСЄ;
 - міжнародний тероризм.
7. Міжнародні організації:
- поняття, структура і регламентація діяльності міжнародних організацій;
 - міждержавні (міжурядові) організації:
 - Ліга Націй;
 - Організація Об'єднаних Націй;
 - Регіональні міждержавні організації;
 - неурядові міжнародні організації:
 - партійні Інтернаціонали;
 - спортивні;
 - релігійні;
 - жіночі;
 - молодіжні;
 - правові (Міжнародна Амністія);
 - організація вчених (Пагуошський Рух);
 - гуманітарні (Міжнародний Комітет Червоного Хреста, "Лікарі без кордонів", "Лікарі за відвернення загрози ядерної війни")

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ:

1. Теорія міжнародних відносин Р.Арона.
2. Україна в інтеграційних процесах ХХ століття.
3. З.К.Бжезинський про роль України в американській політиці.
4. Структура і цілі антиглобалістського руху.
5. Всесвітня організація охорони здоров'я як спеціалізована установа ООН.
6. Міжнародні медичні організації.
7. Роль медицини у розв'язанні глобальних проблем.
8. Участь лікарів у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.
9. Харитативна діяльність матері Терези.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Охарактеризувати принципи однополярної, двополярної та багатополлярної моделі міжнародних відносин.

РЕКОМЕНДОВАНИ ВЕБ-САЙТИ:

www.un.org	United Nations
www.ilo.org	International Labour Organization
www.unhcr.ch	
www.icrc.org	International Committee of the Red Cross
www.inet.co.th/org/gaatw	The Global Alliance Against Traffic Woman
www.unaids.org	Joint United Nations Programme on HIV/AIDS
www.aegis.com	The largest HIV/AIDS site in the world
www.cdc.gov/hiv/dhap.html	United States Government site on AIDS research
www.afxb.org	Action for AIDS orphans
www.thebody.com	Information from the International AIDS Conferences
www.stratshope.org	Strategie for Hope
www.unicef.org	United Nations Children's Fund
www.undp.org	United Nations Development Programme
www.unfpa.org	United Nations Population Fund
www.undcp.org	United Nations Drug Control Programme
www.unesco.org	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
www.who.org	World Health Organization
www.worldbank.org	World Bank
www.ccsa.ca	Canadian Centre on Substance Abuse
www.nida.nih.gov	National Institute on Drug Abuse in the US
www.unglobalcompact.org	UN Secretary-General Kofi Annan's Global Compact
www.wto.org	The World Trade Organization
http://europa.eu.int	Europa server
www.citizens.eu.int	Europe Direct page
www.europarl.eu.int	European Parliament Offices
www.cec.org	European Commission Representations in UK
www.cec.eu.int	European Commission Representations in UK
www.euireland.ie	European Commission Representations in Ireland
www.eurunion.org	EU Information services in the US
www.eurodialog.org.pl	EuroDialog
www.unia-polska.com.pl	Unia & Polska
http://www.pwn.waw.pl	"Wspólnota" (евроскептики)
www.myslpolska.icenter.pl	"Myśl Polska" (евроскептики)
www.bsr.org	Business for Social Responsibility

www.icftu.org International Federation of Free Trade
Unions
www.ips.org Inter-Press Service
www.transparency.de/index Transparency International
.html

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Adamishin A.** On the Way to a World Government. The Humankind Needs New Rules of Behavior // *Russia in Global Affairs*. – № 1. – December 2002. – P. 12–19.
- Бжезінський З.** Велика шахівниця. – Львів–Івано–Франківськ, 2000. – 223с.
- Білурус О.** Імперативи стратегії розвитку України в умовах глобалізації // *Політична думка*. – 2001. – №4. – С. 68–84.
- Василенко С.** Геополітичні вектори України: витоки і особливості їх формування // *Нова політика*. – 2000. – № 3. – С. 46–51.
- Гриб О.** Соцінентальна безпека: перегляд традиційних підходів до проблеми безпеки у теорії міжнародних відносин // *Нова політика*. – 1997. – №4. – С. 51–56.
- Красівський О.** Дипломатичні місії митрополита Андрея Шептицького // *Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність*. – Львів, 2000. – № 6. – С.291–295.
- Красівський О.** Концепції польського політикуму щодо українського питання (початок 20–х років ХХ століття) // *Галичина*. – 2001. – № 5–6. – С.284–289.
- Кулагин В.** Мир в ХХІ веке: многополюсный баланс сил или глобальный рух Pax democratica (гипотеза "демократического мира" в контексте альтернатив мирового развития) // *Полис*. – 2000. – № 1. – С. 23–37.
- Разуваев В.В.** О понятии "геополитика" // *Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки*. – 1993. – № 4. – С. 32–39.
- Рябов С.** Теорія міжнародної політики // *Політологічні читання*. – 1995. – № 1. – С. 171–191.
- Schmidt H.** The Burden of Responsibility. A Global Tour d'Horizon // *Russia in Global Affairs*. – № 1. – December 2002. – P. 20–33.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Басараба О.** Регіоналізація Європи // *Людина і політика*. – 2000. – № 4. – С. 21–24.
- Білоусов М.** Роздуми про особливості дипломатії у ХХ столітті // *Політика і час*. – 1998. – № 9. – С. 69–74.
- Біляцький С.** Вибірні на шляху глобалізації // *Політика і час*. – 2001. – № 1. – С. 62–72.

- Богатуров А.** Синдром поглощения в международной политике // Pro et Contra. – Т.4. № 4. – Осень 1999: Проблемы глобализации. – С. 28–48.
- Бруз В.** Для адаптації до сучасних реалій. Рада безпеки ООН: проблеми реформування // Політика і час. – 2001. – № 10. – С. 42–48.
- Будкін В.** Країни СНД у регіональних геополітичних системах // Політична думка. – 2000. – № 3. – С. 45–61.
- Васильев А.** «Зеленая политика»: проблемы и структура // Pro et Contra. – Т.7. № 1. – Зима 2002: Экология и политика. – С. 84–93.
- Геополитика: основные проблемы и итоги развития в XX веке // Полис. – 2001. – №6. – С. 97–116.
- Глушенкова Е.И., Костин А.И., Павлов Ю.М.** Глобальный экологический кризис и мировая политика // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1995. – № 6. – С. 79–83.
- Гобозов И.** XX век и формирование нового мирового политического пространства // Вестник Ммоск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 2. – С. 3–10.
- Головинський К.** Вплив особистісного фактора на зовнішню політику держави: важливість дослідження // Людина і політика. – 1999. – № 1. – С. 21–24.
- Горобець І.** Індійсько–пакистанська криза 1999 року та її наслідки для Індостану // Людина і політика. – 2000. – № 1. – С. 14–17.
- Гоубл П.** ОБСЄ: вибіркового нагляд // Політика і час. – 2000. – № 1–2. – С. 101–102.
- Грицай С.** Україна повертається в Європу // Нова політика. – 1999. – № 3. – С. 19–36.
- Грищенко Т.** Зовнішньополітична стратегія держави: проблема визначення // Людина і політика. – 2000. – № 5. – С. 2–8.
- Гура В.** Арабський світ: політичний іслам і суспільство // Нова політика. – 2001. – №1. – С.21–23.
- Гура В.** Глобалізація і проблеми людини // Політика і час. – 2001. – № 2. – С. 14–19.
- Гура В.** Третій світ і глобальні реалії // Політика і час. – 2001. – № 6. – С. 41–48.
- Демчук П.** НАТО розширюється, а що далі? // Розбудова держави. – 1997. – № 9. – С. 42–49.
- Забарко Б.** Шлях України до Ради Європи // Нова політика. – 1997. – №3. – С. 39–45.
- Загорский А.** Россия и расширение НАТО – эндшпиль // Pro et Contra. – Т.2. № 1. – Зима 1997: В изменившемся мире. – С. 78–89.
- Замятин О.Н.** Моделирование геополитических ситуаций // Полис. – 1998–№2. – С. 64–77, № 3. – С. 133–147.
- Замятина Н.** Модели политического пространства // Полис. – 1999. – № 4. – С. 29–41.
- Ильин И.В.** Формирование и контуры внутренней геополитики Европы в двойной системе Евразия–Европа // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 6. – С. 60–77.

- Ильин М.В.** Этапы становления внутренней геополитики России и Украины // Полис. – 1998. – №3. – С. 82–95.
- Ільчук Л.** Місце і роль воєнної безпеки в системі національної безпеки: політологічний аспект // Нова політика. – 1998. – № 3. – С. 54–55.
- Кабаченко А.** История мирового политического процесса // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 1. – С.43–45.
- Камінський Є.** Протодемократичні концепції світового правління і перспектива України у ХХІ ст. // Політична думка. – 2001 – №3. – С. 102–109.
- Камінський Є., Бассам А.** Глобалізація, бідність і лівизна в сучасній західній футурології // Політична думка. – 2000. – № 3. – С. 89–102.
- Канцелярук Б.** Стратегічне партнерство як складова кризового управління // Нова політика. – 2000. – № 3. – С. 37–42.
- Кісь Р.** Російська ідея і загроза імперського реваншизму // Розбудова держави. – 1993. – № 2. – С. 13–19.
- Кіш Є.** Європа нової ідентичності, інституціоналізації, інтеграції країн Центрально–східної Європи // Нова політика. – 1998. – №3. – С.2–6.
- Костин А.И.** Глобалистика и политическая наука // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 3. – С. 42–57.
- Кремінь В., Ткаченко В.** На теренах глобалізму // Політика і час. – 1999. – № 1. – С. 29–36.
- Кремінь В., Ткаченко В.** На теренах глобалізму // Політика і час. – 1999. – № 2. – С. 53–59.
- Лакоз Ж.** Європа – не вуз. До неї не вступають // Віче. – 1996. – № 10.– С. 125–129.
- Лоци Т.** Глобализация, государство, демократия: образ новой полит. науки // Полис. – 1999. – № 5. – С. 108–120.
- Лук'яненко Є.** Світовий інформаційний простір і Україна // Віче. – 1997. – №11. – С. 38–44.
- Мацейко Ю.** НАТО: нові можливості і нові небезпеки // Політика і час. – 1999. – № 4. – С. 9–18.
- Мейс Д.** Геополітичні імплікації етнополітики // Політична думка. – 1995. – № 1. – С. 87–97.
- Мельник Ю.** НАТО: Україна на сучасному етапі // Нова політика. – 1999. – № 2. – С.22–23.
- Міхєєв Ю.** Воєнно–технічні аспекти стратегічного партнерства в межах СНД // Нова політика. – 1999. – № 4. – С.5–8.
- Мовчан М.** Україна – НАТО: проблеми та перспективи // Нова політика. – 2001. – №3. – С. 26–28.
- Мирский Г.** "Политический ислам" и западное общество // Полис. – 2002. – № 1. – С. 78–86.
- Москвин Л.Б.** Многоуровневая система интеграции в СНГ (причины, проблемы, тенденции развития // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1999. – № 1. – С. 3–16.
- Москвин Л.** Дезинтеграционные и интеграционные процессы в СНГ // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 5. – С. 3–18.

- Мунтян М.** Несколько суждений о российском евразийстве // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 1. – С.37–47.
- Национализм и регионализм в политической трансформации Европы.** // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1992. – № 6. – С. 62–65.
- Немчинов І.** Спокуса євразійством // Нова політика. –1997. – № 4. – С. 41–47.
- Нікітенко С.** Україна – Китай: стелися, шовковий шлях // Віче. – 1997. – №4. – С.134–142.
- Новік В.** Глобальні виміри міграції // Віче. – 1999. – №5. – С. 17–25.
- Омелян В.** Україна в новій архітектурі європейської безпеки. // Нова політика. – 1997. – № 3. – С. 5–11.
- Опришко В.** Україна в Раді Європи // Віче. – 1997. – №6. – С. 138–155.
- Павлов Ю.** Мировой политической процесс: современные тенденции и пути их изучения // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 2001. – № 5. – С. 69–77.
- Пайпфер С., Паскуаль К.** Заявка України на вирішальне місце в історії// Політична думка. – 2001. – № 4. – С. 25–47.
- Пашенко В.П.** Евразийцы и мы (статья 2) // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1993. – № 4. – С. 48–59.
- Портников В.** В поисках утраченной власти // Pro et Contra. – Т.3. № 2. – Весна 1998: Россия и ее западные соседи. – С. 111–123.
- Прицай С.** НАТО вчора, сьогодні, завтра // Нова політика. –1999. – №2. – С. 24–25.
- Райс К.** Во имя национальных интересов // Pro et Contra. – Т.5. № 2. – Весна 2000: Россия – США – мир. – С. 103–120.
- Рудяков П.** Розчленування Югославії – перерозподіл Європи // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 103–107.
- Рогожина Н.Г.** Экологические проблемы в политике развивающихся стран в контексте глобализации // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – №1. – С. 96–105.
- Сацюк В.** Політичний потенціал та оборонна могутність держави // Нова політика. –1999. – № 4. – С. 2–4.
- Селіванов В.** Проблеми трансформації власності і прав в Україні // Віче. – 1997. – № 6. – С. 86–100.
- Скрынник И.В.** Внутривнутриполитические и социально-экономические приоритеты администрации Б.Клинтона // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 2000. – № 1. – С. 78–95.
- Соловьев Е.Г.** Геополитический анализ международных проблем современности // Полис. – 2001. – № 6. – С. 116–131.
- Сушко О.** Нові глобальні реалії та ситуація в пострадянському просторі // Політична думка. – 2001 – № 4. – С. 84–94.
- Ткаченко В.** Співдружність маємо. Ще б до неї співдовір'я // Віче. – 1996. – №7.– С. 31–39.
- Толстов С., Чумаков В.** Конфліктність в сучасній системі міжнародних відносин // Нова політика. –1999. – № 5. – С. 32–35.

- Туренко В.** Геополітика та націонал–соціалізм // Нова політика. – 2001. – № 5. – С. 44–46.
- Толстов С.** Після "холодної війни" // Політика і час. – 1999. – № 2. – С. 3–14.
- Толстов С.** Після "холодної війни" // Політика і час. – 1999. – № 3. – С. 3–20.
- Туровский Р.** Русская геополитическая традиция // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1996. – № 5. – С.51–64.
- Україна – Киргистан. Кудя и как движемся // Віче. – 1996. – №9.– С. 147–160.
- Удовенко Г.** Під знаком реформування ООН // Політика і час. – 1998. – № 2. – С.3–14.
- Фомін С.** Глобалізація та її наслідки для України // Політика і час. – 2001. – № 7. – С. 74–79.
- Хаммонд А.** Три глобальні сценарії: вибір бажаного світу // Віче. – 1999. – №12. – С. 136–143.
- Хилько М.** Політичні аспекти екологічної кризи в Україні // Нова політика. – 1999. – №2. – С. 60–64.
- Цымбурский В.** Геополитика как мировоззрение и род занятий // Полис. – 1999. – № 4. – С. 7–28.
- Чалий В.** ГУУАМ та інші пострадянські регіональні об'єднання: оцінка потенціалів // Нова політика. – 2001. – № 3. – С.6–10.
- Чалий В.** Вплив розширення ЄС на Україну в політичній сфері // Нова політика. – 2001. – № 6. – С.6–10.
- Чешков М.** Глобализация: сущность, нынешняя фаза, перспективы // Pro et Contra. – Т.4. № 4. – Осень 1999: Проблемы глобализации. – С. 114–127.
- Чиж І.** Українські соціалісти завжди будуть "лівішими" від європейських. // Віче. – 1997. – №6. – С. 112–122.
- Чмир В.** Уроки геополітики і молода українська держава // Розбудова держави. – 1993. – № 10. – С. 4–9.
- Шевцов А.** Релікт часів "холодної війни": необхідність практичних кроків у галузі ядерного роззброєння // Політика і час. – 1998. – № 8. – С. 3–10.
- Шлаєн О.** Аллах акбар? (Міжнародний тероризм і небезпека загальнолюдських цінностей.// Політична думка. – 2001. – №4. – С. 98–108.
- Ярош О.** Жіноче обличчя політики. Міжнародне жіноцтво у політичній системі суспільства // Політика і час. – 2001. – № 2. – С. 58–65.
- Яцько А.** Хто править світом? Транснаціональні, інтеграціоналістські, політичні організації Заходу // Політика і час. – 2001. – № 6. – С. 81–88.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ

- Арон Р.** Мир і війна між націями. – К.: Юніверс, 2000. – 685 с.
- Басараба О.** Регіональне співробітництво в Європі // Нова політика. – 2001. – №2. – С.20–22.
- Василенко С.** Перспективи інтеграції України в європейських процесах // Нова політика. – 2000. – № 6. – С. 12–17.
- Васильченко С.** Україна і ЄС: на шляху до спільного європейського дому // Нова політика. –1999. – № 4. – С. 16–20.

- Гречанінов В.** Після розпаду біполярної системи . Новий світовий порядок та глобалізація на поч. ХХІ століття // Політика і час. – 2002. – № 1. – С. 58–68.
- Гуменюк Б.** Міжнародні організації // Політика і час. – 1998. – № 2. – С. 61–67.
- Дергачев А.** Україна в современных геополитических преобразованиях // Полис. – 1998. – № 3. – С. 124–133.
- Саїд Е.В.** Орієнталізм. – К., 2001. – 511 с.
- Омелян В.** США та світовий порядок // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С.61–63.
- Синельников Р.** Вибір геополітичної стратегії на сучасному етапі державотворення України // Нова політика. – 2000. – № 5. – С. 22–26.

Тема 20:
УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ:

геополітичне положення, зовнішньополітична доктрина, стратегічне партнерство, багатовекторність, євроінтеграція.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Характеристика геополітичного положення (ГПП) України:
 - статичне ГПП;
 - міжконтинентальне макро-ГПП;
 - континентальне мезо-ГПП;
 - субконтинентально-регіональне мікро-ГПП;
 - розмір і територіальна композиція;
 - оцінка рельєфу і гідрографічної мережі;
 - особливості політичних кордонів;
 - характер виходу у Світовий океан.
 - динамічне ГПП:
 - стосовно країн потужного економічного і політичного потенціалу;
 - щодо джерел паливно-енергетичних ресурсів;
 - стосовно дружніх, нейтральних і ворожих держав;
 - щодо вогнищ регіональних конфліктів чи країн, які перебувають у системі міжнародних санкцій;
 - стосовно економічних союзів країн;
 - щодо військово-політичних блоків.
2. Формування зовнішньополітичної доктрини української держави:
 - основні напрямки зовнішньої політики Київської Русі і Галицько-Волинського князівства:
 - взаємовідносини з Візантією, прийняття християнства;
 - стосунки з Хозарією;
 - європейський вектор зовнішньої політики Київської Русі і Галицько-Волинського князівства;
 - стратегічне значення шляху “з варяг в греки”;
 - боротьба з азійськими кочівниками;
 - зовнішня політика Козацької держави:
 - українсько-російські відносини. Переяславський договір;
 - стосунки з Польщею. Гадацький трактат;
 - взаємовідносини з Кримським ханством і Османською імперією;
 - взаємовідносини з Швецією, Трансильванією і Молдавією;
 - Україна у міжнародних відносинах 1917-1923 рр.:
 - взаємовідносини з Антантою;
 - стосунки з Четвертим союзом. Брестський договір;
 - українське питання на Паризькій мирній конференції;

- українсько-польський союз 1920 року. Варшавський договір;
 - зовнішня політика ЗУНР;
 - зовнішня політика УРСР:
 - УРСР у дипломатичних відносинах поч. 1920-х років;
 - участь у Ризькій конференції;
 - ліквідація зовнішньо-політичного відомства УРСР;
 - відновлення МЗС УРСР у 1944 році;
 - УРСР – член-засновник ООН.
3. Переваги і недоліки доктрини багатовекторності:
- українсько-російські відносини;
 - Україна в зовнішньополітичних доктринах США;
 - стратегічне партнерство з Польщею;
 - євроінтеграція – стратегічний вектор української зовнішньої політики;
 - проблеми української зовнішньої політики у контексті розширення ЄС і НАТО;
 - Україна у контексті процесів інтеграції і глобалізації.
4. Участь України у міжнародних організаціях:
- діяльність України в ООН та її органах;
 - вступ до європейських структур (ОБСЄ, Рада Європи, Центрально-Європейська Ініціатива);
 - вимоги щодо вступу в ЄС;
 - діяльність України в рамках СНД та ГУАМ;
 - участь України у програмі НАТО “Партнерство заради миру”.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Аналіз геополітичного положення України.
2. Переваги і недоліки доктрини багатовекторності.
3. Проблеми української зовнішньої політики у контексті розширення ЄС і НАТО.
4. Основні етапи євроінтеграції.
5. Українські геополітичні пріоритети у політичній теорії Ю.Липи.
6. Дипломатична діяльність Модеста Левицького.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Оцініть позитивні і негативні наслідки інтеграції України в СНД (ЄСП) чи ЄС за кількома основними параметрами:

	ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ	НАПРЯМОК ІНТЕГРАЦІЇ	
		СНД (ЄСП)	ЄС
1	ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ		

	СУСПІЛЬСТВА		
2	ІНТЕГРАЦІЯ У СВІТОВЕ СПІВТОВАРИСТВО		
3	ІННОВАЦІЙНИЙ І ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК		
4	ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК		
5	ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ		
6	ГАРАНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ		
7	НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК		

РЕКОМЕНДОВАНІ ВЕБ-САЙТИ:

www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України
www.un.kiev.ua	United Nations Representation in Ukraine
www.guam.org	GUUAM
www.osw.waw.pl	Osrodek Studiow Wschodnich

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Бойко О.** Еволюція суспільних поглядів та процесів: від ідеї оновленого союзу до проголошення незалежності України (січень–серпень 1991) // Людина і політика. – 2001. – № 5. – С. 15–26.
- Бураковський І., Немиря Г., Павлюк О.** Україна і європейська інтеграція. // Політика і час. – 2000. – № 3–4. – С. 5–53.
- Василенко С.** Українська геополітика. Вектор визначення // Віче. – 2000. – № 9. – С. 62–72.
- Гаврилишин Б.** Нерівнобедрений трикутник, або Про ідею слов'янського Союзу // Віче. – 1997. – №5. – С. 132–139.
- Галенко О.І., Камінський Є.Є., Кірсенко М.В.** та ін. Нариси з історії дипломатії України. – К., 2001. – 736 с.
- Гринів О.** Україна і Росія: партнерство чи протистояння. – Л., 1997. – 382с.
- Дергачов О.** Міжнародне становище України // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 92–112.
- Івченко О.Г.** Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан. – К., 1997. – 687 с.

- Красівський О.Я.** Галичина у першій чверті ХХ ст. Проблеми польсько–українських стосунків. – Львів, 2000. – 414 с.
- Круглашов А.** Інтеграційні орієнтири України: декларації та реалії // Віче. – 1998. – №9. – С. 55–71.
- Кульчицький С.** Вибір України: Північно–Атлантичний альянс чи слов'янський союз? // Політика і час. – 1999. – № 3. – С. 47–60.
- Пирожков С.** Українські пріоритети в геополітиці // Віче. – 2000. – №5. – С. 45–52.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Алексеев В.** Вхождение в Европу: в каком качестве? // Віче. – 1998. – № 3. – С. 3–14.
- Антонюк О.** Національні інтереси України у контексті геополітики сучасної Росії // Політика і час. – 2000. – № 5–6. – С. 10–16.
- Бруз В.** Україна в ООН: питання національної та міжнародної безпеки // Політична думка. – 1994. – № 4. – С. 80–85
- Будзан Б.** Новий "план Маршалла" для України // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 47–52.
- Будкін В., Парахонська О., Потехін О.** Зовнішньополітичні орієнтації як чинник політичної боротьби в Україні // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 91–99.
- Бурант Р.С.** Україна і Польща: до стратегічного партнерства // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 99–112.
- Буркхард П.** Україна–ОБСЄ: особлива форма співробітництва // Політика і час. – 2001. – № 6. – С. 63–66.
- Василенко С.** Європейський вектор української геополітики // Людина і політика. – 2000. – № 2. – С. 57–61.
- Василенко С.** Загальноєвропейський інтеграційний процес і сучасна геостратегія України // Людина і політика. – 2000. – № 5. – С. 30–34.
- Веденєєв Д.** Нігілізм тут недоречний. Історія дипломатичної служби Радянської України 1917–1923 років // Політика і час. – 2001. – № 6. – С. 88–96.
- Видрін Д.** Концепція стратегії безпеки (Україна у посттоталітарний період) // Розбудова держави. – 1993. – № 5. – С. 36–43.
- Видрін Д.** Найзахідніша в СНД чи найсхідніша в ЄС // Віче. – 1993. – №3. – С. 50–59.
- Вировий В., Притуляк П.** Центральна Рада у боротьбі за підписання Брестського миру // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 163–188.
- Гайдуков Л., Чекаленко Л.** СНД в економічному і політичному просторі України // Віче. – 1998. – № 3. – С. 33–52
- Гречанинов В.** Украина и ее ядерные возможности. Иллюзии и реальность // Віче. – 1999. – №12. – С. 90–104.
- Гречанинов В.** Під без'ядерною парасолькою. Україна та її ядерні можливості: ілюзії, реальність // Політика і час. – 2001. – № 8. – С. 34–40.

- Грищенко К.** В ім'я запобігання війнам. Міжнародні механізми контролю над озброєнням в трансатлантичному просторі та участь в них України // Політика і час. – 1998. – № 4–5–6. – С. 3–10.
- Дергачов О.** Україна в європейському та євразійському інтер'єрі // Політична думка. – 2000. – № 4. – С. 80–92.
- Дергачов О.** Вибори в Україні: зовнішньополітичні орієнтації як чинник електоральної стратегії // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 28–34.
- Доморослий В.** Декларація про державний суверенітет: витоки, наслідки // Віче. – 1996. – №6. – С. 142–146
- Євангела С.** До ЕС не так далеко, якщо прискорити ходу // Віче. – 1996. – №12. – С. 102–112.
- Забігайло В.** Шлях України до Європейського Союзу // Політична думка. – 2000. – № 3. – С. 61–74.
- Зеленько Г.** Україна–Польща: політико–владні структури в умовах модернізації // Людина і політика. – 2000. – № 2. – С. 28–34.
- Камінський Є.** В ім'я національних інтересів. Чинники ефективності нашої зовнішньої політики // Політика і час. – 2001. – № 9. – С. 52–60.
- Канак Ф.** Український шлях в Європу: тенденції світового розвитку та національний прогрес // Розбудова держави. – 1994. – № 3. – С. 8–14.
- Кириченко В.** Українсько-російські відносини: час для дій // Віче. – 1999. – №3. – С.130–146.
- Коваль М.** Друга світова війна: український аспект// Віче. – 2000. – № 4.– С. 72–87.
- Коваль М.** "Україна – вузол світової політики" // Політика і час. – 2000. – № 3–4. – С. 85–94.
- Ковальський В., Маначинський О., Прашкін Є.** Національні інтереси: загроза та їх нейтралізація.// Віче. – 1994. – №7. – С. 56–70.
- Колісник В.** Біловезька угода у контексті права та під тиском міфів // Віче. – 1995. – № 3. – С. 135–145.
- Конєва П.** Польсько–українські стосунки в історичному та політичному контексті // Розбудова держави. – 1996. – № 5. – С. 39–42.
- Кононенко С.** Україна і Центральна Європа // Розбудова держави. – 1995. – № 7–8. – С. 48–49.
- Кононенко Н., Балабан Р.** Україна–Прибалтика: вектори співпраці // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 10–16.
- Копиленко М.** Україна – Німеччина: інвестиція у власне майбутнє // Віче. – 1996. – № 6. – С. 108–120.
- Костенко Ю.** Національна безпека // Розбудова держави. – 1996. – № 9. – С. 9–14
- Креміль В.** Україна і Росія: сфери конфронтації та співробітництва // Розбудова держави. – 1993. – № 1. – С. 3–12.
- Кремень В.** Політична стратегія України. Політичні перспективи // Віче. – 1994. – № 11. – С. 17–31.
- Кремень В.** Політична стратегія України. Порівняльні перспективи // Віче – 1994 – № 8 – С. 3–12.

- Крючков В.** К вопросу о стратегическом выборе Украины // Віче. – 1999. – №10. – С. 97–107.
- Кудряченко А.** Зовнішньополітичні засади незалежної України // Віче. – 1996. – №8. – С. 133–145.
- Кузьо Т.** Європа чи Євразія? Стратегія для України // Розбудова держави. – 1996. – № 6. – С. 15–20.
- Кузьо Т.** Україна та її сусіди // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 82–92
- Купчишин О.** П'ять років членства України у Раді Європи – здобутки і проблеми // Політика і час. – 2000. – № 9–10. – С. 3–8.
- Ладивір О.** Україна і Європа. Повернення чи входження ? // Віче. – 1993. – № 9. – С. 131–145.
- Лазарєва А.** Чи готова Україна до сусідства з НАТО? // Віче. – 1996. – № 4. – С. 54–64.
- Лазарєва А.** Чи однаково ми розуміємо систему безпеки // Віче. – 1996. – № 6. – С.120–130.
- Лановенко О.** Вихід один – етносоціокультурна інтеграція // Віче. – 1998. – № 12. – С. 74–84.
- Лисицин Є.** Стратегічне партнерство – поняття сучасне // Віче. – 1999. – № 2. – С.32–44.
- Литвин В.** Зовнішня політика України: 1990–2000 // Віче. – 2000. – №11.– С. 3–48.
- Литвин В.** Зовнішня політика України : від адаптації до конкретних дій // Віче. – 1993. – № 3. – С. 59–72.
- Литвин В.** Зовнішня політика України // Віче. – 2001. – № 1. – С. 16–47.
- Лузан А., Лузан С.** Украина и Россия: факторы отчуждения и сближения // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Полит. науки. – 1998. – № 5. – С. 36–41.
- Мартинов А.** Спільна зовнішня та оборонна політика Європейського Союзу: проблеми формування та перспективи реалізації (90–ті роки ХХ ст.) // Людина і політика. – 2001. – № 5. – С. 35–49.
- Матійчик Я.** За ширмою російського "прагматизму". Еволюція зовнішньополітичних орієнтацій РФ та українсько–російські відносини // Політика і час. – 2001. – № 5. – С. 82–90.
- Михальченко М.** Виклики зовнішнього світу: Україна ХХІ століття // Віче. – 2001. – №1.– С. 3–15.
- Михальченко М.** Україна ХХІ століття: і знову пошук шляхів розвитку // Віче. – 2001. – №1. –С. 3–16.
- Момачинський О., Пронкін Є.** Безпека України. Критерії та реалії // Віче. – 1993. – №9. – С. 47–49.
- Москвин Л.Б.** СНГ: между прошлым и будущим // Вестник Моск. ун-та. Серия 12: Политические науки. – 1997. – № 5. – С. 3–21.
- Мошес А.** Геополитические искания Киева // Pro et Contra. – Т.3. № 2. – Весна 1998: Россия и ее западные соседи. – С. 95–110.
- Параконський Б.** Національні інтереси України та система їх пріоритетів // Розбудова держави. – 1993. – № 6. – С. 3–7.

- Парахонський Б.** Південні дивіденти. Сучасна політична ситуація на Близькому Сході та стратегічні інтереси України // Політика і час. – 1998. – № 10. – С. 43–52.
- Парахонський Б.** Південно–східний вектор // Політика і час. – 1998. – № 2. – С. 3–7.
- Пирожков С.** Українсько-російські відносини в євроатлантичному інтер'єрі // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 87–96.
- Рудич Ф.** Україна, Росія, Євроатлантика: деякі аспекти взаємовідносин // Людина і політика. – 2000. – № 3. – С. 40–44.
- Рудич Ф.** Україна й Австрія: політичні структури // Віче. – 1995. – №10. – С. 101–112.
- Рудич С.** Україна – Німеччина: вихід на сучасний рівень партнерства // Віче. – 1997. – №12. – С. 107–121.
- Рудич Ф.** Магістральні вектори зовнішньої політики України // Віче. – 2001 – №9. – С. 24–45.
- Руснак І.** Безпека і національні інтереси України // Віче. – 2000. – № 5. – С. 52–52
- Семенець О.** На нову прагматичну основу. Україна й Індія: погляд у XXI століття // Політика і час. – 2002. – № 1. – С. 3–10
- Сікора І.** Геополітична легітимація ролі України в "новому світовому порядку" // Політологічні читання. – 1994. – № 1. – С. 127–139.
- Скаленко О.** Проблеми входження України до Європейського союзу // Розбудова держави. – 1996. – № 2. – С. 31–33.
- Скаленко О.** Соціальний вимір зовнішньоекономічної стратегії України // Розбудова держави. – 1996. – № 9. – С. 21–25.
- Смолянук В.** Фактор НАТО у формуванні військової могутності української держави // Людина і політика. – 2000. – № 3. – С. 24–33.
- Stryjek T.** Ukrainańska idea narodowa okresu międzywojennego. Analiza wybranych koncepcji. – Wrocław: FUNNA, 2000. – 450 s.
- Струтинський В.** Україна і Польща на шляхах парламентаризму // Віче. – 1998. – №9. – С. 115–129
- Толстов С.** Україна в євроатлантичних відносинах: досвід пристосування // Політична думка. – 1999. – № 3. – С. 73–87.
- Троян С.** Україна в європейська інтеграція: соціал–демократичний вибір // Віче. – 1998. – № 11. – С. 20–25.
- Храмов В.** Українсько–російські відносини: моделі національної безпеки // Віче – 2000 – №3 – С. 10–30.
- Цибуленко М., Бондар Л.** Безпека України: чинники нестабільності // Розбудова держави. – 1996. – № 4. – С. 23–29.
- Червак Б.** Україна як геополітичний фактор на європейському континенті // Розбудова держави. – 1996. – № 11. – С. 35–37.
- Чмир В.** Уроки геополітики і молода українська держава // Розбудова держави. – 1993. – № 10. – С. 4–9.
- Чмир В.** Європейці без Європи: менталітет українськогонароду в історичному контексті // Політика і час. – 1998. – № 9. – С. 55–66.

- Шерр Дж.** Україна в системі європейської безпеки // Pro et Contra. – Т.3. № 2. – Весна 1998: Росія і її західні сусіди. – С. 124–140.
- Шимон С.** Законодавство України і міжнародне право. Питання гармонізації// Віче. – 1998. – №12. – С. 150–152.
- Шишкін В.** Рада Європи: інститут захисту прав людини // Віче. – 1998. – №11. – С.74–86.
- Шишолін П.** Державний кордон: час кардинальних змін // Політика і час. – 2001. – № 9. – С. 9–15.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВ

- Будкін В.** Через співробітництво з НАТО – до об'єднаної Європи, ЄС // Політика і час. – 1998. – № 9. – С. 23–29
- Канцелярук Б.** Політика різновекторного балансування // Розбудова держави. – 1997. – № 6. – С. 41–45.
- Карамзіна М.** Україна “між Сходом і Заходом” чи “країна границь”? // Віче – 1998 – №12 – С. 118–125.
- Кириченко В.** Захід чи Схід: пошук балансу // Політика і час. – 2000. – № 9–10. – С. 8–16.
- Кириченко В.** Латиноамериканський вектор зовнішньої політики // Віче. – 2001. – №12. – С. 99–113.
- Козакевич Є.** Розширення НАТО та європейська політика України // Політична думка. – 1999. – № 1–2. – С. 87–103.
- Кузьо Т.** Європа чи Євразія? Стратегія для України // Розбудова держави. – 1996. – № 6–7. – С. 14–16; С. 15–20.
- Левандовський В.** Україна в геополітичних концепціях першої третини ХХ століття // Політична думка. – 1994. – № 2. – С. 67–75.
- Левандовський В.** Україна в геополітичних концепціях першої третини ХХ сторіччя // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 58–68.
- Литвин В.** Зовнішня політика України 1999–2000 // Віче. – 2000. – №12. – С. 13–67.
- Медведчук В.** Європейський вибір України – історичний шанс для української соціал-демократії // Віче. – 2000. – №2. – С. 38–49.
- Моисеєнко В., Соломатин Ю.** Україна – ХХІ: на распутьї между Европой и Евразией, или Германией и Россией // Віче. – 1995. – № 11. – С. 139–155.
- Парахонський В.** Україна–Європа–Росія: формування нових геополітичних парадигм // Політика і час. – 2000. – № 9–10. – С. 26–31.
- Рудич Ф.** Україна в геополітичному контексті // Віче. – 1998. – №11. – С. 3–20.
- Салтовський О.** Геополітичні сюжети в українській суспільній думці (перша половина ХХ ст.) // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 86–92.
- Україна в геополітичному інтер'єрі кінця ХХ сторіччя // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 69–81.
- Шнайдер–Детерс В.** Європейська перспектива України: повноправне партнерство чи добросусідство? // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 72–82.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Платон поділяв населення ідеальної держави на стани за:

- а. майновим цензом
- б. особливостями душі
- в. ступенем участі в політиці
- г. інтелектуальними здібностями.

Яким якостям еліти надавав перевагу Моска перед науковими знаннями?:

- а. військовим, фінансовим, корпоративним;
- б. фінансовим, харизматичним, церковним;
- в. харизматичним, військовим, корпоративним;
- г. військовим, фінансовим, церковним.

Політична система – це:

- а. необхідні і суттєві стійкі й повторювані зв'язки у процесі політичних відносин і діяльності, функціонування і розвитку політичного життя;
- б. система концептуально оформлених уявлень і поглядів на політичне життя;
- в. сукупність інститутів, котрі формують і розподіляють державну владу та здійснюють управління суспільними процесами, а також репрезентують інтереси певних соціальних груп у рамках відповідного типу політичної культури;
- г. сукупність усіх існуючих і діючих в даній країні партій, котрі беруть участь у здійсненні державної влади.

Географічний детермінізм - це:

- а. сукупність політичних вчень Ст.Сходу
- б. різновид зовнішньої політики
- в. теорія впливу географічного середовища на суспільну свідомість
- г. теорія впливу політики на географічне середовище.

За моделлю співробітництва політичні системи поділяються на:

- а. командну, змагальну, соціопримирливу;

- б. конкурентну, напівконкурентну, авторитарну;
- в. завершену, незавершену;
- г. традиційну, модернізовану.

Прихильники концепції патріархального походження держави:

- а. Фома Аквінський, Арістотель
- б. Сократ, Макіавеллі
- в. Конфуцій, Арістотель
- г. Платон, Джефферсон

Типологія авторитарних режимів II половини XX ст. за С.Хантінгтоном:

- а. однопартійні системи, військові режими, особисті деспотії;
- б. однопартійні системи, військові режими, особисті диктатури;
- в. однопартійні системи, військові тиранії, особисті диктатури;
- г. автократичний режим, військова тиранія, особиста деспотія.

Патерналізм - це теорія, яка обґрунтовує:

- а. необхідність гарантування прав людини
- б. необмежену владу правителя над підлеглими
- в. потребу обмеження влади
- г. необхідність розподілу влади.

Врівноваженість та інертність притаманні наступному типу політичних лідерів:

- а. холерику;
- б. сангвініку;
- в. флегматику;
- г. меланхоліку.

Проект укладення договору про вічний мир запропонував:

- а. Гегель
- б. Локк
- в. Кант
- г. Гоббс.

Згідно з Арістотелем, аристократія – це:

- а. правління багатих і знатних
- б. ідеальна форма правління
- в. доцільна форма правління, влада обраних
- г. поєднання монархії і демократії.

За формою устрою держави є:

- а. унітарні, імперії, федерації, конфедерації;
- б. монархії, абсолютні монархії, конституційні монархії, дуалістичні монархії;
- в. демократичні, авторитарні, тоталітарні;
- г. рабовласницькі, феодальні, буржуазні, соціалістичні.

Методами політологічних досліджень є:

- а. політико-економічні, політико-соціальні, політико-психологічні

- б. біхевіористський, системний, порівняльний, інституціональний
- в. загальнофілософські, загальногуманітарні, специфічні
- г. емпіричні, філософські, рефлексивні.

За рівнем компетенції політична еліта поділяється на:

- а. професійну, демографічну, етнічну, релігійну;
- б. глобальну, загальнонвціональну, регіональну, місцеву;
- в. правлячу, контреліту, субеліту, антиеліту;
- г. бюрократичну, ідеологічну, економічну, військову.

Каутілья є автором:

- а. "Левіафану"
- б. "Трактату про владу"
- в. "Книги про дао"
- г. "Настанов про користь".

М.Вебер класифікував політичний режим на:

- а. тоталітаризм, авторитаризм, демократія;
- б. демократія, диктатура;
- в. автократія, деспотія;
- г. демократичний, недемократичний.

Елементами структури політології як науки є:

- а. політ, географія, етика, психологія, соціологія, історія
- б. політ, влада, організація, плюралізм, інтерес, режим
- в. політ, інтерес, організація, діяльність, свідомість, відносини
- г. політ, економія, історія, соціологія, етика, географія.

Конфуцій був одним з творців наступної концепції походження держави:

- а. теологічної;
- б. договірної;
- в. психологічної;
- г. патріархальної.

Термін "політика" запровадив:

- а. Конфуцій
- б. Макіавеллі
- в. Платон
- г. Арістотель.

Функції політичного лідера є наступні:

- а. діагностична, теоретична, акумулятивна, інноваційна, мобілізаційна;
- б. діагностична, теоретична, прогностична, інноваційна, мобілізаційна;
- в. акумулятивна, прогностична, інноваційна, мобілізаційна, організаторська;
- г. діагностична, акумулятивна, інноваційна, мобілізаційна, організаторська.

Згідно з Арістотелем, демократія - це:

- а. ідеальна форма правління
- б. поєднання аристократії та олігархії
- в. недоцільна форма правління
- г. правління обраних.

Історичними формами держави були:

- а. місто-держава, імперія, національна держава;
- б. деспотія, тиранія, республіка;
- в. тиранія, імперія, національна держава;
- г. плем'я, імперія, республіка.

М.Вебер класифікував політичне лідерство за типом правління наступним чином:

- а. раціональний, харизматичний, легальний;
- б. харизматичний, легальний, демократичний;
- в. харизматичний, легальний, традиційний;
- г. традиційний, демократичний, раціональний.

Найдавнійший індійський політичний трактат називався:

- а. "Левіафан"
- б. "Настанови про користь"
- в. "Закони Ману"
- г. "Книга про дао".

Якому типу політичних систем відповідають наступні риси: існування політичного плюралізму, жорстка конкуренція політичних сил, наявність різних центрів прийняття рішень, конституційні гарантії прав і свобод:

- а. соціопримирливому;
- б. змагальному;
- в. командному;
- г. консервативному.

Типологія держав за Макіавеллі:

- а. демократія, олігархія, аристократія, тиранія, "розпущеність", монархія
- б. монархія, аристократія, політія, тиранія, олігархія, демократія
- в. республіка, деспотія, олігархія, політія, аристократія, демократія
- г. "розпущеність", політія, аристократія, демократія, монархія, тиранія.

Держави з республіканським устроєм поділяються на:

- а. президентські, парламентські, паритетні;
- б. президентські, парламентські, напівпрезидентські;
- в. паритетні, президентсько-парламентські, парламентсько-президентські;
- г. президентські, парламентські, прем'єрські.

Функції політології:

- а. фінансова, міжнародна, партійна, парламентська, аксеологічна, світоглядна
- б. раціоналізація конфліктів, соціалізація особистості, теоретико-пізнавальна
- в. аксеологічна, прогностична, регулятивна, світоглядна, методологічна, теоретико-пізнавальна
- г. прогностична, міжнародна, аксеологічна, методологічна, регулятивна, теоретико-пізнавальна.

Ідеї теократичної держави висувалися наступними діячами та в наступних творах:

- а. Макіавеллі, "Книга про дао"
- б. Мо-Цзи, "До вічного миру"
- в. Фома Аквінський, "Перські листи"
- г. Августин Блаженний, "Закони Ману".

Історичними різновидами авторитаризму є:

- а. автократія, диктатура, тиранія, деспотія;
- б. охлократія, автократія, анархія, тиранія;
- в. тиранія, деспотія, ксептократія, автократія;
- г. анархія, охлократія, ксептократія, тиранія.

Принцип народного суверенітету стверджує, що:

- а. суверенітет є неподільним
- б. верховна влада поділяється на 3 гілки
- в. народ є джерелом влади
- г. законність є основним пріоритетом.

За ступенем змін політичні системи поділяються на:

- а. традиційні, модернізовані;
- б. завершені, незавершені;
- в. консервативні, трансформовані;
- г. глобальні, макроскопічні.

Основоположником географічного детермінізму був:

- а. Монтеск'є
- б. Конфуцій
- в. Каутілья
- г. Джефферсон.

Згідно з сучасними концепціями, на формування держави впливають три групи чинників:

- а. суспільний поділ праці, зародження шлюбних відносин, переймання досвіду у державно організованих суспільств;
- б. географічні чинники, виникнення приватної власності, зародження шлюбних відносин;

- в. суспільний поділ праці, виникнення приватної власності, часті військові конфлікти;
- г. суспільний поділ праці, виникнення приватної власності, зародження шлюбних відносин.

Котрі з політичних теоретиків були одночасно державними діячами:

- а. Сократ, Шан Ян, Каутілья, Руссо
- б. Лао-Цзи, Солон, Монтеск'є, Макіавеллі
- в. Мо-Цзи, Платон, Кант, Джефферсон
- г. Каутілья, Шан Ян, Солон, Джефферсон.

Г. Моска виділяє три способи заміщення політичної еліти:

- а. успадкування, вибір, консервація;
- б. кооптація, успадкування, конкуренція;
- в. успадкування, конкуренція, консервація;
- г. успадкування, вибір, кооптація.

Типологія права за Фомою Аквінським:

- а. природне, установлене, позитивне, приватне
- б. природне, юридичне, Божественне, приватне
- в. людське, природне. Божественне, вічне
- г. людське, позитивне, приватне, Божественне.

За ступенем зв'язків з суспільством політичні еліти поділяються:

- а. еліта, псевдоеліта;
- б. відкриті, закриті;
- в. демократичні, авторитарні;
- г. глобальні, регіональні.

Елементами структури політики є:

- а. історія політ. вчень, теорія політ. систем, влади, політ. процесів
- б. правова держава, політ. система, політ. плюралізм, політ. діяльність
- в. політ. свідомість, діяльність, відносини, організація, інтерес
- г. політ. система, плюралізм, відносини, діяльність, інтерес.

Моралізм - це політичне вчення, яке:

- а. є різновидом макіавеллізму
- б. базується на поглядах Мо-Цзи
- в. базується на моралі
- г. стверджує, що народ є джерелом влади

Які є способи формування держави?

- а. грецький, римський, германський;
- б. грецький, римський, китайський;
- в. грецький, американський, східний;

г. грецький, римський, східний.

Згідно з вченням Макіавеллі, ідеальною формою правління є:

- а. монархія
- б. політія
- в. аристократія
- г. республіка.

Нормативна, ідеологічна, інституціональна, комунікативна, культурна підсистеми, – це елементи структури:

- а. партійної системи;
- б. політичної еліти;
- в. політичного лідерства;
- г. політичної системи.

Згідно з Конфуцієм, методами державного управління повинні бути:

- а. невтручання у справи підлеглих
- б. жорстокість, упереджувальний терор
- в. самовдосконалення, виховання підлеглих
- г. система нагород і покарань.

За формою адміністративного устрою політична система поділяється на:

- а. традиційну, модернізовану;
- б. англо-американську, континентально-європейську;
- в. унітарну, федеративну, конфедеративну;
- г. рабовласницьку, феодальну, буржуазну, соціалістичну.

Концепція ідеальної держави Платона - це прообраз:

- а. правової держави
- б. демократичного суспільства
- в. казарменно-тоталітарного режиму
- г. громадянського суспільства.

Перелічені властивості (централізація влади, безапеляційний командний метод керівництва, безумовне підкорення. характерні для:

- а. авторитаризму;
- б. тоталітаризму;
- в. анархії;
- г. охлократії.

Джерела права за Каутільєю:

- а. звичай, судові рішення, священний закон, царський указ
- б. царський указ, рішення законодавчих зборів, судові рішення, звичай
- в. царський указ, суспільний договір, судові рішення, приватне право
- г. позитивне право, абстрактне право, природне право

Дуалістична монархія характеризується тим, що:

- а. в державі наявні два монархи;
- б. монарх особисто формує склад уряду;
- в. влада монарха обмежена конституцією;
- г. влада монарха обмежена парламентом.

За способом реалізації влади В.Парето поділив політичні еліти на:

- а. лисів, мисливців;
- б. офіційні, неофіційні;
- в. левів, лисів;
- г. номенклатуру, істеблішмент.

Прихильником конфедеративного устрою був:

- а. Лао-Цзи
- б. Монтеск'є
- в. Джефферсон
- г. Гегель

За тактикою змін Р.Такер класифікував політичних лідерів на:

- а. реформаторів, революціонерів, творців;
- б. реформаторів, революціонерів, консерваторів;
- в. революціонерів, адміністраторів, теоретиків;
- г. реформаторів, революціонерів, агітаторів.

Аксєологічна функція політології полягає в тому, що:

- а. її висновки служать основою для інших суспільних наук
- б. вона дає оцінку політичним інститутам, устрою та подіям
- в. вона виконує функцію прогнозу
- г. вона сприяє опрацюванню певного бачення політичної дійсності.

Хто вперше ввів у політичний лексикон термін “тоталітаризм”?

- а. К.Маркс;
- б. А.Гітлер;
- в. У.Черчіль;
- г. Б.Муссоліні.

Принцип конституційного правління передбачає:

- а. розподіл влади
- б. пріоритет закону
- в. запровадження конституції
- г. законну зміну форм правління.

Монопольне право встановлювати обов'язкові для всіх податки і формувати державний бюджет є прерогативою:

- а. політичних партій;
- б. держави;
- в. політичних лідерів;
- г. прем'єр-міністра.

Принцип розподілу влади передбачає:

- а. поділ влади на державну, регіональну та місцеву
- б. поділ повноважень між владою і опозицією
- в. поділ влади на судову, виконавчу і законодавчу
- г. поділ влади між державою, суспільством і народом.

Формами існування громадянського суспільства є:

- а. община, соціальні утворення, світове співтовариство;
- б. економічна, духовна, політична;
- в. реальна, відносна, абсолютна;
- г. приватна власність, індивідуальна свобода, народний суверенітет.

Прихильниками теорії суспільного договору були:

- а. Каутілья, Гоббс, Локк, Гегель
- б. Монтеск'є, Локк, Гоббс, Руссо
- в. Сократ, Кант, Макіавеллі, Джефферсон
- г. Конфуцій, Гоббс, Макіавеллі, Платон

Прихильниками поєднання політики і моралі були:

- а. Августин Блаженний, Макіавеллі, Кант
- б. Шан Ян, Фома Аквінський, Руссо
- в. Фома Аквінський, Конфуцій, Кант
- г. Кант, Каутілья, Арістотель

За функціональним призначенням М.Дж.Херман виділив іміджі політичного лідерства:

- а. прапороносець, служитель, торговець, агітатор;
- б. прапороносець, служитель, торговець, пожежник;
- в. теоретик, служитель, торговець, пожежник;
- г. харизматик, агітатор, прапороносець, пожежник.

Основними напрямками політичної думки Ст.Китаю були:

- а. даосизм, буддизм, конфуціанство, легізм
- б. моїзм, легізм, даосизм, конфуціанство, брахманізм
- в. конфуціанство, буддизм, легізм, моїзм, даосизм
- г. легізм, моїзм, даосизм, конфуціанство.

Політична свідомість є:

- а. елементом структури політичної системи;
- б. складова частина політичних принципів і норм;

- в. одна з підсистем політичної системи;
- г. складова частина політичних організацій.

На думку Платона, демократія - це:

- а. ідеальна форма правління
- б. влада обраних
- в. влада натовпу
- г. правління кращих

Історичними типами політичної системи є:

- а. консервативні, трансформовані;
- б. монархія, аристократія, демократія;
- в. доіндустріальний, індустріальний, постіндустріальний;
- г. командний, змагальний, соціопримирливий.

Концепцію деспотично-бюрократичної держави висували:

- а. Гоббс, Макіавеллі
- б. Мо-Цзи, Платон
- в. Каутілья, Гегель
- г. Августин Блаженний, Руссо.

Історичними типами авторитаризму є:

- а. стабілізаційний, перехідний, демократичний;
- б. альтернативний, стабілізаційний, демократичний;
- в. автократія, диктатура, тиранія;
- г. деспотія, тиранія, автократія.

Методи політологічних досліджень:

- а. теорія політики, влади, міжнаціональних і міжнародних відносин
- б. емпіричний, глобальний, біхевіористський, функціональний
- в. філософський, емпіричний, рефлексивний
- г. порівняльний, біхевіористський, функціональний, системний

За способом добору політична еліта розрізняється:

- а. на основі крові, на основі приватної власності, на основі інтелектуальної продуктивності;
- б. бюрократична, ідеологічна, економічна, військова;
- в. правляча, контреліта, субеліта, антиеліта;
- г. професійна, етнічна, релігійна.

Економічними основами громадянського суспільства є:

- а. різноманітні форми власності, ринкова економіка, товарне виробництво;
- б. товарне виробництво, багатоукладна економіка, ринкові відносини;
- в. багатоукладна економіка, ринкові відносини, різноманітні форми власності;
- г. приватна власність, багатоукладна економіка, ринкові відносини.

Лібералізм - це суспільно-політична доктрина, яка обґрунтовує:

- а. пріоритет інтересів індивіда над інтересами держави і суспільства
- б. необхідність подолання "війни всіх проти всіх"
- в. пріоритет інтересів держави над інтересами індивіда
- г. пріоритет інтересів суспільства над інтересами індивіда.

За типом політичного режиму держави є:

- а. демократичні, автократичні, тоталітарні;
- б. тоталітарні, конституційні, авторитарні;
- в. демократичні, федеративні, конфедеративні;
- г. тоталітарні, авторитарні, демократичні.

Населення ідеальної держави Платон поділив на наступні стани:

- а. ремісники, воїни, радники, філософи, правителі
- б. правителі, воїни, ремісники
- в. воїни, філософи, ремісники
- г. правителі, радники, жерці, ремісники.

Термін "орвелізм" використовується на означення:

- а. демократії;
- б. федерації;
- в. парламентаризму;
- г. тоталітаризму.

Суспільний договір - це:

- а. концепція походження держави
- б. різновид міжнародної угоди
- в. теорія розподілу влади
- г. договір правової держави з громадянським суспільством.

Згідно з психологічною концепцією, держава – це:

- а. результат потреби людини до підпорядкування;
- б. результат суспільного договору між людьми;
- в. результат історичного розвитку сім'ї;
- г. результат поділу суспільства на класи.

Макіавеллізм - це політика, яка:

- а. обґрунтовує необхідність поєднання політики і моралі
- б. прагне до об'єднання Італії
- в. нехтує моральними принципами
- г. має на меті захист прав людини.

При конституційній монархії:

- а. необмежена влада монарха закріплена в конституції;

- б. парламент формується монархом і підзвітний йому;
- в. у відповідності з конституцією парламент має право оголошувати імпічмент монарху;
- г. влада монарха обмежена конституцією або парламентом.

Солон поділив населення на стани за:

- а. ставленням до влади
- б. майновим цензом
- в. розумовими здібностями
- г. знатністю і благородністю походження.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

1. Політика як соціальне явище. Функції політики у суспільстві.
2. Класифікація і структура політики.
3. Структура і функції політології.
4. Методи дослідження, категорії і закономірності політології.
5. Основні етапи розвитку політології.
6. Політична думка Стародавньої Індії.
7. Основні напрямки політичних вчень Стародавнього Китаю.
8. Політичні вчення античної Греції (Солон, Сократ, Платон).
9. Класифікація форм держав за Арістотелем.
10. Теологічний напрямок політичної думки періоду Середньовіччя.
11. Ідеї прагматизму і етатизму у політичному вченні Н.Макіавеллі.
12. Концепція суспільного договору у політичній думці Т.Гоббса.
13. Зародження доктрини лібералізму у політичному вченні Дж.Локка.
14. Французькі політичні вчення XVIII століття.
15. Проблема демократії в політичних поглядах Т.Джефферсона.
16. І.Кант – основоположник німецького лібералізму.
17. Об'єктивно-ідеалістична концепція політики Г.В.Ф.Гегеля.
18. М.Вебер – засновник політології. Теорія раціональної бюрократії.
19. Політичні ідеї періоду Київської Русі.
20. Політико-правові принципи Конституції П.Орлика.
21. Проблема класифікації напрямків української політичної думки XIX-XX ст.
22. Основні ідеї народницького напрямку української політичної думки.
23. Політичні принципи українського консерватизму.
24. Політичні постулати українського лібералізму.
25. Основні ідеї національно-державницького напрямку української політичної думки.
26. Політичні принципи українського націонал-комунізму.
27. Ідейно-політична доктрина українського інтегрального націоналізму.
28. Теорія політичної системи Г.Алмонда і Д.Істона. Характерні риси політичної системи.
29. Структура політичної системи.
30. Функції політичної системи.
31. Типологія політичних систем.
32. Проблема трансформації політичних систем.
33. Особливості політичної системи України.
34. Поняття держави. Характерні риси і способи формування держави.
35. Концепції походження держави.
36. Функції держави.
37. Класифікація держав за формою правління.
38. Класифікація держав за адміністративним устроєм.
39. Діалектика співвідношення правової держави і громадянського суспільства.
40. Конституційний процес в Україні.

- 41.Кратологія. Поняття політичної влади. Джерела, види і ресурси влади.
- 42.Функції політичної влади.
- 43.Типологія авторитетної влади за М.Вебером. Легітимація влади.
- 44.Основні концепції влади.
- 45.Шляхи завоювання або досягнення політичної влади.
- 46.Поняття політичного режиму, його класифікація. Проблема ефективності політичного режиму.
- 47.Характерні риси тоталітаризму.
48. Авторитаризм: основні характеристики та різновиди.
- 49.Демократичний політичний режим.
- 50.Проблема визначення типу сучасного політичного режиму в Україні.
- 51.Поняття, типи і форми демократії.
- 52.Концепції демократії.
- 53.Основні критерії демократичної організації суспільства.
- 54.Поняття, суб'єкти, мотивація і класифікація політичної діяльності.
- 55.Структура політичної діяльності.
- 56.Групи інтересів і групи тиску. Лоббїзм як політична тактика.
- 57.Політичне управління: суть і класифікація.
- 58.Політичні рішення: етапи ухвалення та типологія.
- 59.Класифікація виборчих систем та їх характеристика.
- 60.Проблема трансформації виборчої системи України.
- 61.Поняття, риси і функції політичної еліти.
- 62.Класичні концепції еліт (Г.Моска, В.Парето, Р.Міхельс, В.Чалідзе, В.Липинський).
- 63.Типологія еліт. Риси номенклатури та істеблїшменту.
- 64.Поняття і функції політичного лїдерства.
- 65.Класифікація політичного лїдерства.
- 66.Поняття, функції і структура політичної партії.
- 67.Типологія політичних партій.
- 68.Партійні системи. Проблема ефективності партійних систем.
- 69.Політичні рухи як форма діяльності суб'єктів політичних процесів.
- 70.Характеристика політичних партій і блоків в сучасній Україні.
- 71.Поняття і суть етнонаціональної політики.
- 72.Суб'єкти етнонаціональних відносин.
- 73.Концепції нації.
- 74.Концепції і методи етнонаціональної політики.
- 75.Проблеми і концепції національної політики в Україні.
- 76.Поняття політичної свідомості.
- 77.Структура політичної свідомості.
- 78.Класифікація політичної свідомості.
- 79.Функції політичної свідомості.
- 80.Поняття, функції і способи вираження громадської думки.
- 81.Об'єкти дослідження політичної психології.
- 82.Політична ідеологія: поняття і класифікація.
- 83.Полїваріантність визначення поняття політичної культури.

84. Функції політичної культури.
85. Типологія політичної культури.
86. Основні проблеми процесу формування демократичного типу політичної культури.
87. Поняття і функції міжнародної політики.
88. Політико-правові принципи міжнародних відносин.
89. Основні моделі міжнародних відносин.
90. Основи геополітики (Р.Челлен, Ф.Ратцель, Г.Дж.Маккіндер, К.Гаусгофер та ін.).
91. Проблеми інтеграції та глобалізації. Антиглобалістський рух.
92. Політичні аспекти глобальних проблем.
93. Проблеми міжнародної безпеки. Міжнародний тероризм.
94. Роль і місце міжнародних організацій у світовій політиці.
95. Структура і принципи діяльності ООН.
96. Цілі і принципи діяльності ОБСЄ.
97. Еволюція військово-політичної доктрини НАТО.
98. Проблема співвідношення політики і моралі.
99. Політичні доктрини основних релігій і церков.
100. Політичні цінності як основа політичної ідеології.
101. Екологічні проблеми у світовій політиці.
102. Поняття і функції політичного конфлікту.
103. Типологія політичних конфліктів.
104. Методика розв'язання політичних конфліктів.
105. Характерні риси і особливості міжнародних конфліктів.
106. Засоби впливу у міжнародній політиці.
107. Специфіка політичних конфліктів у тоталітарних і посттоталітарних суспільствах.
108. Особливості політичних конфліктів в Україні.
109. Політичні принципи лібералізму.
110. Основні ідеї і течії консерватизму (Л.Бональд, О.Шатобріан, Е.Берк та ін.).
111. Політичні цілі і методи діяльності соціал-демократії (Ф.Лассаль, Е.Бернштейн, К.Каутський, В.Брандт, У.Пальме).
112. Основні принципи та етапи розвитку політичної доктрини марксизму.
113. Політичні постулати ідеології фашизму.
114. Характеристика геополітичного положення України.
115. Основні напрямки зовнішньої політики Київської Русі і Галицько-Волинського князівства.
116. Основні напрямки і парадигми зовнішньої політики УРСР.
117. Переваги і недоліки доктрини багатовекторності української зовнішньої політики.
118. Євроінтеграція як стратегічний вектор української зовнішньої політики.
119. Діяльність України у міжнародних організаціях (ООН, ОБСЄ та ін.).
120. Україна в інтеграційних процесах ХХ – ХХІ ст. (СНД, ГУАМ).

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Рекомендовані підручники, навчальні посібники.....	5
Словники, довідники і хрестоматії.....	9
Спеціальна література для написання рефератів.....	10
Тематичне планування.....	12
Тема 1: Вступ до політології.....	13
Тема 2: Історія політичної думки Стародавнього світу і Середньовіччя.....	17
Тема 3: Історія політичної думки Нового і Новітнього часу.....	20
Тема 4: Історія української політичної думки.....	23
Тема 5: Політична система.....	26
Тема 6: Держава в політичній системі.....	30
Тема 7: Політична влада.....	36
Тема 8: Політичний режим.....	41
Тема 9: Демократія в політичному житті суспільства.....	44
Тема 10: Політична діяльність і політичні рішення.....	47
Тема 11: Політична еліта і лідерство.....	51
Тема 12: Політичні партії і рухи.....	55
Тема 13: Етнонаціональна політика.....	59
Тема 14: Політична свідомість.....	64
Тема 15: Політична культура.....	67
Тема 16: Теорія міжнародних відносин.....	70
Тема 17: Духовні основи політики.....	74
Тема 18: Політичні конфлікти.....	78
Тема 19: Світові політико-ідеологічні доктрини.....	82
Тема 20: Україна в системі міжнародних відносин.....	89
Тестові завдання	

Програмові вимоги з політології.....	96
--------------------------------------	----